

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VORE KIRKER I TEKST OG BILLEDER

Frederiksborg Amt

*Denne bog er trykt i 1.000 nummererede
eksemplarer, hvoraf dette eksemplar har*

601

VORE KIRKER
I TEKST OG BILLEDER

Frederiksborg Amt

Udgivet og redigeret af

JØRGEN ANDERSEN

JØRGEN ANDERSENS FORLAG
HILLERØD

Fotografier:

Staanstrup Foto . Hillerød

Klicheer:

Københavns Klicheefabrik

Tryk:

Rud. Pallesens bogtrykkeri . Hillerød

Indbinding:

Clements eftf. . København

Copyright 1957 by
Jørgen Andersens forlag
Hillerød

Indholdsfortegnelse

Alsønderup	10	Gørlose	64
Annisse	12	Gørlose, alter	66
Asminderød	14	Gurre	68
Asminderød, interiør	16	Hellebæk	70
Birkerød	18	Helsingø	72
Birkerød, alter og døbefont ..	20	Hornbæk	74
Blistrup	22	Humblebæk	76
Blovstrød	24	Hørsholm	78
Draaby	26	Høsterkøb	80
Egebæksvang	28	Jørlunde	82
Esbønderup	30	Jørlunde, interiør	84
Esbønderup, alter	32	Karlebo	86
Farum	34	Kregme	88
Farum, alter	36	Krogstrup	90
Ferslev	38	Kronborg Slotskirke, interiør ..	92
Fredensborg Slotskirke, interiør	40	Kyndby	94
Frederiksborg Slotskirke, interiør	42	Ll. Lyngby	96
Frederikssund	44	Ll. Lyngby, alter	98
Frederiksværk	46	Lillerød	100
Gadevang	48	Lyngø	102
Ganløse	50	Lynæs	104
Gerlev	52	Maarum	106
Gilleleje	54	Melby	108
Græse	56	Nivaa	110
Græse, alter	58	Nødebo	112
Græsted	60	Nr. Herlev	114
Grønholt	62	Nr. Herlev, alter	116

Oppe-Sundby	118	Strø	160
Ramløse	120	Strø, alter og kalkmalerier	162
Rungsted	122	Søborg	164
Sct. Mariæ	124	Søborg, interiør	166
Sct. Mariæ, interiør	126	Tibirke	168
Sct. Olai	128	Tibirke, alter	170
Sct. Olai, alter	130	Tikøb	172
Selsø	132	Tjæreby	174
Selsø, alter	134	Torup	176
Sigerslevvester	136	Torup, alter	178
Skibby	138	Uggeløse	180
Skibby, alter og kalkmalerier ..	140	Uvelse	182
Skoven	142	Valby	184
Skuldelev	144	Vejby	186
Skuldelev, alter	146	Veksø	188
Skævinge	148	Vellerup	190
Slagslunde	150	Villingerød	192
Slangerup	152	Vinderød	194
Slangerup, interiør	154	Ølsted	196
Snostrup	156	Ølsted, alter	198
Stenløse	158	Ølstykke	200

Medarbejdere

Sognepræst Peder Albrechtsen	Førstelærer J. C. Jensen
Sognepræst Bjerglund Andersen	Pastor E. Johansen
Sognepræst I. M. Andersen	Pastor Jon Juul
Sognepræst M. Lomholt Andersen	Sognepræst B. Kielberg
Pastor J. E. Biering-Sørensen	Sognepræst C. F. L. Kragbøll
Sognepræst I. A. Brovang †	Sognepræst A. Mathiasen
Sognepræst Bo Bøgh	Sognepræst Sv. Melbye
Pastor Villads Christensen	Sognepræst A. Pedersen
Provst Vilh. Dickmeiss	Sognepræst Er. Porsdal
Sognepræst Johs. Due-Hansen	Lærer E. Schrøder
Sognepræst Ole Finsen	Provst E. Steenvinkel
Sognepræst E. Fledelius	Pastor M. Storgaard
Sognepræst M. Frøkjær-Jensen	Sognepræst E. C. F. Strengberg
Sognepræst Kai Hansen	Sognepræst H. K. Søbye
Sognepræst A. Krüger Henriksen	Sognepræst S. Sørensen
Pastor H. Henriksen	Sognepræst Johs. Talleruphuus
Sognepræst H. P. Honoré	Sognepræst K. Tofte
Sognepræst L. V. Højrup	Provst H. Vedel
Sognepræst Emus Jensen	Sognepræst E. Vinther-Jensen
Sognepræst Eugen Jensen	Overlærer P. Westh
Sognepræst H. Egede Jensen	Sognepræst C. J. Witter

Der stander et hus
i vort høje Nord,
indviet Gud Faders enbårne;
der springer en kilde,
der dækkes et bord,
der kimes til højtid fra tårne.

A. Reitan 1866.

Nr. 284 i Den Danske Salmebog.

Forord

Vore kirker er vor ældste arv, slægt efter slægt har i tusinde år søgt Guds hus for at høre evangeliet. Kirken står som et symbol på vort lands forhold til Gud, og den er det faste samlingssted for de største begivenheder i vort liv.

Langt de fleste af kirkerne har en anelig alder, fra 700—800 år. De er undergået betydelige ændringer og ombygninger i tidens løb, inden de har fået deres nuværende udseende og stil.

Hensigten med nærværende bog er at give en kortfattet men fyldestgørende beskrivelse af vore kirker i Frederiksborg Amt, ledsaget af de meget smukke billeder, der følger hver beskrivelse. Enkelte kirker er af så ny dato, at der ikke er meget væsentlig at berette; men om de kirker, som har dannet historie, fortælles der netop om det særprægede ved hver enkelt kirke. Hovedparten af artiklerne er skrevet af de stedlige sognepræster.

Med hensyn til de kirker, der også har en interiøroptagelse, fortrinsvis af alterpartiet, da er det ikke et tilfældigt valg, men der er fulgt visse retningslinier indenfor stilarter og ejendommeligheder. Selvfølgelig kan valget diskuteres, men der er arbejdet på at give et pænt gennemsnit og et acceptabelt udvalg af det typiske og alligevel rigt varierende kirkeinteriør, sådan som vi kender det og holder af.

Til slut bringer jeg en oprigtig tak til mine mange medarbejdere, både skribenterne, der gennem deres artikler har skabt et interessant stykke kulturhistorie, og dem, der på anden måde har medvirket til, at denne bog kunne udgives.

Til køberne af bogen siger jeg også tak og håber, at de må få megen glæde af denne smukke og værdifulde bog.

Jørgen Andersen.

Alsønderup Kirke

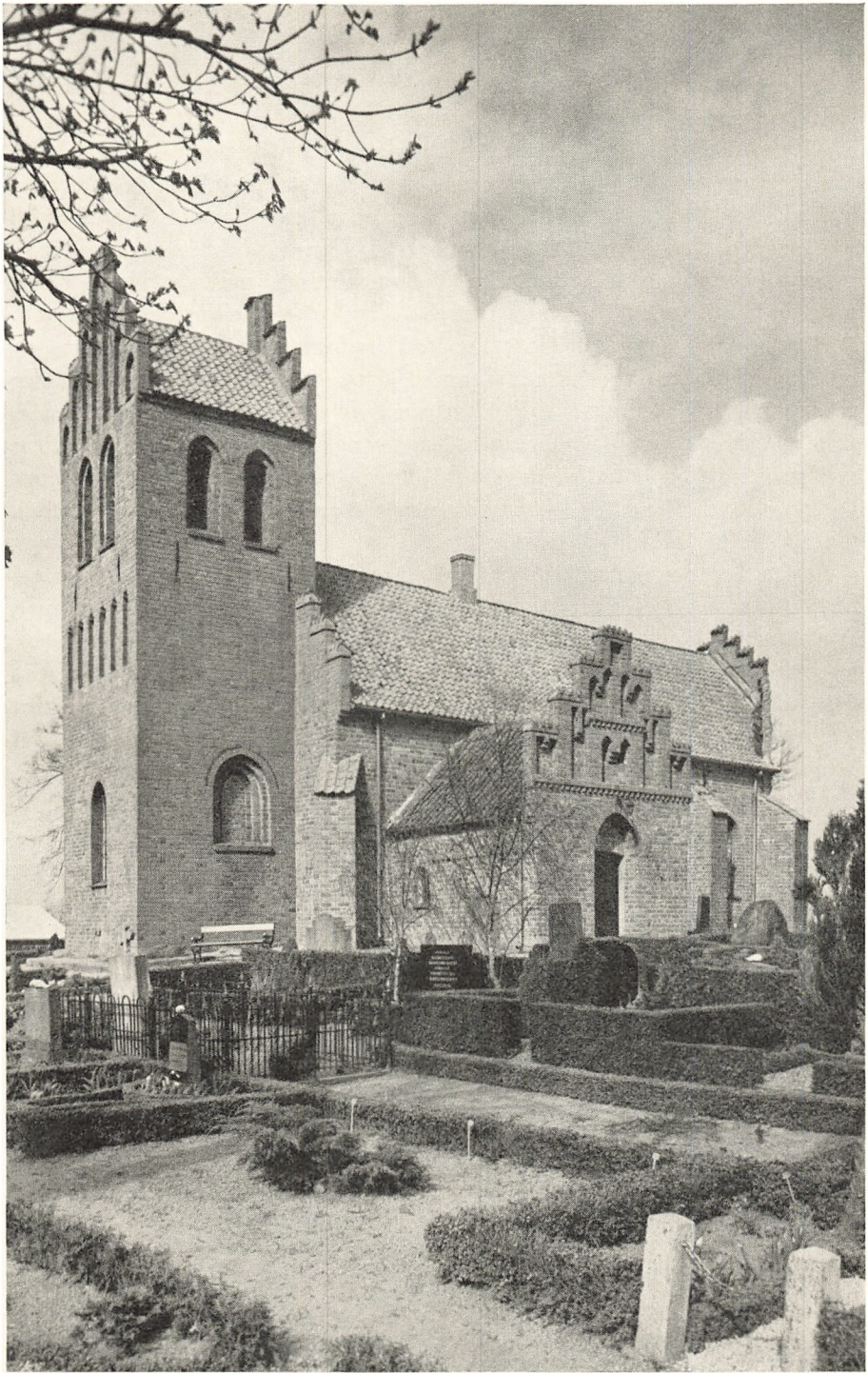
På trods af sognets navn »alle synderes torp«, som gammel tydning lyder, tog man sig dog på i den senere middelalder at bygge en stor og smuk kirke i Alsønderup. Man må antage som afløsning af en tidligere kirke, da det er vanskeligt at tro, at det dengang større og selvstændige sogn skulle have været uden kirke, indtil den nuværende byggedes. 1561 blev sognet, hidtil eget pastorat, annekssogn til Tjæreby.

Kirken er opført af munkesten i gotisk stil med takkede gavle og mange blændinger, den indvendige blændingsarkitektur er nu tilmuret med undtagelse af vestgavlens blændinger. - Der er femsided apsis.

Når man træder ind i den lyse, hvide kirke, fanges blikket straks af den skønne altertavle fra 1599 med Chr. d. IV's navnetræk. Majestætens valgprog: »Regna firmat pietas« (gudsfrygt befæster riget) står på altertavlens øverste del. Den er rigt udskåret og forgyldt, med skriftord, bl. a. nadverordene i guldskrift. Midterfeltet udgøres af et maleri på træ: Opstandelsen. Maleriet er temmelig defekt, men kalder frem i sindet de magtfulde ord, som Grundtvig i »Påskeliljen« lader Gabriel sige: »Herren sig hæver, hedninger bæver, griber til våben, graven er åben. Stridsvante knægte, står hvis I mægte, styrter i støvet, sværdet er døvet, skjoldet er flakt«.

I de senere år er alterbord og alterskranke fornyet, og står nu smukt i egetræ, så altertavlens skønhed fremhæves. Alterstagerne er sengotiske fra o. 1575. Prædikestolen er fra samme tid som altertavlen og har udskæringer med evangelisterne og andre figurer. Døbefonten er en romansk granitfont med dåbsfad fra o. 1550. I bunden har dette i relief to af spejderne, der vender tilbage fra Kanaens land, bærende en drueklase på en stang. - Over døren hænger et tidligere alterbillede, som en tid havde afløst det oprindelige, i 1934 igen indsatte billede af opstandelsen. På modsatte væg et krucifix af yngre dato. Den ældste af kirkens to klokker er støbt 1458.

O. Finsen.

Annisse Kirke

Få kirker ligger så smukt som den hvidkalkede Annisse Kirke, der rejser sig højt beliggende på en bakke ved Arresø.

Kirken er en romansk kampestensbygning med granithjørner. Som de fleste landsbykirker har dens kerne: skib og kor en anselig alder, der kan føres tilbage til tiden omkring 1100. Tårnets nederste del er de oprindelige kampesten, medens den øvrige del er munkesten. Tårnet må være underkastet en større ombygning o. 1700, idet Chr. V's monogram i jern samt årstallet 1699 ses øverst oppe på sydsiden af tårnet. Koret er temmelig bredt, med spids korbue og er ligesom skibet forsynet med krydshvælv. - Bindemidlet ved opførelsen af kirken har været myremalm, der er blevet hentet fra de nærliggende moser. - I skibet ses spor af et romansk vindue. En gotisk korforlængelse er blevet foretaget omkring 1400—50, og hvælvinger er blevet indbygget, samt er våbenhuset kommet til. I koret findes rester af et middelalderligt gulv. I 1846 er koret blevet restaureret og udvidet, og det store romanske vindue her blevet tilmuret.

Alterbilledet er malet i 1849 af J. L. Lund og forestiller: Kristi Himmelfart. Det omkranses af en ramme i nygotisk stil. De to alterstager af malm er fra tiden o. 1600. Prædikestolen er i renæssance fra o. 1630. Den er gjort af den dygtige billedskærer Hans Barchmand (»Hans Snedker i Kratmøllen«), der har forsynet den med megen intarsia, d. v. s. flittig anvendelse af forskellige træsorter. - En degnestol af nordvestjællandsk type er fra omkring 1560, forsiden er bevaret og har to foldeværksfyldinger med stave, det ene af ramstykkerne, ligeledes med foldeværk, er dog fjernet. Stolestaderne er fra begyndelsen af 1600-tallet. De har låger med beslag samt glatte fyldinger med undtagelse af faget udfor prædikestolen. - Døbefonten er af sandsten og prydet med ornamenten, den er fra 1637. Et meget smukt sekskantet dåbsfad af tin fra 1830 bærer Fr. VI's monogram. Dåbskanden ligeledes af tin er fra 1829 og forsynet med nævnte konges initialer. - Kirken har to klokker, hvoraf den ene er støbt o. 1700.

Den 16. marts 1718 udbrød der en brand i Annisse, hvorved en kirkelade samt fem andre huse i landsbyen nedbrændte.

Jørgen Andersen.

Asminderød Kirke

I den sydlige ende af de nu helt sammenbyggede byer: Fredensborg og Asminderød, ligger den blandt landsbykirker ret anselige Asminderød Kirke omgivet af den idylliske kirkegård og med de gamle træer i den parkliggende præstegårdshave som dekorativ baggrund.

Med sin hvidkalkede bygning og det røde tårn med takkede gavle adskiller den sig ikke væsentligt fra de fleste landsbykirker. Bag kalken skjuler sig de rå, tilhuggede granitsten fra det oprindelig lille, romanske kirkehus, der kun har haft den længde, som dækkes af de to øverste hvælvingsfag samt et lille kor, som er afløst af det nuværende i hele skibets bredde. Denne ældste stenkirke med fladt bjælkeloft og små vinduer er antagelig bygget i midten af 1100-tallet, muligvis indviet til den populære kongehelgen Sct. Olav. Omkring 1200 har man i retning mod det nuværende tårn udbygget kirken i tilsvarende materialer, måske endog med tårn over. Endnu inden 1250 har man af de da moderne teglsten tilbygget det lille våbenhus mod nord, som let overses, skønt kirken her har sine kønneste enkeltheder. Det sidste middelalderlige byggeri har så omfattet de gotiske krydshvælvinger og det høje og svære munkestenstårn med blændinger og kamtakke gavle, foruden ombygningen af koret. Alle disse udvidelser har skønhedsmæssigt været til fordel for den gamle kirke, hvilket næppe kan siges om den store tilbygning mod syd fra 1736 samt det meget lille sakristi, der i forrige århundrede er klistret på korets nordside.

Kirkens indre gør på de fleste et hyggeligt indtryk, selvom man nu må savne den 300 år gamle altertavle, som brændte 1942. Den var skænket af Fr. III's dronning Sofie Amalie og var udsåret af Holbækimesteren Lorentz Jørgensen. Den var et af hans mesterstykker og beherskede helt det gamle rum. Mere delte er meningerne om dens afløser, tegnet af professor Mogens Koch. Det er et »Ciborie-Alter«: Over alterbordet og dets prydelser, kirkens smukke, gamle korbuekrucifiks fra lige før reformationen, hæver sig på lette ege træssøjler en baldakin eller himmel, og der er kun knæfald på siderne, så at ingen skranke skiller alteret fra menighedens forsamling. - Af kirkens inventar skal her kun nævnes den pompøse prædikestol, som Chr. IV skænkede kirken, og den romanske granitdøbefont, der har haft en omtumlet historie, idet den antagelig stammer fra Søborg Slotskapel og efter en tid i Gilleleje Kirke har fundet sin plads her i 1909.

Man kan ikke ved omtale af denne kirke forbigå dens kirkegård, der med rette er berømt for sin særegne hygge. Medens den gamle kirke står som et monument over navnløse slægters indsats i kristendom og kultur, fortæller kirkegårdens gravmæler om Fredensborgs betydning som hjemsted for en række store personligheder i det sidste århundredes danske åndsliv.

Jon Juul.

Alterparti og prædikestol
i
Asminderød Kirke

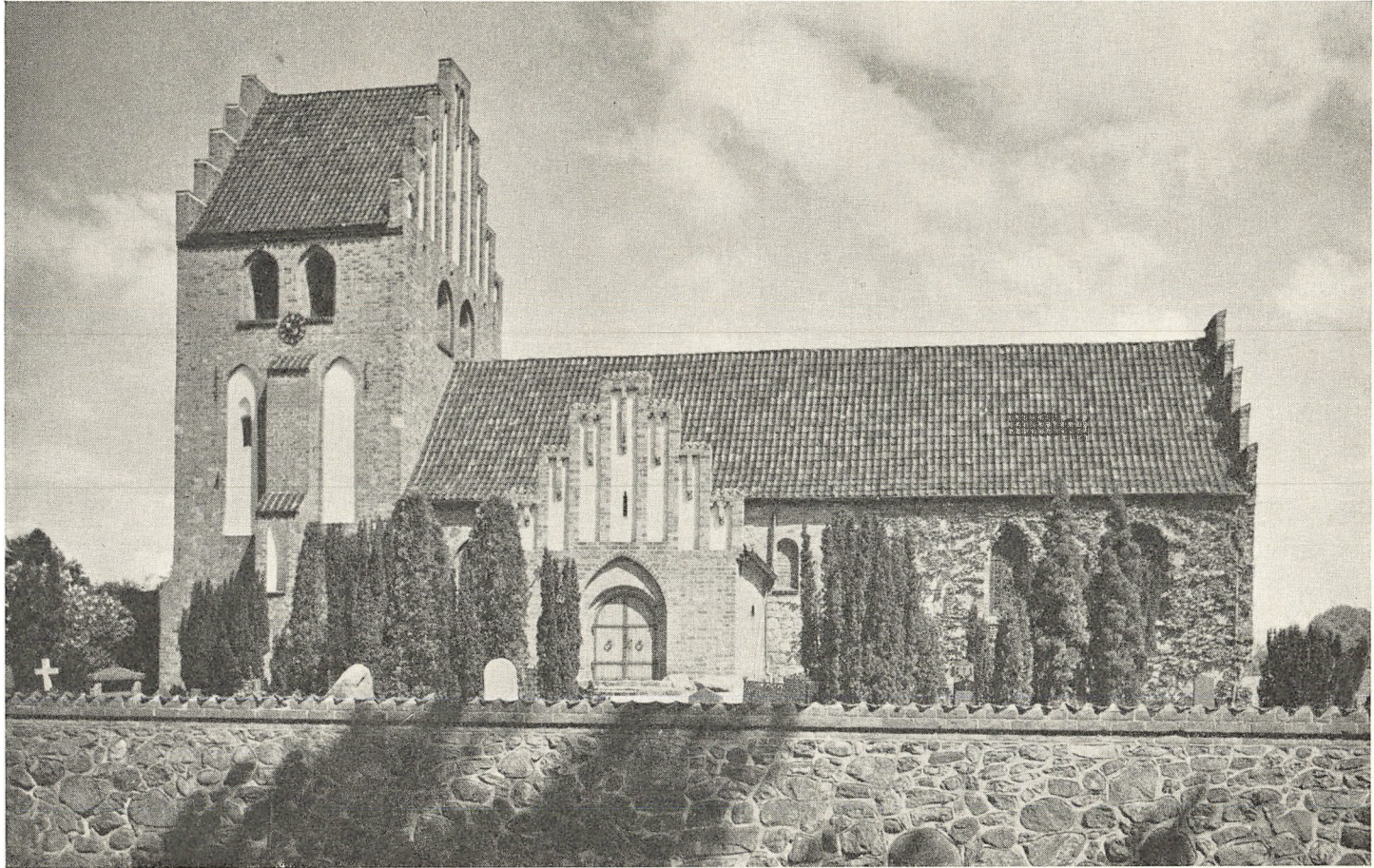

Birkerød Kirke

Birkerød Kirke ligger midt i Birkerød by og er byens ældste og anseeligste bygningsværk. Den består nu af kor, skib eller langhus, et anseeligt og smukt tårn, våbenhus samt to kapeller. Det største af disse - Mariakapellet eller det katolske kapel, som på en smuk måde er åbnet ind til hovedskibet og føjer sig ind som en naturlig del af selve kirkerummet, er opført i året 1503; det mindre er kirkens sakristi. - Den ældste del af kirken er opført i begyndelsen af det 12. årh. og bygget af rått tilhugne granitsten islået kalkmørtel, med rundbuede vinduer og døre. Denne oprindelige kirke havde to indgange, en på skibets søndre side for mændene og en lige overfor for kvinderne. Den sidste er endnu delvis bevaret i kirkens indre mellem skibet og det katolske kapel. Såvel det katolske kapel som sakristiet og våbenhuset har takkede gavle og smukke blindinger. Omkring 1350 overhvelvedes kor og skib. - Kirkens indre prydes af sjældne kalkmalerier fra omkr. 1350, bl. a. en af de ældste udførlige dommedagsskildringer, og et ganske forunderligt billede af Kristus, der kroner jomfru Maria til himmeldronning - et af de skønneste kalkmalerier i Norden.

Altertavlen er en sengotisk fløjaltertavle fra ca. 1475, sikkert lybsk værkestedsarbejde med figurrig golgathascene i midtskabet, på fløjene fire scener fra lidelseshistorien. Kirken har to døbefonte. Den ældste af eg, der står nede ved orglet, er fra omkring 1650 med bruskarok ornamenten. Den nye står oppe i koret, udført af billedhuggeren Axel Poulsen i bornholmsk sandsten med smukt udhugne relieffer fra Jesu liv: Bebudelsen, gravlæggelsen og opstandelsen. - Prædikestolen fra o. 1600 i højrenæssance med relieffer af Kristus og evangelisterne samt kardinaldyderne. Endvidere findes i kirken ældre apostelmalerier, sikkert fra forsvunden pulpitur, nu indsat i panel under orglet; endvidere seks malerier af oldenborgske konger, maleri af Henrik Gerner, og en mindetavle, ophængt af ham selv, og lænkerne, som han bar i svensk fangenskab. Kirken har to klokker, en mindre fra 1583, støbt af Michel Dibler, og en større fra 1664, støbt af Hans Meyer. Endvidere findes i kirken tre epitafier og en halv snes gravsten. Birkerød Kirke, hvis oprindelige navn er Sct. Nicolaj Kirke i Birkerød, rummer mange og smukke fortidsminder og er i høj grad et besøg værd.

Svend Melbye.

Altertavle og døbefont
i
Birkerød Kirke

HER TÆRER GÅR ALLE
I KRISTUS GUDS
SØN VED DEN HEILIGE
ÅNDE I HAVN
SUS PILATUS KORNE
KORNET PAA TREDE
SØS UDENNE VED GUD
SØS AT DØMME
SØS HEILIG ÅNDE DEN
SØS HILSENES FORLÅN

Blistrup Kirke

Blistrup Kirke er viet til Guds Moder. Den er bygget i romansk stil, og dens ældste dele, skib og kor, der er opført af kampesten, stammer fra det 12. årh. På korets østvæg har der været apsis. Tårnet er fra ca. 1300 og opført af munkesten. Gennem en hvælving danner tårnet kirkerummets vestside. Der findes i skib og tårn rester (tilmuret) af de højtsiddende romanske vinduer, ligesom man inde i tårnrummet mod syd kan se den oprindelige indgang til tårnet. - Under et voldsomt tordenvejr i 1930'erne slog lynet ned i koret og afslørede et romansk vindue mod nord. Ved dette vindue har man fundet svage spor af en frise med dyr og andre motiver.

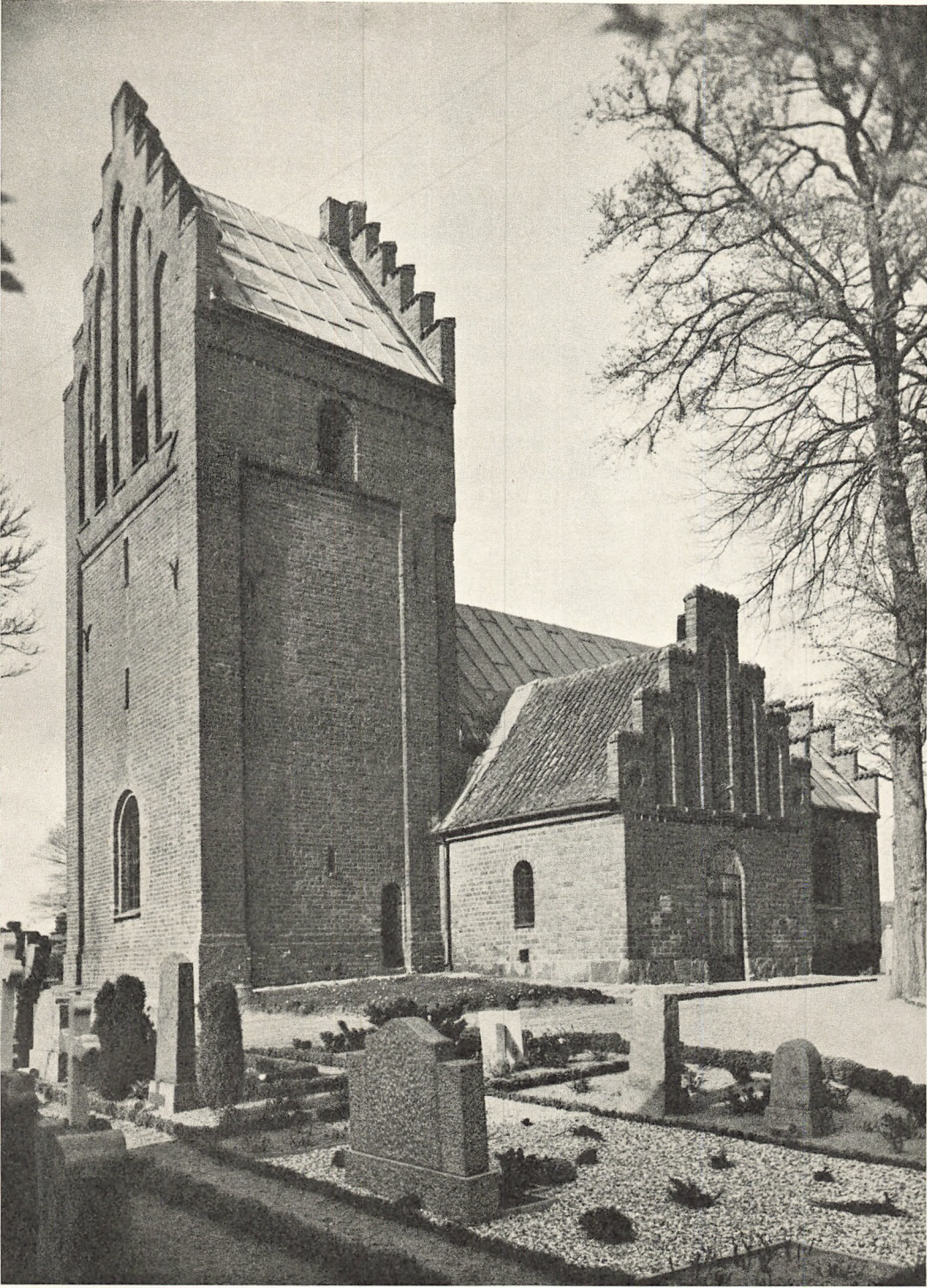
Et sakristi af munkesten blev tilbygget ca. 1400, og samtidig byggede man hvælvinger ind i skib og kor. Et våbenhus ligeledes af munkesten er opført mod syd. I det hele er kirkens bygninger blevet stærkt restaureret og ombygget op igennem tiderne. - Under sakristiet findes et gravkammer for præsten Snedsted og hustru. Nedgangen hertil kan svagt ses i det vestlige hjørne af sakristiet. I 1923 fandt man kalkmalerier, og maleren Ole Søndergaard foretog i 1926 en restaurering af disse. I koret ser man således: mod øst - skabelsen, mod syd - syndefaldet, mod vest - uddrivelsen af paradiset og mod nord - Kains og Abels offer. På triumfbuen ses en bispekikkelse (muligvis Absalon) og en engel.

Altartavlen, restaureret i 1932, er i nygotisk stil. Den er udført i bronze med guldornamenter. Alterbilledet er af Eckersberg (malet 1832) og forestiller: Kvinderne ved graven. Alterstager af bronze uden datering. - Oprindeligt har der været smedejernsgitter foran alterskranken, men det er blevet fjernet.

Døbefonten er af sandsten, men det er ikke den originale font. Omkring 1830 blev den gamle fundesten (døbefont) flyttet. Den havde først været placeret i tårnrummet, men i 1747 blev den anbragt i korbuens søndre side. Kummen til fonten er gået tabt, men foden til den er bevaret. Den var indtil for et par år siden opstillet i præstegårdshaven, men er nu flyttet op ved tårnets vestlige side. - Over døbefonten et metalkrucifiks. Dåbskande fra 1829 og dåbsfad fra 1831, begge udført i tin.

Prædikestol i højrenæssance fra 1597 med evangelistfigurer. Disse er fra ca. 1930, idet de oprindelige figurer er forsvundet. - Et modelskib: Prins Fr. Carl Chr. er ophængt i kirken. Det skulle være skænket af taknemmelige søfolk, der i havsnød havde taget landkending af kirketårnet og således blev reddet. I våbenhuset et billede gengivende Thorvaldsens: Englen og barnet, skænket af fhv. teaterchef Adam Poulsen. Døren fra våbenhuset til skibet er givet af menigheden i 1945 som tak for befrielsen. - Klokker dateret 1491.

Siden omkring 1870 har kirken tilhørt kirketiendeerne, men fra det ny kirkeårs begyndelse i 1957 er den selvejende. *Jørgen Andersen.*

Blovstrød Kirke

Ved det idylliske gadekær, fredet i klasse A, ligger Blovstrød Kirke. Landsbystilen er bevaret. Kirken er en romansk kampestensbygning fra ca. 1150. Tårn og våbenhus fra middelalderen opført af pragtfulde munkesten, der ved solnedgang udstråler en sjælden, betagende skønhed. Titakkede gavle. Mod øst i tårnet to fladrundbuede glamhuller, mod vest to spidsbuede.

Inde i kirken bemærker vi det kvadratiske kor med den smukke krydshvælving, og bliver mindet om kirkens ælde ved den høje og smalle korbue. Skibet, der er udpræget harmonisk, har tre krydshvælvinger med gjordbuer.

Alterbordet er tømret af træ med et alterbillede af Th. Wegener fra 1850. Det forestiller: Jesus og den bodfærdige Magdalene - den, som er ren, kaste den første sten.

I kirkens nordøstre hjørne døbefonten med ottekantet skaft, blomsterornamenter og kerubhoveder. Fra Chr. IV's tid (1630) stammer prædikestolen af egetræ med fire udskårne sider, adskilte af kvindelige hjørnekeruber, der symboliserer kristne dyder. De kvindelige figurer har store kuglemaver, spinkel overkrop, brusende draperi og stor frisure. I buefelterne de fire evangelister i folderige dragter og hver med sit symbol.

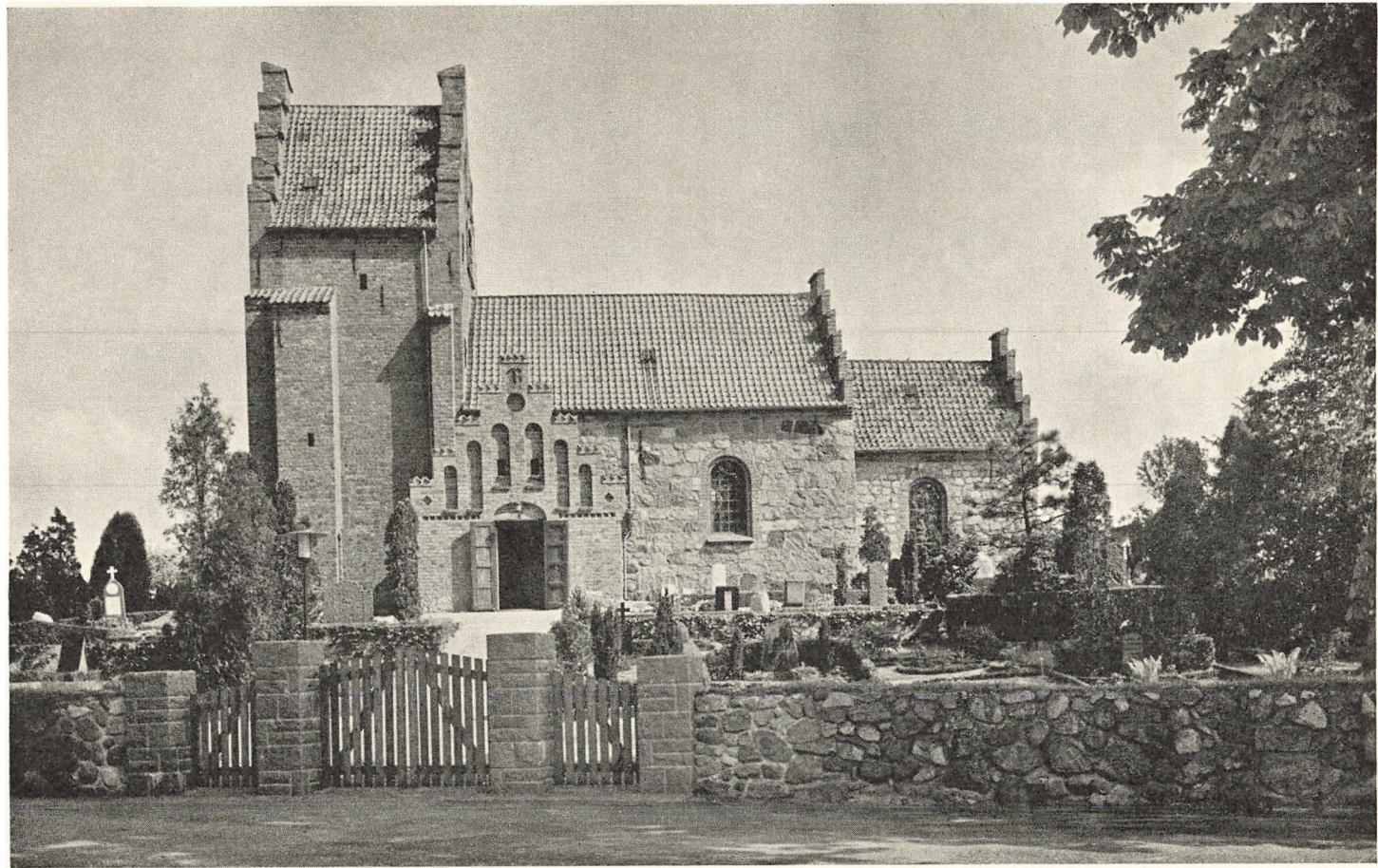
Hjørnerne på den øverste gesims markeres af volutknægte med englehoveder. Der er tre smukke lysekroner.

Et hæklearbejde, der gengiver »Fader Vor«, fortæller om en hjælpeles kvindes dog brugbare hænder og kærlige sind.

I det gamle munkestens tårn de to kirkeklokker, den store fra 1832 og den lille fra 1836.

Fra kirken at se ud over Blovstrød, Tokkekøb Hegn, Sjælsø, Kongevejen og de store militærkaserner i sognet, er på samme gang et syn, der fanger ind fortid og nutid med kirken som sognets fælles hjem gennem 800 år.

H. K. Søbye.

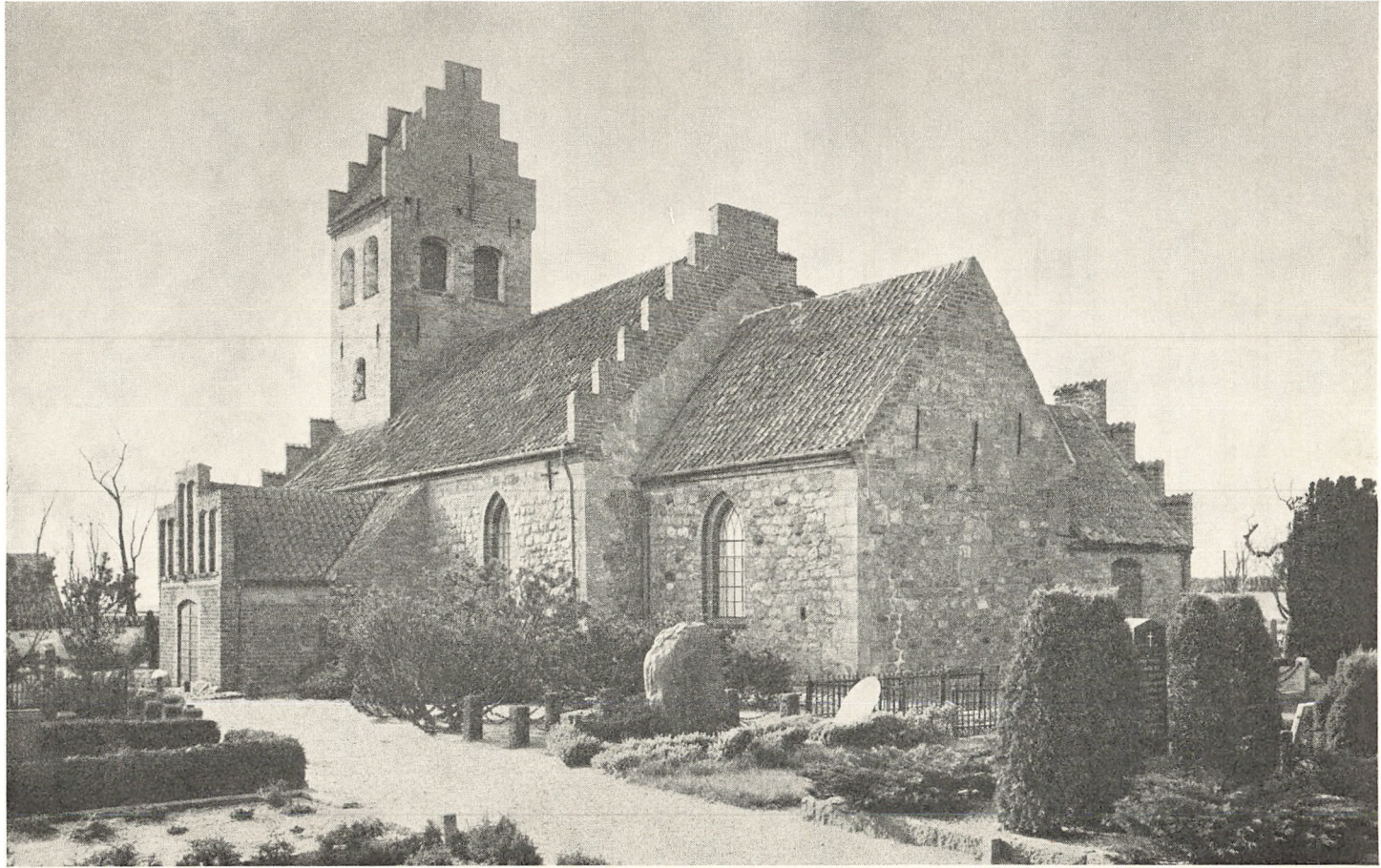

Draaby Kirke

Draaby Kirke er bygget i det 12. århundrede. Det er en romansk kampestensbygning med hjørner af frådsten. Der er endnu bevaret to tilmurede romanske vinduer mod øst og mod nord i koret samt kvindernes indgang mod nord, men tilmuret. I 1400-tallet er kirken blevet udvidet mod vest muret med munkesten og forsynet med krydshvælving. Senere i renæssancetiden er der opført et lille tårn over den vestlige del af kirken. Vestsiden er muret ovenpå vestgavlen, mens østmuren hviler på to firkantede piller, der står midt i den vestlige hvælving. I 1721 har prins Carl, Jægerspris, opført en tilbygning mod nord, den har været i to etager, men i dette århundrede er pulpituret blevet nedtaget. Et våbenhus blev i 1778 opført af murermester Mockelten. Det, der præger Draaby Kirke, er de fine kalkmalerier, der er udgået fra Isefjordsmesterens værksted 1425-50. I koret findes: Gudfader, skabelsen, syndefaldet og uddrivelsen af paradiset. I østre hvælving i skibet er der malet legender om Sct. Laurentius og hans martyrdød. I den midterste hvælving i skibet findes bebudelsen, Jesu fødsel og de hellig tre konger. I den vestre hvælving findes der rester af kalkmalerier. Altertavlen er fra ca. 1630 med Fr. Urne og hustru Karen Arenfeldts våben. I storfeltet findes et maleri på lærred fra 1700 tallet, det forestiller nadveren.

Alterstagerne er fra ca. 1650. Døbefonten, der er af norsk marmor, er noget nyere. Et dåbsfad lavet af tin er fra 1831, men der findes et ældre dåbs-sølvfad med Kristi dåb fra ca. 1750. Prædikestolen er af bruskarok med evangelisterne og en himmel. På sydvæggen over indgangsdøren findes et gotisk korbuekrucifiks fra ca. 1450. Stolestaderne har palmettedekoration, men dørene er fjernede i dette århundrede. De to klokker er fra 1565 og 1600.

Jobs. T alleruphuus.

Egebæksvang Kirke

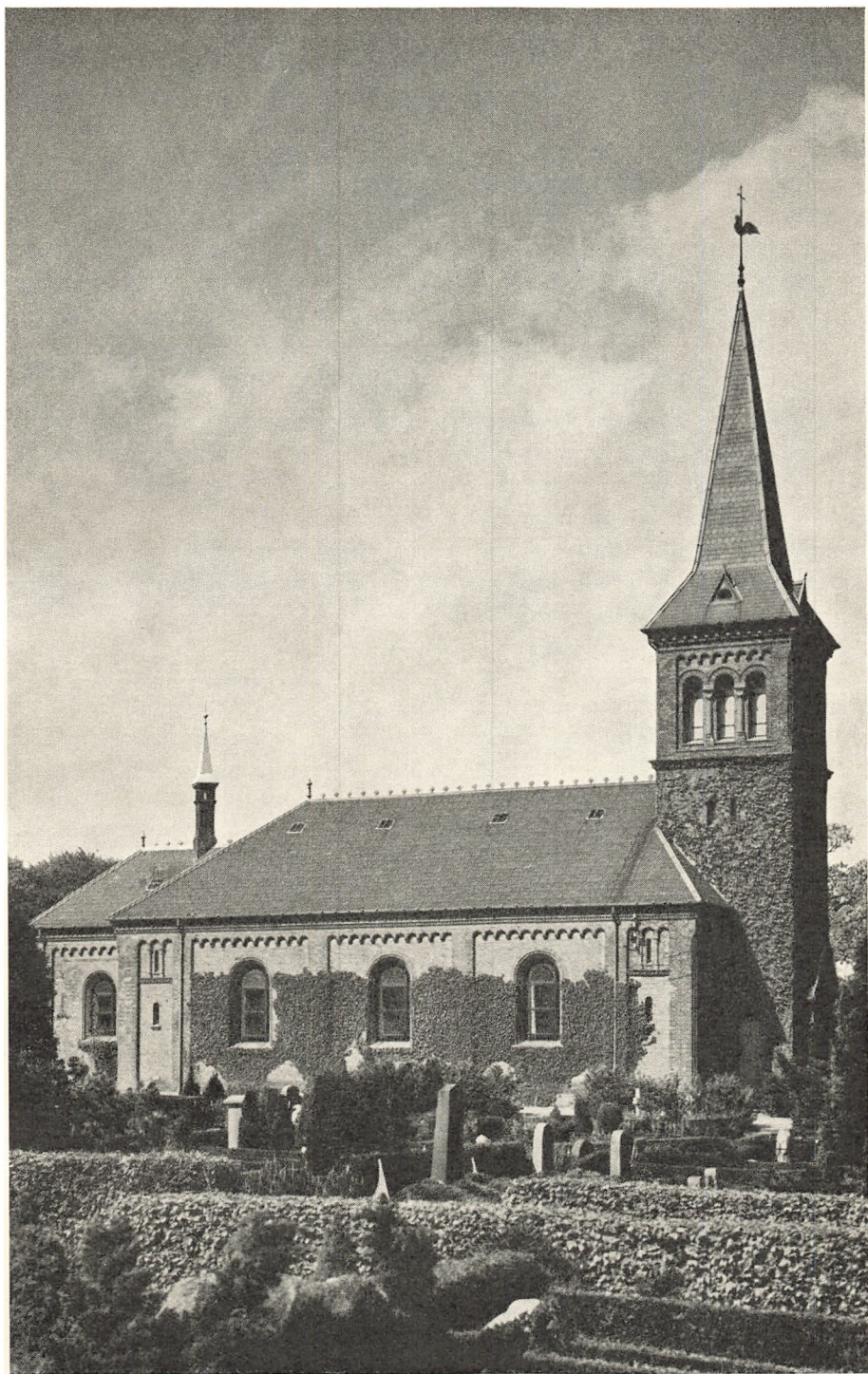
Først fra januar 1928 har Egebæksvang været et selvstændigt sognekald. Kirken har ikke alderens patina, men den har en beliggenhed så skøn som kun få kirker i Danmark, og dens indre rummer en hygge, som er sjælden at finde i nyere kirker.

»Her mellem skovens og bølgernes sus, på baggrund af bøge og ege, rejser sig Herrens knejsende hus, hvis tinder højt over livets brus mod himlen mænende pege, thi havet er smukt, og stranden er skøn, og skoven kan trylle og lænke, men kirken, der stiger mod sky som en bøn, kun en varig fryd kan dig give.« Således skrev professor Christoffer Boeck til kirkens indvielse den 8. august 1897.

Hidtil havde beboerne i Espergærde og Snekkersten haft ca. 1¹/₄ mil til deres sognekirke i Tikøb. Daværende sognepræst P. E. Blume arbejdede for kirkens bygning. Regering gav byggegrund, der blev ydet et statstilskud på 8500 kr. Tegningen til kirken var udført af arkitekt Ludvig Knudsen, København. Kultusministeriet havde godkendt forslaget og byggesummen beløb sig til 32.000 kr. Beløbet er indkommet ved gaver fra sognets beboere og landliggere.

Kirken er i romansk stil af røde mursten på granitsokkel. Det bemærkes, at tårnet vender mod øst modsat gammel tradition. (Dette er sikkert gjort af hensyn til beliggenheden på Strandvejen). I kirkens indre er skib, kor og våbenhus dekorerede. Skibet har tagkonstruktion med skråt opadstræbende spær, hvorpå der er bræddeloft. Alterbilledet: Den gode hyrde. Det er en kopi efter Joakim Skovgaard malet af Rud-Petersen. Billedet afløste i 1924 det trækrucifiks, som nu er ophængt på venstre endevæg. Prædikestolen, der er skænket af dr. med. K. A. Hasselbalch i 1925, er tegnet af Niels Skovgaard. De to smukke lysekroner fra 1931 er tegnet af H. G. Skovgaard og modelleret af professor, billedhugger Utzon-Frank.

A. Mathiasen.

Esbønderup Kirke

Esbønderup Kirke antages at være bygget i tiden 1080—1130. Det var oprindeligt kun kor og skib, mindre end det nuværende, bygget af granit med sandstenshjørner, hvilket viser, at kirken var bygget, før biskop Eskild begyndte med at brænde munkesten i egnen ved Esrum. - Senere har kirken fået hvælvinger i stedet for det oprindelige bjælkeloft. Hvælvingerne i skibet bærer kalkmalerier fra skabelsen og korsfæstelsen under kalkpudset, - de var undersøgt af Kornerup 1894 og fundet »af ringe art«. Et kalkmaleri ved prædikestolen forestiller den hellige Laurentius, malet kort før reformationen. I korets hvælving findes de fire evangelisters symboler i kalkmalerier.

Endelig er kirken i begyndelsen af det 15. årh. forlænget med tårnet og våbenhuse opført, de er begge nedrevet senere, det nordre for at give plads for en stor tilbygning 1736, den var nødvendig i »studerti-tiden«, hvor sognets tilvækst var stor i befolknings antal. - Det søndre våbenhus nedreves ved en ombygning i 1842. Endelig blev kirken restaureret 1943 ved domarkitekt Lønborg-Jensen, der gav den sin nuværende skikkelse med et nyt våbenhus foran tårnet, lagde det daværende våbenhus i tårnrummet til »skibet« og indvendig halverede sideskibet, idet den ene halvdel nu anvendes som præste- og venteværelse.

Den svære granitstens døbefont i firkløverform med relieffer (Samson på løven, uddrivelsen af en ond ånd, flugten til Ægypten og Michael over »støvet«) er kirkens ældste inventar. Prædikestol og lydhimmel er fra Chr. IV's tid og bærer hans navnetræk. Trefløjet altertavle med maleri: Bebudelsen, malet af Kückler 1841.

C. J. Witter.

Altertavlen
i
Esbønderup Kirke

Farum Kirke

Farum Kirke er smukt beliggende ved Farum Sø. Dens ældste del er bygget af rå kampesten, hertil hører kor med korrunding og kirkeskib. Ved alle hjørner samt i buen over de gamle højtsiddende små vinduer er dog anvendt frådsten. Denne del af kirken er opført i romansk stil ca. 1150. Af de oprindelige vinduer er nu kun tilbage et enkelt lille cirkelrundt vindue i korrundingens østside, men til dels skjult af det nuværende våbenhus ser man tydeligt spor af et af de før nævnte højtsiddende vinduer. Med det som udgangspunkt og mønster kan man finde, hvor de øvrige har siddet.

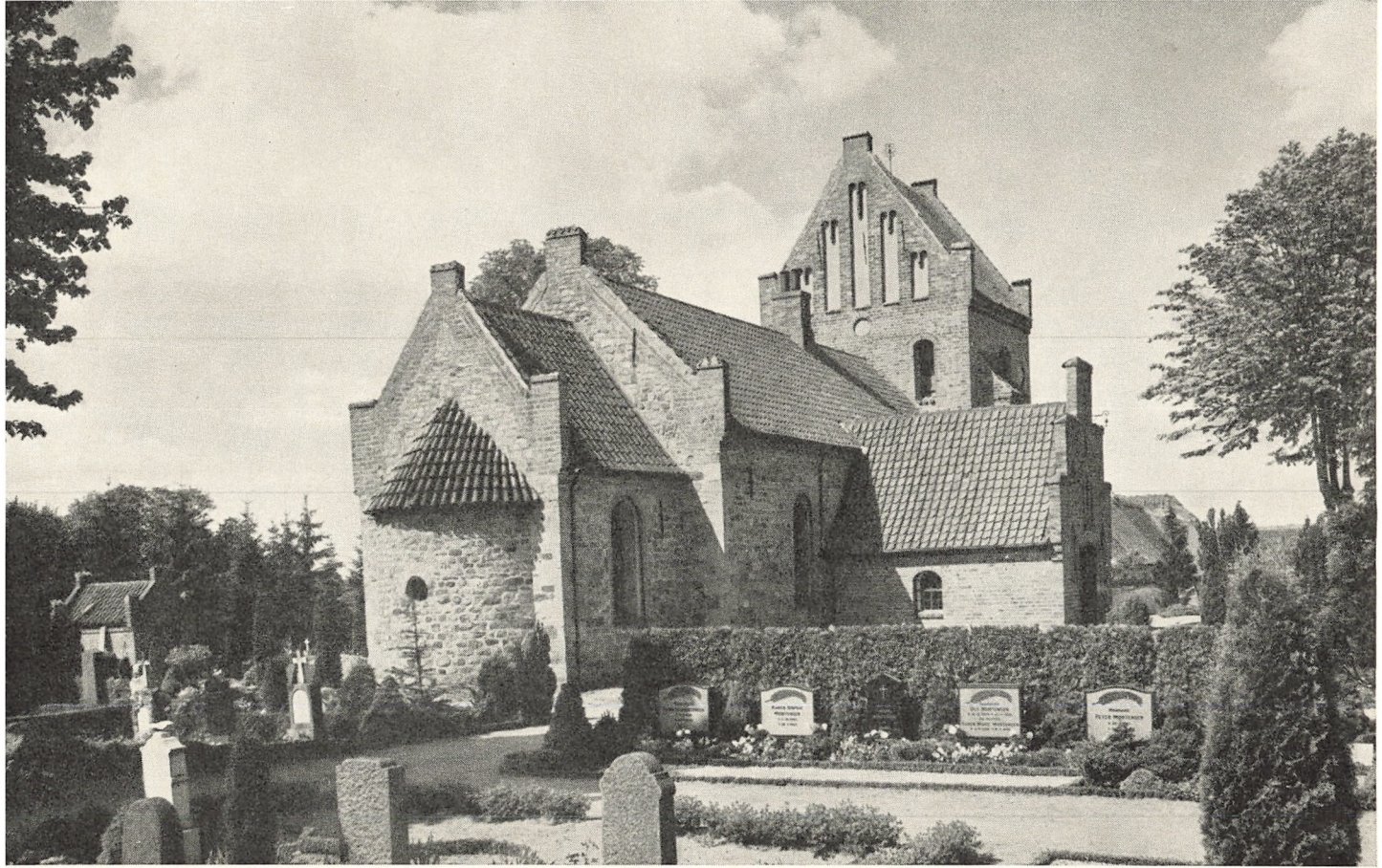
Lidt før år 1300 er våbenhuset blevet bygget af røde mursten mod nord. Våbenhuset er måske kirkens ejendommeligste bygning. Det er et af de ældste våbenhuse i landet, tydeligt bygget i slutningen af den romanske stilsperiode. Over indgangen ses en meget smuk triforieagtig blanding med tre små fint tilhuggede søjler, der bærer runde, lette buer, og på hver side af døren ses smukke prydnicher, hvis bund har det såkaldte sildebensmønster i sjældnen udformning. Kamgavlene er derimod nye.

I den senere middelalder (ca. 1400) er kirken forlænget imod vest, og tårnet er bygget, alt af røde munkesten, indvendig er der indsat hvælvinger i stedet for det oprindelige flade bjælkeloft, korbuen er udvidet, så den er blevet en høj spidsbuet åbning ind til koret. Her har også været en hvælving, men den er styrtet ned i året 1645 og erstattet af et fladt loft.

Af kirkens indre udsmykning kan nævnes døbefonten fra ca. 1200 af skånsk sandsten med palmetfrise, en lignende font findes i Ballerup Kirke. Alteret er fra 1599 i landlig renæssance. I hovedfelterne er 4 smukke ualmindelig velbevarede skriftstedstavler, det øverste par med latinsk tekst og latinske bogstaver, det nederste par med dansk tekst og gamle danske bogstaver. På de to sæt tavler læses det samme, nemlig indstiftelsesordene til nadveren. Det passer på et alter, der er Guds bord! I alterets topfelt findes et lille maleri fra ca. 1700 forestillende Kristi himmelfart. Her har oprindeligt også siddet en tavle med skriftsteder. Øverst står Chr. IV's navnetræk, årstallet 1599 samt majestætens valgsprog: *Regna firmat pietas* (gudsfrygt gavner rigerne). Alterbordets forside er af træ, påmalet et smukt lidt vissegrønt tæppe med ornamenter fra overgangstiden mellem gotik og renæssance, også her står en indskrift øverst, malet med gyldne bogstaver på varm rød bund. I oversættelse lyder den således: »Jeg vil lovprise Herren til enhver tid, hans pris skal være i min mund!« - Et tidligere alterbillede af A. Dorph forestillende Jesus, der vandrer på søen, stammer fra 1876, blev fjernet 1951, og det oprindelige alters udseende kom frem som skildret foran.

Prædikestolen er fra ca. 1620 i lidt naiv renæssancestil med figurer af evangelisterne. Kirken er en venlig og hyggelig lille bygning, der gør et troværdigt indtryk, og er en stilfærdig og beskednen ramme om det Guds ord, der bliver evindeligt.

Henrik Vedel.

Altertavlen
i
Farum Kirke

Ferslev Kirke

Når man fra nord nærmer sig Ferslev by, glæder man sig over det smukke syn, øjet fanger. Den skønne, gamle kirke ligger højt midt i byen og forkyn-der Herrens ord: »Se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende«.

Kor og skib fra romansk tid er bygget af frådsten, sakristi og våbenhus (1400-tallet) og tårn (1500-tallet) er af munkesten. Alle gavlene er forsynede med smukke blændingsdekorationer, og kirkens ydre bærer tydeligt præg af menighedens gode omsorg. 1927-28 blev skibets ydervægge repareret med et lag uglattet cement fuget i aflange kvadre. - Over de gotiske hvælvinger ses på triumfvæggen rester af romanske kalkmalerier.

Følger man slægters gang kommer man gennem den gamle syddør ind i et smukt harmonisk kirkerum, hvor tre af hvælvingerne er dekorerede i grå og matrøde farver. - Det første, blikket falder på, er kirkens ældste klenodie fra o. 1250—1300, det smukke unggotiske krucifiks, ophængt i skjoldbuen lige for døren. På et muret alterbord står renæssancealtertavlen fra 1600-tallet med forgyldte søjler og rammer med skriftord. I hovedfeltet et relief: Kristus på korset, i de andre felter relieffer: engle med due på stjernetæppe; engel med lovens tavler og engel forkyndende: Han er såret for vore overtrædelser. Es. 53,5.

I koret står også den store romanske granitfont med nyt dåbsfad. Det ældste (o. 1550) er ophængt på væggen. Det bærer en fremstilling af bebudelsen og er i randen mærket MRK. - Prædikestolen og de lukkede stolestader er fra o. 1850, malede i blågrå farve og forsynet med guldstaffering. - Orglet, udført af I. Starup, blev skænket i 1917 af gårdejer Chr. Jacobsen, Lergården, Vejleby, kort før hans død.

Lilleklokken, støbt 1425, bærer indskriften englehilsenen: Ave Maria . . . Luk. 1,28. Storklokken er fra 1500—25 med følgende indskrift, oversat: Hjælp, Jesus, Maria, Anna og Sanct Susanna. Bed for os. Forskellige epitafier findes i kirken.

E. Vinther-Jensen.

Fredensborg Slotskirke

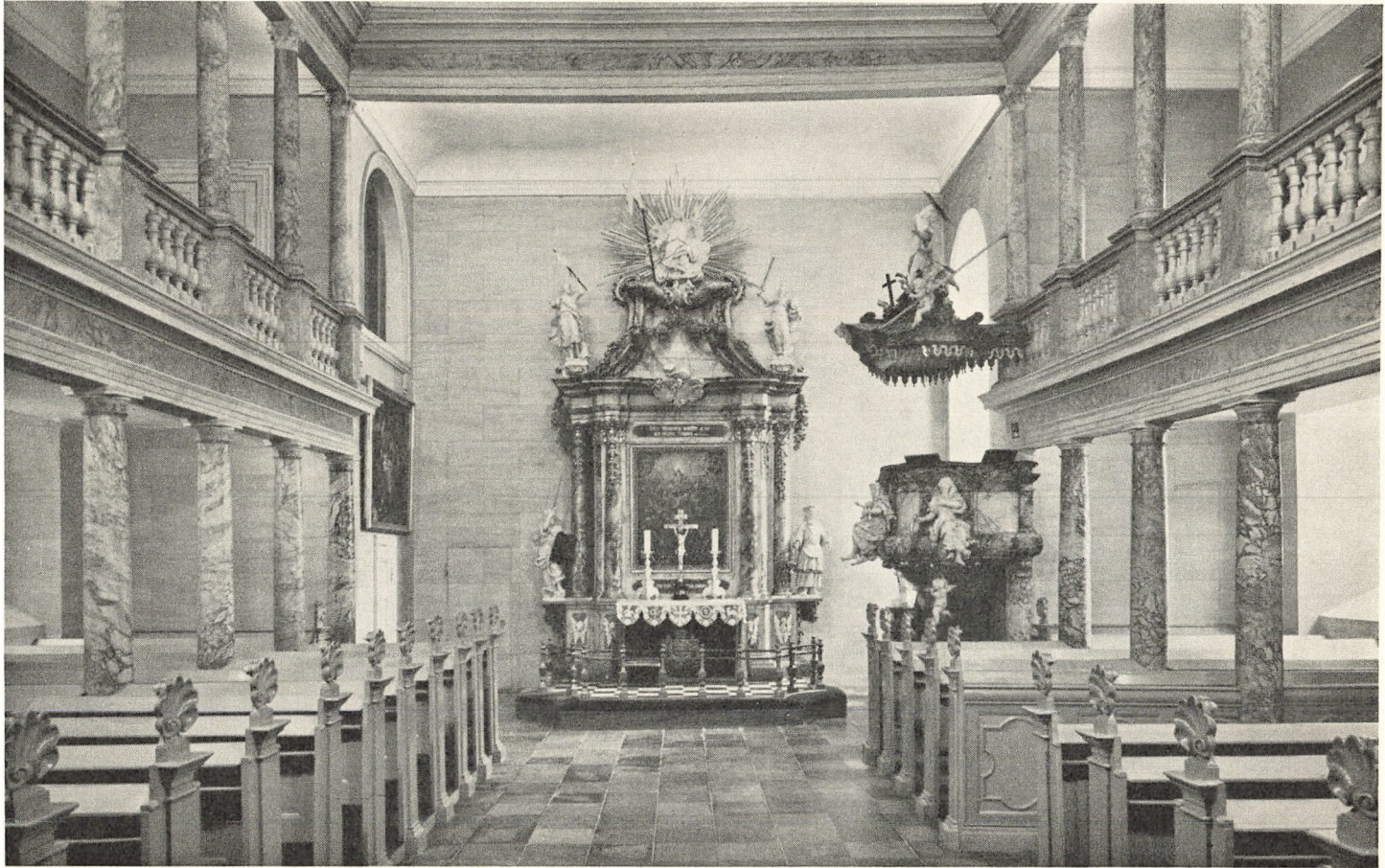
Midt i den fløj, som går ud mod øst fra Fredensborg Slots hovedbygning, ligger Slotskirken med sin smukke facade mod den store ridebane. Oprindeligt har den præsenteret sig endnu bedre, da pladsen var åben mod syd og kirken var et stokværk højere end de to bygninger, der flankerer den. Men også i sin nuværende placering hævder den sig smukt og er både i ydre og indre et ejendommeligt og helstøbt stykke arkitektur, der i modsætning til så mange andre kirkebygninger er gjort færdig fra begyndelsen og derfor er overleveret i sin oprindelige skikkelse.

Medens Fr. IV's Slot er bygget i den ældre italienske slotsstil, er den kun fire år yngre kirke fra 1726 tegnet i tidens egne hollandske barokstil af Johan Cornelius Krieger, som da var slotsgartner, men snart skulle blive en meget anvendt »overlandbygmester«. Han har her haft den originale ide at ville bygge en centralkirke som den 30 år ældre Vor Frelsers Kirke på Christianshavn, med tagrytter i stedet for tårn. Det ses tydeligt af det korsarmslignende fremspring mod ridebanen, hvori den monumentale indgangsdør er placeret mellem pilastre med overdådige kapitæler (Fr. IV's navnetræk mellem elefanhoveder) og kronet af en stor, trekantet fronton i hele den fremspringende fløjs bredde. Her ses kongens marmorbuste, udført af Diderik Gercken. Nordfacaden mod parken har bygmesteren ikke villet bryde, hvorfor han kun har kunnet gennemføre grundplanens korsform ved indvendig at forskyde den øst-vestlige længdeakse i retning mod ridebanen og ved i selve rummets nordhjørner at afskære tilsvarende rum til indretning af trapperum og sakristi, samt i andet stokværk af en kongestol, som Chr. VI lod afløse af den nuværende under orglet.

Der er herved i det indre opnået en symmetri, der gør det høje rum til en harmonisk ramme om det stilrene barokinteriør. Marmor synes at være det mest anvendte materiale, men alt er skåret i træ, der skuffende ligner den kostbare sten. Det gælder søjlerne, der bærer galleriet, og den søjlerække, der tilsvarende støtter loftet. Især bemærkes de arbejder, der skyldes billedhuggeren Fr. Ehbisch, som også kendes fra Trinitatis Kirke i København og var specialist i at skære i træ som marmorimitation. Overalt på døbefont, prædikestol og alter har han formået af træ at skabe søjler og ornamentter, klippestykker og en overdådighed af bibelske og allegoriske skikkelser, der for os kan synes overlæsset, men er et fuldgyldigt udtryk for den bedste barokstil. For alterets vedkommende danner det en værdig ramme om Hendrik Krocks altertavle »Dommens Dag«.

Som præsten i denne kirke ved gudstjenesten bærer den samme messehagel som ved kirkens indvielse i 1726, præges stedet af traditioner og er stadig en af de kirker, hvor den kongelige stol finder anvendelse.

Jon Juul.

Frederiksborg Slotskirke

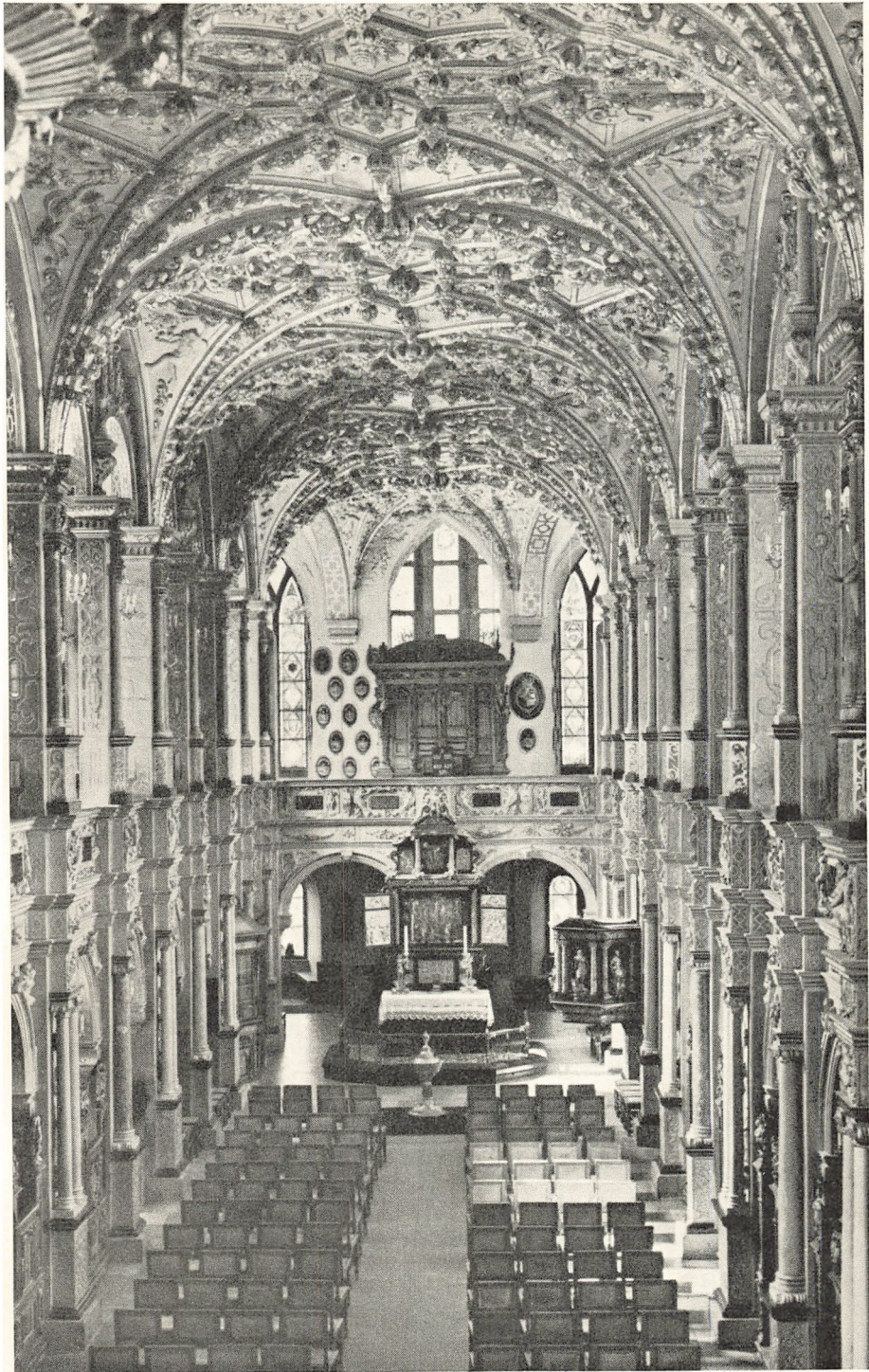
Frederiksborg Slotskirke er en fløj af Frederiksborg Slot, som siden 1878 har været national-historisk museum. Kirken er bygget som slotskapel af Chr. IV i 1606 og er siden karakteriseret som »den skønneste, den rigeste, den herligste og den prægtigste iblandt alle slotskirker i verden«. - Den ejes af staten, men lånes af menighederne i Hillerød og Frederiksborg Slotsogn til gudstjenestebrug, da der ikke findes anden kirke i Hillerød.

Slottet brændte 1859, men kirkerummet er i det væsentlige bevaret, som det stod i Chr. IV's tid, og består af et midterskib og to sideskibe, der med det omløbende galleri er delt i to etager. Højkirkens seks stjerneformede hvælvinger er overdådigt udsmykkede i sandsten og stuk med megen anvendelse af forgyldning og farver. - Sidder man i dette pragtfulde rum, fanges øjet hurtigt ind af det kostbare alter, der er udført i sort marmor, ibenholt og sølv. Chr. IV købte det hos en hamburgsk guldsmed. For den knælende altergæst bliver den tredelte altertavle en skøn forkyndelse af det centrale i kristendommen. Nederst: Skærtorsdag med Nadverens indstiftelse; i midten: Langfredag med Korsfæstelsen; og på de åbne sidefløje: Jesus for Pilatus og Gravlæggelsen; foroven: Påskemorgen, hvor Jesus sejrrikt går ud af graven, medens de romerske vagtsoldater afmægtigt synker til jorden. I det trekantede felt allerøverst ses Verdensherskeren med jorden i sin hånd, omgivet af tre kvindeskikkelser: Troen, håbet og kærligheden.

Prædikestolen, som er af de samme materialer som alteret, har på de fem frie sider Kristus og evangelisterne i figurer af sølv. På gulvet foran alteret står den overordentlig smukke sølvdøbefont, skænket af kong Chr. X. Den er en tro kopi af den oprindelige, men forsvundne døbefont.

På galleriet, som på langsiderne er prydet med store bibelske malerier (bl. andre af maleren Jørgen Roed), indfattet i rigt udskårne egetræsrammer, står ovenover alteret det såkaldte historiske orgel, bygget 1610 af Esaias Compenius. Tangenterne er af tykt elfenben og de 1001 piber af alle mulige træsorter. Det er et danseorgel og benyttes ikke til gudstjenestebrug. Kirkens egentlige orgel i den modsatte ende af kirken er skænket af grevinde Danner efter slottets brand. Under dette orgel findes Chr. IV's bedekammer, udstyret som det tidligere så ud, med loft af ibentræ og elfenben. 23 vægbilleder, der fremstiller Jesu liv, er malede på kobber af Carl Bloch. Et lille skønt alter, der forestiller bebudelsen, er Chr. IV's oprindelige alter. - Elefantriddernes og storkorsriddernes våbenskjolde, som hænger i vindueslysningerne på galleriet, tager desværre noget af rummets kirkepræg bort og giver et museumsagtigt indtryk. - Man betages uvilkårligt af denne kirkes arkitektur og pragt samt historie (6 af Danmarks konger er kronet her), og man glæder sig over de mange vidunderligt smukke og kunstnerisk fine detaljer. Stemmer vore danske landsbykirker sindet til andagt ved deres enkle linier, er det slotskirkens imponerende og mangeartede skønhed, der kalder stilheden og tilbedelsen frem i sindet. - Kirken er en prædiken om Guds storhed og mangfoldige rigdom. - »Han er rig nok for alle, som påkalder hans navn«.

E. Johansen.

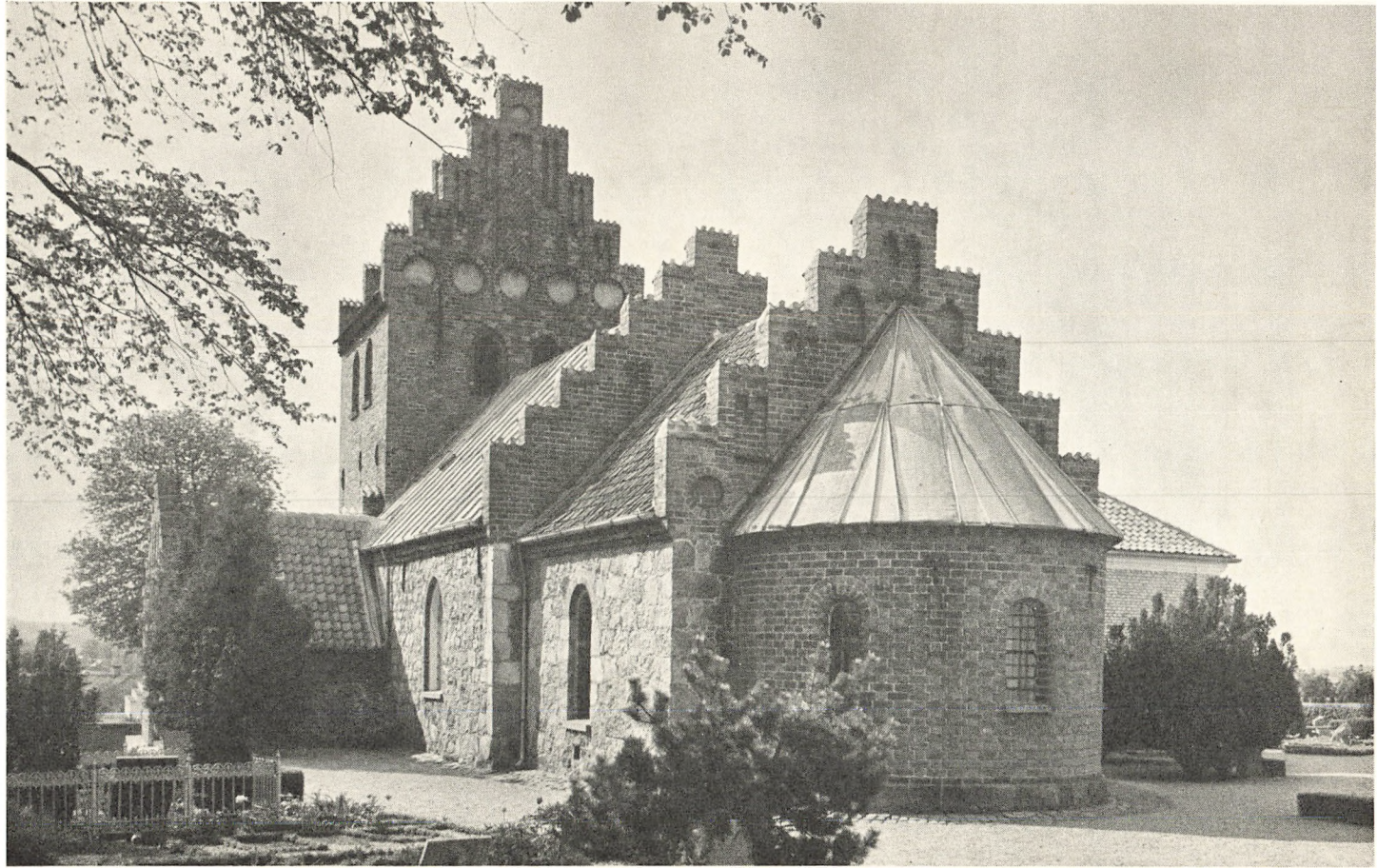
Frederikssund Kirke

Frederikssund Kirke - den tidligere Ude Sundby Kirke - stammer fra det 12. årh. og er en romansk kampestensbygning med hjørner og vinduer af granit- og kridtkvadere. I skibet spores endnu et oprindeligt sydvindue samt stik af døren mod syd. I gotisk tid overhævedes både kor og skib og et højsiddende vindue blev anbragt i skibets vestgavl. Såvel våbenhuset mod syd som tårnet i vest stammer fra sengotisk tid og er opført af røde munkesten. - Den mindre heldige tilbygning af gule mursten på skibets nordside skriver sig fra 1744, da Frederikssund blev henlagt til Ude Sundby Kirke. Et senere nedrevet sakristi blev opført ved samme lejlighed.

I slutningen af 1800-tallet blev kirken restaureret og fik nye vinduer, og man byggede en apsis af røde munkesten.

Altertavlen har nygotisk ramme med et maleri: Kristus i Gethsemane. Alterstagerne er en gave fra 1622. Den smukke prædikestol er holdt i højrenæssance med evangelistfigurer og hjørnehermer (udført af Bernt Snedker i Slangerup), mens lydhimlen fra 1655 er bruskarok (udført af Jens Snedker i Slangerup). I tilbygningen findes et maleri fra 1655 af sognepræst Claus Bertelsen Stenderup, død 1657, og hustru. Den ældste lysekrone er skænket i 1715. Klokkerne er fra 1798 og 1831, og skibsmodellen fra 1874. Døbefonten er fra 1942. Det nuværende orgel fra 1924 vil i nær fremtid blive afløst af et nyt . . . I skibets vestende findes i gulvet en gravsten over »Den trætte Olding, Sognepræsten til Ude og Oppe-sundby, Hr. Peter Føns, født 10. 12. 1725, død 9. 7. 1809« . . . Fra 1899 har kirken været købstaden Frederikssunds eje.

Marius Storgaard.

Frederiksværk Kirke

Frederiksværk Kirke har ikke nogen egentlig historie endnu, da den mangler sine naboers høje ælde. Først i 1910—11 rejstes den på byens gamle markedsplads, umiddelbart op ad den skovomkransede å. Dens røde murværk harmonerer smukt med de omliggende gamle huse fra Classens tid, og fra dens næsten 40 meter høje tårn ringer den oprindelige byklokke, der gennem mange, mange år havde markeret livets hverdagsrytme i byen, nu som kirkeklokke dagen ind og dagen til hvile. Den gamle aftenringning klokken 22 har man bibeholdt, vist nok som det eneste sted i landet.

Arkitekt Søren Lemcke var dens bygmester og skabte et stilrent kirkerum, hvor hvide tøndehvælvinger hviler på røde murflader, og Niels Skovgaard var mester for altertavlen (Opstandelsen) og for mosaiketen («Den gode Hyrde»), der pryder kirkens hovedindgang. Da der i 1933 skete en omlægning af sognenes tilhørsforhold, blev den hovedkirke i det nyoprettede Frederiksværk-Vinderød pastorat.

Emus Jensen.

Gadevang Kirke

Kirken er bygget i 1903 og indviet den 17. januar 1904. Arkitekt var V. Holck. Grunden er skænket af C. F. Tietgen, og opførelsessummen androg ca. 12.000 kr. Kirken er af hensyn til beliggenheden blevet galt vendt, så tårnet vender mod øst, koret mod vest. Et stort forgyldt krucifiks har haft sin oprindelige plads på alteret, og glasmalerierne i koret, forestillende tre engle, er komponeret med henblik på denne anbringelse af krucifikset. Senere er den store altertavle, der forestiller Jesu indtog i Jerusalem, blevet opstillet på alteret. Altertavlen er malet af Andreas Friis. Fire af skibets vinduer er smykket med glasmalerier. Der er et epitafium over Tietgen og hustru. Kirkens tilblivelse skyldes først og fremmest daværende ejer af Strødam, fru Tietgen.

B. Kielberg.

Ganløse Kirke

Ganløse Kirke, beliggende midt i Ganløse by og stærkt klemt inde af de om-
liggende huse, er en romansk stenkirke, der i tidens løb har undergået en del
forandringer.

Således er ydermuren skalmuret med moderne munkesten, bortset fra
korets nordmur, hvor man ser glatte marksten, og østmuren i den nordlige
udbygning, hvor der også ses marksten iblandet med frådstenskvadre. For-
dybningen i korets østvæg er oprindeligt en lille, velformet alterniche, en
indvendig apsis, og indrammet af en slags arkivolte, der hviler på kragbånd,
som atter understøttes af to små halvsøjler med terningskapitæler. Søjlernes
nederste dele er dog afhuggede ved nichens omdannelse til »præsteværelse«.
Det romanske kor og skib (fra 12. årh.) er senere blevet udvidet med et
sengotisk tårn og et trappehus (fra 1583), samt en stor udbygning mod nord,
opført 1634 af universitetets rektor og professorer på kirkens bekostning.

Altartavlen, i højrenæssance, er fra ca. 1600. Maleriet: Kristus og discip-
lene på vej til Emaus, er malet 1865 af Jørgen Roed, men billedet er usigne-
ret. På den fine prædikestol i senrenæssance, skåret o. 1624 af den bekendte
Hans Holst d. y., er i fire felter fremstillet: Den hellige nat, Magdalene knæ-
lende ved korsets fod, opstandelsen og dommens dag. Opgangspanelet, et
rygskjold med universitetets våbenmærke og lydhimlen er originale arbejder.
Ved langvæggene ser man et panel, der formentlig stammer fra 1669 og er
resterne af et barokpulpitur. Et endnu ældre pulpitur er forsvundet.

Kirkeskibet, »Lars Minde«, lod en fader ophænge, da hans søn druknede.
Den romanske døbefont er af granit med tovtav langs kummeranden og et
fad, tegnet af Lorents Frölich 1857. - Kirken har en smuk kalk af sølv, ind-
vendig forgyldt, mærket med universitetets våben og årstallet 1687. Kirkens
klokker er tysk arbejde, den lille støbt 1619, den store 1588. Tårnuret er fra
1882. Kirken har tilhørt universitetet, men blev selvejende 1934.

Kai Hansen.

Gerlev Kirke

Gerlev Kirke er bygget i det 12. årh. Den oprindelige kirke er en romansk kampestensbygning med skråkantsokkel, men der er sket ombygninger i tidens løb, så at der nu kun er dele af korets nord- og østvæg samt skibets nordvæg, der er bevaret fra den romanske tid. Der findes endnu et romansk vindue i nordvæggens vestlige del, og der findes tilmurede vinduer i korets østvæg og nordvæg. I 1400-tallet er der foretaget en stor udvidelse af kirken mod syd, idet sydvæggen er nedrevet og en ny opført af munkesten længere mod syd. Samtidig er korvæggen med triumfbuen mellem kor og skib revet ned, så at kirken er blevet en langhusbygning, hvori der er indbygget tre krydshvælvinger. De tre faldede sydvinduer er fra samme tid. Der er tilbygget et tidligt gotisk tårn i vest af kampesten. Dette er i 1650—51 blevet forhøjet og har nu glatte kamtakkede gavle. Tårnrummet er forsynet med krydshvælvinger. Sakristi og våbenhus er sengotiske, i sakristiet er der krydshvælvning, mens våbenhuset har fladt loft. I 1753 er kirken blevet udvidet mod nord med en korsarm, et loft deler den i to etager.

Altertavlen er i bruskbarok fra 1631, den er udført af »Hans Snedker i Krattmøllen« (Hans Barchmand) og stafferet af Maties Maler. Lensmand Fr. Urne og hustru Karen Arenfeldts våben findes på altertavlen. Der er oprindelige malerier på træ. I storfeltet ser man (efter Barocci) nadverens indstiftelse, og i topstykket: ecce homo.

Alterstagerne er fra omkr. 1625. Døbefonten er af malm, støbt i pokalform 1604 af Hans Wolf Entfelder i Helsingør. Messingdåbsfadet er nederlandsk og anskaffet 1630. Prædikestolen er i renæssance med akantusblomster i storfelterne, den er fra 1601 og er forsynet med himmel.

Stolestaderne har døre, gavlene har palmettedekoration. De er leveret af snedker Jens Hansen i året 1760. Endvidere findes der en jernbeslået pengeblok med en sindrig lås. De to klokker stammer fra 1450 og fra 1714.

Johs. Tølleruphuus.

Gilleleje Kirke

Gilleleje Kirke ligger på en skrænt. Den stammer fra o. 1538, men efter kgl. anordning er den blevet ombygget grundet slet vedligeholdelse og stod færdig 1746 med udvidet femkantet kor. Kirken er opført af røde mursten, dog er der forneden anvendt munkesten. Den er hvidkalket og har rødt tegtag. Der er spir med to klokker, hvoraf den store er fra ca. 1600. Et ur fra 1747 pryder spiret. Kirkens loft er fladt, pudset bræddeloft.

Oprindelig har der været udskårne stole, men omkring 1850 eller lidt før er de blevet fjernet og erstattet med de nuværende - mere enkle. En meget gammel og smuk stendøbefont forsvandt omtrent samtidig. Den blev i begyndelsen af dette årh. fundet som vandtrug, og blev derefter opsat i Asminde Kirke. Det er muligt, fonten oprindelig har tilhørt Søborg slotskapel.

Prædikestolen er fra ca. 1670. Den bærer et smukt billedskærerarbejde i form af de fire evangelister. Altertavlen bærer en nygotisk ramme om et maleri af kgl. Hofmaler J. L. G. Lund fra 1834. Det forestiller: Kvinderne ved graven. På alteret malmlysestager fra 1614, skænket af den københavnske borgmester Peder Randolf. Malmlysekronen er fra 1730 og bærer indskriften: Ikke os, men giv dit navn ære! Salme 115. I. C. Møller.

På væggene er opsat to gravminder over Kronborg birkefoged Rasmus Laursen Arendrup, død 12. 10. 1703, og kgl. fyrforvalter Peder Jensen Grove, død 3. 6. 1673, begge fra Nellerupgård.

Der er ophængt flere skibe i kirkerummet, således: Briggen fra 1829—30, en fuldrigger: »Ferd. Larsens Minde«, en toldkrydser »Argus«, en bark: »Henry« fra 1924.

Kirken er prunkløs, men venlig og hyggelig og rummer flere mennesker end de fleste landsbykirker, og den passer godt ind i bybilledet.

Under besættelsen havde ca. 60 jøder søgt tilflugt på kirkens loft, men de blev angivet og ført til Tyskland.

Andreas Pedersen.

Græse Kirke

Græse Kirke fra o. 1200 er med sit senromanske kor og skib og sit gotiske våbenhus og tårn fra slutningen af 1500-tallet en harmonisk og smuk landsbykirke bygget af munkesten og teglhængt. Korets oprindelige øst- og nordvinduer er romanske og bevaret tilmurede. Skibets nordside er ombygget og har tre høje romanske vinduer. Syddøren har tidligere været rundbuet. I gotisk tid er skibet blevet udvidet mod vest, og våbenhus bygget mod syd, samtidig fik kor og skib hvælvinger. Tårnrummet har krydshvælving, og trappehus er opført 1748. Vinduerne mod syd er gotiske, dog er vinduet ved prædikestolen romansk, et vindue mod vest er tildækket, da kirken fik orgel. - I 1898 fandtes kalkmalerier på skibets sydvæg og overvæggen, men de blev overhvidtede.

Altartavlen, af træ, er udført af Henrik Barchmand og har på bagsiden tre foldeværksfyldinger. Facaden bærer øverst en krone, derunder Chr. IV's navnetræk og i en roset Chr. VIII's monogram samt restaureringsårene 1745 og 1888. Alterbilledet malet på egetræ, forestiller nadverens indstiftelse og er skænket 1731. På alteret står to malmlysestage, et krucifiks samt en smuk syvarmet lysestage, skænket i 1950. Alterkalk fra 1725. Kirken fik 1953 en smuk korsstingsbroderet alterdug foræret med korset som motiv; foran alteret ligger et tæppe også korsstingsbroderet med stjernen som motiv, tegnet af professor Gottlob og syet af menighedens kvinder i 1955. På hver side af alteret findes en niche i østmuren, og ved bankning fandtes en lignende i nordvæggen 1950. Her hænger også et malet epitafium fra 1651 af præsten Søren Olufsen og hustru. Prædikestolen er fra ca. 1870, mens degnestolen, der har foldeværksfyldinger og gavlene smukt udskåret, bærer årstallet 1579. - Døbefonten er senromansk, dåbsfadet er af messing, fremstillende bebudelsen, og dåbskanden fra 1830 er af tin.

Den 2. januar 1955 indviedes kirkens nye orgel, et fint og godt instrument; det blev købt af Fr. VII's stiftelse i Jægerspris, og i sin tid skænket af Grevinde Danner. Kirken har tre lysekroner, hvoraf den ene er en gammel gotisk lysekrone (med 16 aftagelige arme), der øverst ender i en kvindefigur manglende underarmene (måske jomfru Maria). - Den store klokke er fra 1644, og den lille klokke har rimeligvis været afgivet til rigets befæstning 1602, men af sognet købt tilbage for lige så meget kedelkobber i vægt. Siden er den blevet omstøbt. Foran indgangsdøren ligger som trappesten en del af en gl. gravsten med latinsk indskrift og et evangelistsymbol.

Peder Albrechtsen.

OPD
PETER NIELSEN
* 18. JUNI 1818
* 20. OKT. 1888
KJØBTE MARI NIELSEN
* 1. APR. 1818
* 21. NOV. 1888

Altertavlen
i
Græse Kirke

Græsted Kirke

Græsted Kirke har en længere bygningshistorie. Oprindeligt var det en tårnløs bygning med bjælkeloft, bestående af skib og kor fra det 12. årh. Den havde to indgange, fra syd for mændene, fra nord for kvinderne. Nordportalen er bevaret. En enkelt højtsiddende, lille vinduesglug ses som blinding. Den første forandring var, at kirken o. 1400 overhvælvedes. Et større byggeforetagende, foranlediget ved befolkningens vækst, har fundet sted, vel på overgangen til det 15. årh. Man nedrev vestgavlen og tilføjede et rum med spidsbuede (gotiske) hvælvinger. Kirken fik våbenhus og sakristi, man var endog så galant overfor kvindekønnet, at de også fik et våbenhus - det nuværende ligkapel. Disse rum står endnu med bjælkeloft.

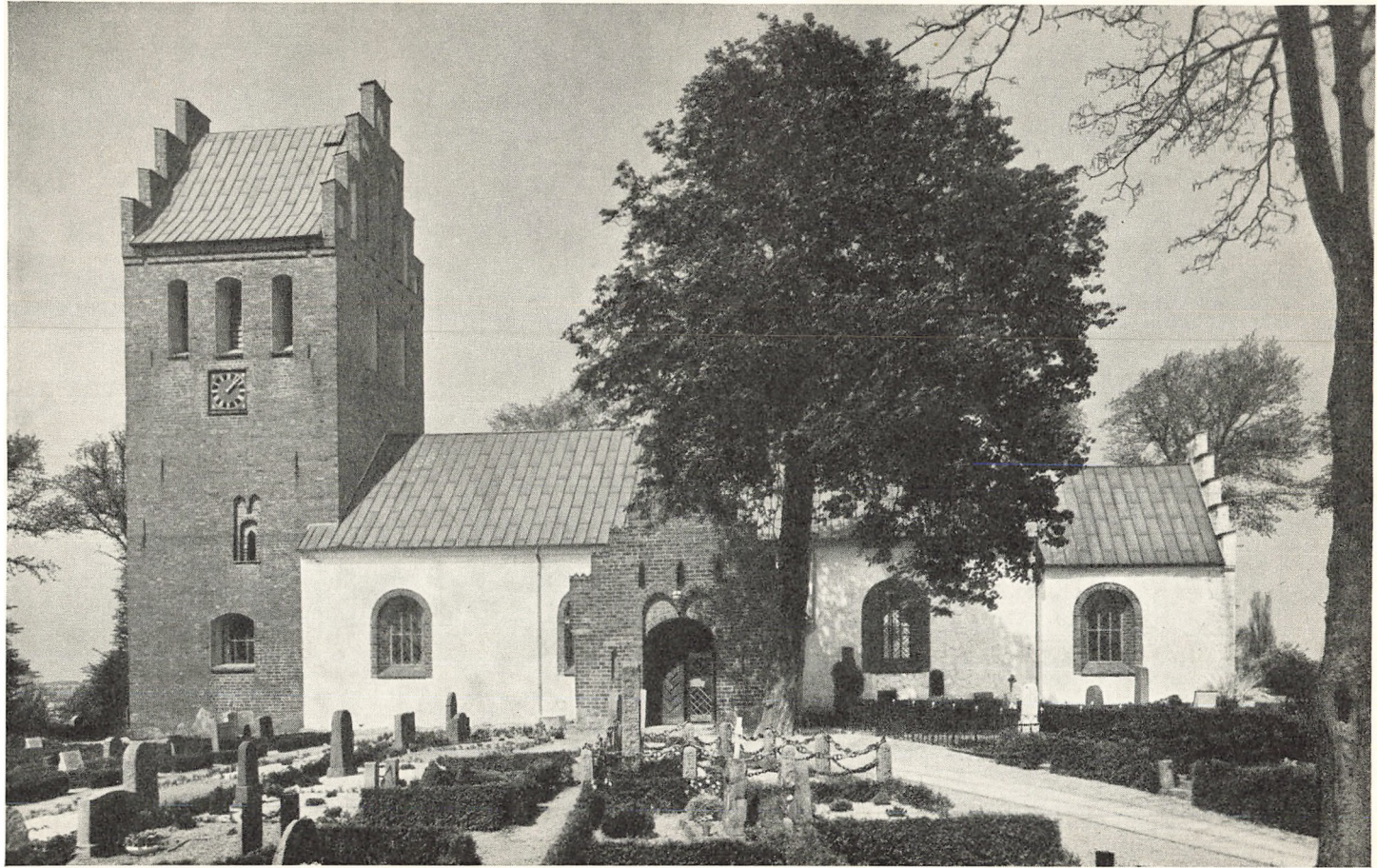
Imidlertid blev det et århundrede senere mode med kirketårne. Ved en bue blev tårnet her sat i forbindelse med kirkerummet. Ved reformationen 1536 stod kirken således i færdig skikkelse som i dag, udelukkende bygget af katolske fædre. Dem skyldes også to stykker af kirkens inventar: den skønne, firkløverformede granit døbefont fra kirkens ældste tid med de fire smukt udhuggede figurer, bl. a. Sct. Peter med nøglen. Det andet stykke er det gotiske korbuekrucifiks fra begyndelsen af det 15. årh.

Den lutherske kirkes bidrag udover vedligeholdelsen har samlet sig om det nødvendige inventar. Stærkest har her Chr. d. IV.s tid præget Græsted Kirkes indre, således den morsomme prædikestol, fontehimlen med Hans Ulrik Gyldenløves (d. 1645) og hustru Regitze Grubbes våben, samt den prægtige smedjærnslysekrone, vist nok udført af Caspar Fincke. En altertavle eller mulig epitafium af træ fra omkring 1600 hænger på sydvæggen. På alteret har det sidste århundrede et maleri, Nadveren af Th. Wegener, gjort det ud for altertavle.

Himlen over prædikestolen, der har miniaturemalerier af dyderne, tilligemed et par messinglysekrone, er fra det 17. århundrede.

Vor tid har bidraget med bl. a. inventar til sakristiet og har ansvaret for den gennemgribende restaurering på tag og fag, som har skabt en køligere stemning over det værdige kirkerum end tidligere.

Villads Christensen.

Grønholt Kirke

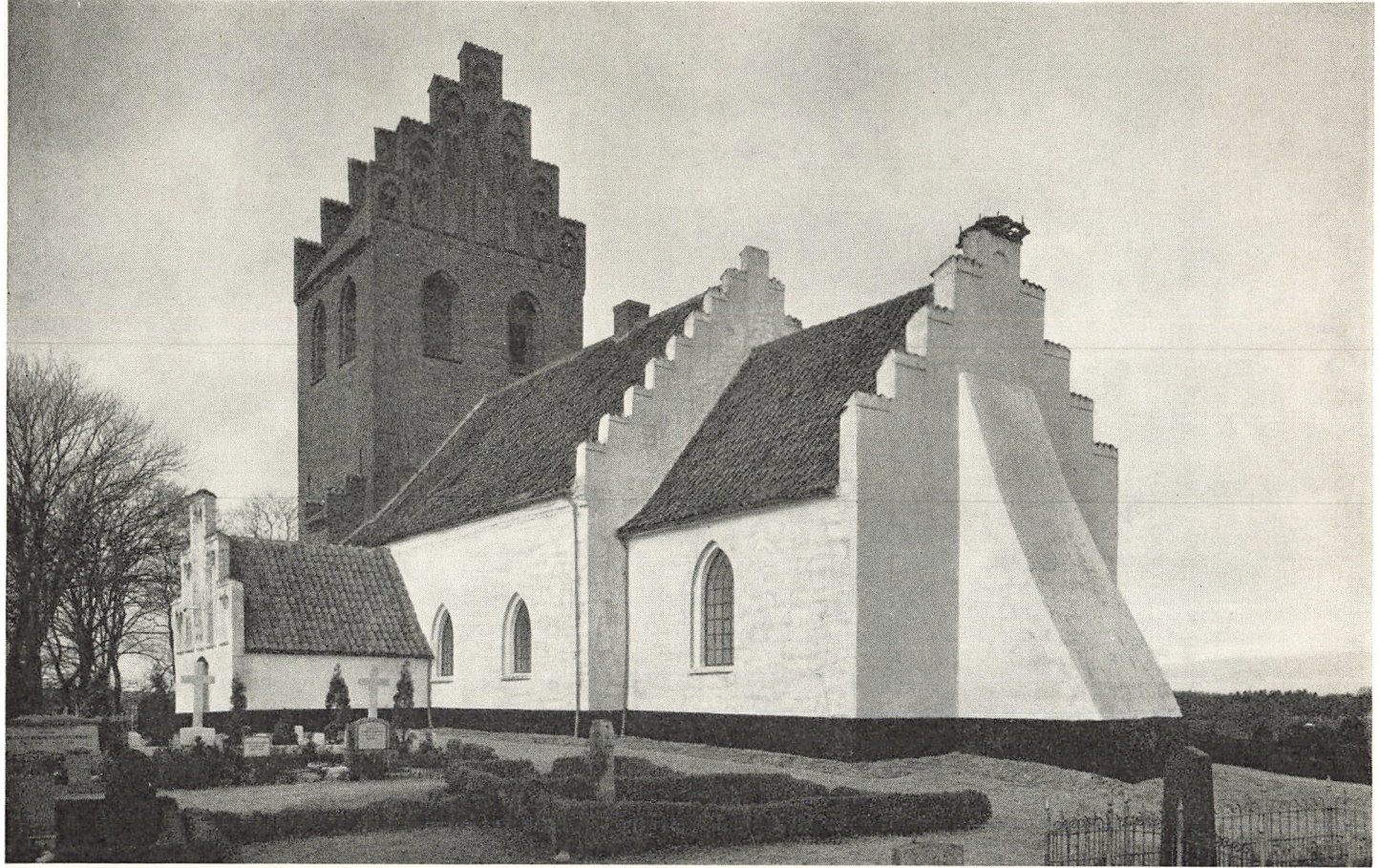
På en banke midt i et åbent parti mellem nordsjællandske skove ligger Grønholt Kirke, synlig på lang afstand, lille, men dominerende i sit landskab. Vejene til den lille landsby bugter sig, så man får kirken at se fra alle sider. Men står man foran kirkegårdens eneste indgang mod øst, kommer man kirken så mærkelig bagvendt ind på livet, fordi koret bagud er støttet af en mægtig, 300 år gammel stræbepille.

Vi står her over for det eneste særprægede ved den ellers typiske landsbykirkes ydre. Som de fleste andre kirker stammer den fra slutningen af 1100-tallet. Den oprindelige, romanske kampestenskirke har ikke været udsat for nævneværdige ændringer udover den normale gotiske tilbygning i tegl af våbenhus mod syd og tårn mod vest. På tilsvarende tid og måde har det høje, bjælkeloftede kirkeskib fået indbygget hvælvinger. Dets egentlige karakter får man et stærkt indtryk af på kirkeloftet, hvor der over hvælvingerne er tydelige rester af de små, romanske vinduer under tagskægget, ligesom man over triumfbuen endnu kan skimte en række kalkmalerier fra slutningen af 1200-tallet, der forestiller Kristus og de tolv apostle, farverigt afbildet i niches.

Medens den middelalderlige døbefont er gået tabt, har kirken bevaret sit kosteligste eje, det meget originale alter, der kan stamme omtrent fra kirkens ældste tid. På 6 stensøjler (der har været brudte, så en yderligere støtteopmuring har været nødvendig) hviler en mere end to meter bred alterbordsplade af gotlandsk kalksten. Vægten er næsten 1000 kg, og den eneste prydet er et moderne egetræskors i romansk stil med Kristusfigur samt evangelistsymboler. Midt i bordpladen findes en »altergrav«, hvori, vides det, har ligget en blykapsel med relikvier fra Sct. Peter og Sct. Dorothea. Efter en anden tradition skal det have været en splint af Kristi kors, et stykke af en af de Hellige Tre Kongers pandeben samt en klud af Jomfru Marias særk! Den første oplysning lyder mest »sandsynlig«, da de samme navne findes på een af kirkens klokker (foruden Sct. Andreas), og der også findes en overlevering om, at det kan hjælpe kvinder i barselsnød, dersom de kan få fat i en stump af Grønholt Kirkes murværk. - Det smukke alter har før været tildækket og udsmykket med et kolossalt alterbillede (»Fremstillingen i templet«, malet af G. Rump), der skal være skænket af Chr. VIII i 1843 og nu hænger på korets nordvæg.

Ellers er kirken spartansk udstyret. Det gælder også prædikestolen fra Fr. II's tid, medens malingen skjuler de kønne detaljer på degnestolen fra samme tid, samt de noget yngre stolegavle.

Jon Juul.

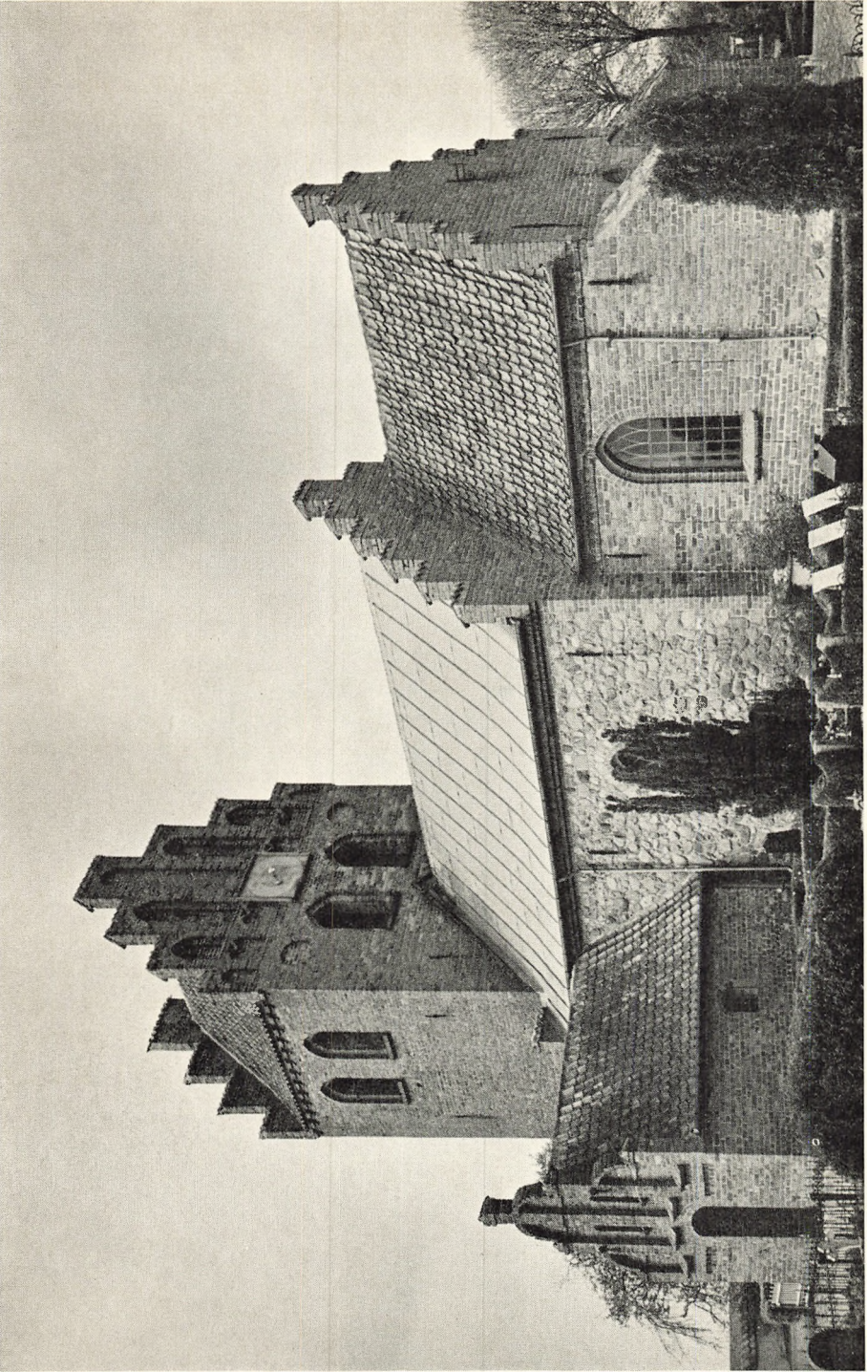
Gørløse Kirke

Gørløse Kirke er en romansk bygning med kor af tegl og kildekalk i basis, mens skibet er af rå kampesten. I korets østside er ét oprindeligt romansk vindue, i skibets nordside to. Disse er nu blændede med teglsten. Af norddøren iagttages spor. På stedet findes nu et gotisk vindue. Senere tilbygninger er våbenhuset fra o. 1600, hvis gavl røber påvirkningen fra Slangerup Kirke, og et gotisk tårn fra ca. 1500 med trappehus fra 1742. I den gotiske periode fik skib og kor krydshvælv. På skibets sydlige side findes endnu det gamle blytag.

I 1887 afdækkedes kalkmalerier, som blev genrestaureret i 1939. I nicherne til de romanske vinduer ses i ungotisk stil: I koret bebudelsen, som næsten er udslettet, og i skibet tre kronede helgeninder. Skibets hvælvinger fremtræder i rig renæssancedekoration fra o. 1550, - altså malet efter reformationens indførelse. De er sikkert fra samme hånd som malerierne i Karmeliterklosterets »musikstue« i Helsingør. På den vestlige hvælvning står mesterens navn: Jens. Det er ellers yderst sjældent, at vi ved, hvem der har malet vore kalkmalerier. Udsmykningen røber frygten for det tomme rum, idet akantusranker udfylder hver eneste plet, kun hist og her afbrudt af fugle og figurer, mest hoveder. Over korbuen ses lykkehjulet, som her fremtræder efter den tids opfattelse: Kongen og dronningen, iført renæssancedragter, fremhæves i deres jordiske værdighed; der er ikke tale om bevægelse, hjulet giver ikke længere udtryk for den ubønhørlige lov: At denne verdens herlighed skal forgå. Over prædikestolen lægges mærke til en roset med Jesusbarnet, som er omgivet af engle. I tårnbuen står Sct. Kristoforus.

Interiøret består bl. a. af stolestader fra ca. 1600, forsynet med låger, en prædikestol fra o. 1630, som stammer fra samme værksted som den i Blavstred Kirke. Altertavlen er et rigt udstyret bruskbarokt arbejde fra 1654, lavet af Claus Gabriel, der var slotssnedker på Frederiksborg. I det trekløverformede midtfelt ses et maleri fra 1700-tallet, der forestiller nadveren. Københavns borgmester Hans Nansen skænkede 1696 to alterstager.

E. Schrøder.

Altertavlen
i
Gørløse Kirke

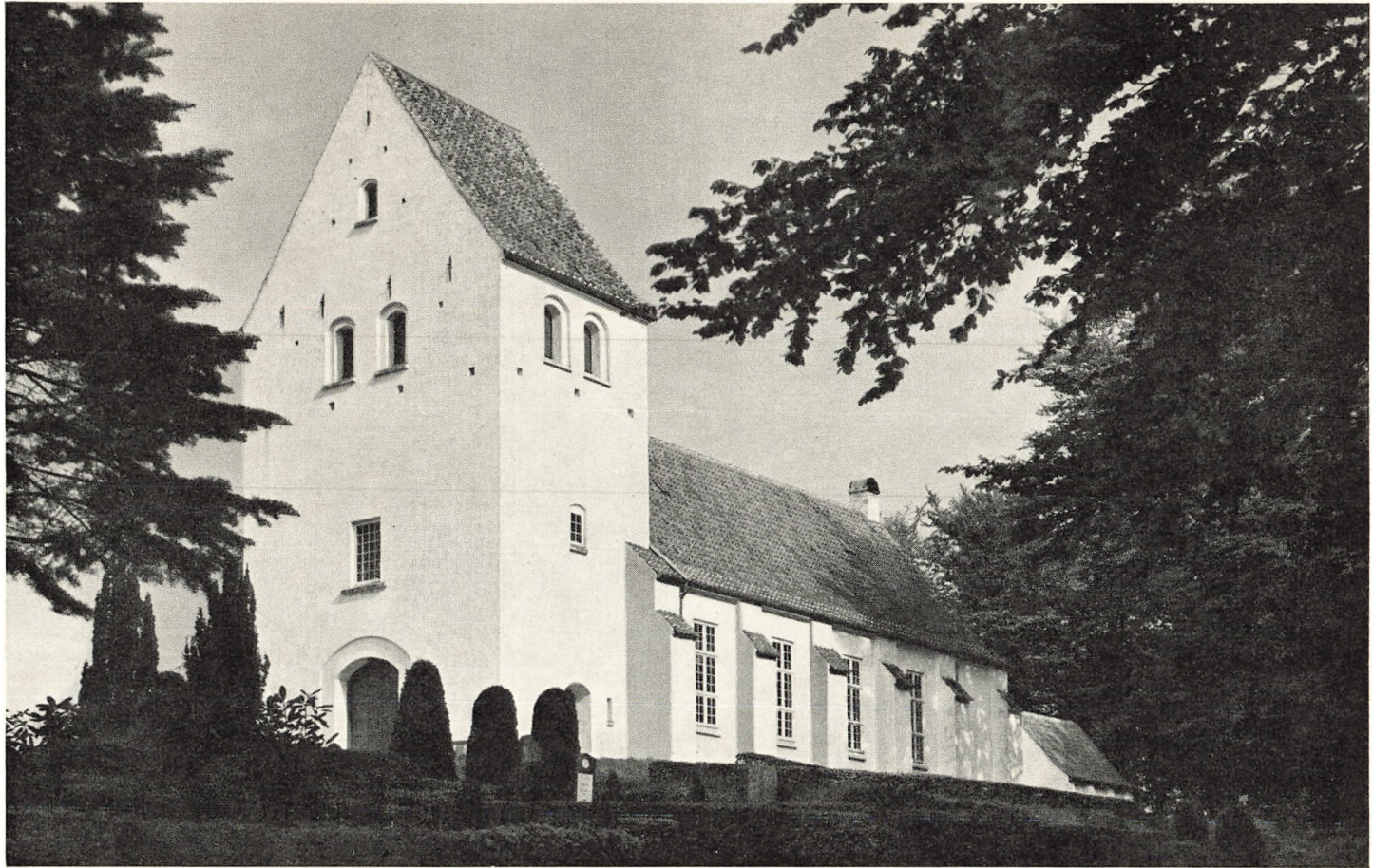

Gurre Kirke

Gurre Kirke er opført i 1918 efter tegning af arkitekt Carl Brummer. Den har kostet 62.000 kroner, hvoraf staten har tilskudt 30.000 kroner. Den er opført af mursten. Facaderne er pudsede og hvidtede. Kirkens navn er egentlig Sankt Jacobs Kirke, opkaldt efter det gamle Sankt Jacobs Kapel ved Gurre Slot. Af kapellets ruin er nogle sten indmuret i kirken.

Kirkens beliggenhed på en gammel offerhøj er ualmindelig smuk, med den danske bøgeskov som baggrund og med udsigt udover sognet med Sverige i det fjerne. Døbefonten er udført efter tegning af kirkens arkitekt og udført og skænket af billedhugger Holberg Hansen. Prædikestolen er muret, pudset og forsynet med enkelte dekorationer. I kirken hænger ti malerier med motiver fra lidelseshistorien, malet af en ukendt hollandsk maler. Et af disse malerier tjener som altertavle, indrammet i en smuk forgyldt og rigt udskåret ramme. Kirkens klokke stammer fra Frederiksborg Slots klokkespil.

M. Frøkjær-Jensen.

Hellebæk Kirke

Hellebæk Kirke har en ualmindelig skøn beliggenhed på Ålsgårde-fiskernes tidligere stejleplads med udsyn over Øresund mod Kattegat, mod Kullen og hele svenskekysten ned til Helsingborg.

1920 - 16. maj indviedes kirken af daværende Sjællands biskop Harald Ostenfeld. Den afløste Hellebæk Kapel, den gamle kirke, som var indrettet i den ene fløj af grev Schimmelmanss palæ, »Hellebækgård«, indviet 1770 - 5. oktober.

Hellebæk Kirke er bygget i såkaldt palæstil, - tegningerne udarbejdet af den kendte arkitekt Søren Lemche. Kirkens høje grundmur er af tilhugne kampesten, ydermurene glatte, hvidkalkede, - taget af blå, glaserede teglsten, - den rundbueformede del af tagkonstruktionen er beklædt med kobber ligesom spiret, hvori klokken er ophængt; den bærer indskriften: »Holder I eder nær til Gud, skal Han holde sig nær til eder.«

En stor del af inventaret stammer fra kapelkirken, bl. a. prædikestolen med lydhimmel (i parentes bemærket siges det at være den eneste prædikestol i Nordsjælland, hvorfra præsten kan se Sverige, når han prædiker), døbefont med himmel, de to modelskibe: fregatterne »Ernst« og »Christian«, henholdsvis fra årene 1812 og 1829, et glasmaleri fremstillende den himmel-farne Kristus. Andre af kirkens skatte er: en vinkande, alterkalk, oblatæske, patene, to lysestager, alt fra 1786, alt af kostbart Fabricius-sølv (og alt godt bevaret!). Fra 1780 er bevaret to tinstager, og fra 1879 en smukt formet dåbskande, ligeledes af tin.

Kirken, hvis beliggenhed er NØ.-SV., har alterpartiet mod SV., ikke som de fleste danske kirker mod øst. Den er også indvendig hvidkalket, og med farverne gult og himmelblåt i træværk og altervæggen, som danner en meget ejendommelig relief-altertavle med en fin symbolik: korset som universets centrum. I kirken, der rummer 180 faste siddepladser, er en udmærket akustik, som yderligere fremhæver de gode egenskaber ved Frobenius-orglet, bygget over våbenhuset.

Holger Henriksen.

Helsinge Kirke

Den ældste del af Helsinge Kirke er antagelig 800 år gammel. Den er opført i romansk stil, har hvidkalket kor og skib og et kraftigt tårn af røde sten. Kirken bærer spor af mange udvidelser og reparationer.

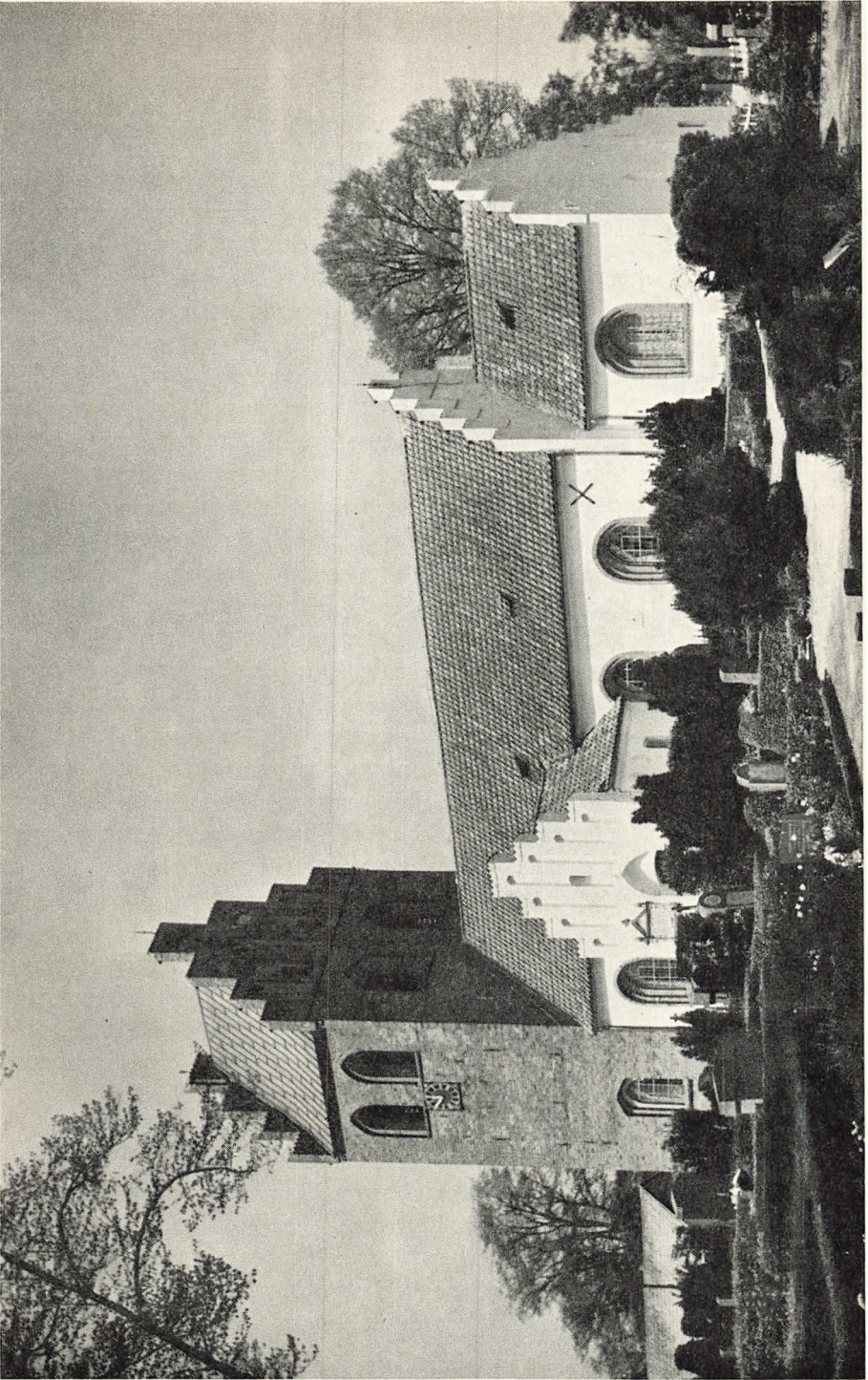
Koret og den oprindelige østlige del af skibet er opført af kampesten. Senere er skibet forlænget med tilbygning af munkesten. Omkring 1450 byggedes tårnet i samme bredde som skibet, og dets nederste rum indgår i kirken. Endvidere er engang det oprindelige, flade bjælkeloft fjernet og erstattet med een hvælving i kor, fem i skib og een i tårn. Mod syd er der tilbygget et våbenhus og mod nord et kapel og sakristi, under hvis gulv et gravkammer findes.

Helsinge Kirke har oprindelig hørt under Roskilde Domkirke, og først i april 1950 overgik kirken til selveje. Den var i meget slet stand, og en særdeles omfattende restaurering nødvendiggjordes. Den østlige korvæg havde løsnet sig fra hvælvingen og truede med at vælte. Tårnets blytag omsmeltes, murværket repareredes, og vinduer og døre blev fornyet. Nyt gulv lagdes i røde sten, og bænkenene byggedes om. Et nyt alter opført af sandsten erstattede det gamle, hvis altertavle, der forestiller Kristus i Gethsemane (malet af Th. Wegener 1854) blev flyttet ned i kirken. Et blændet romansk vindue over alteret åbnedes og blev udsmykket med et glasmaleri: duen med oliegren i næbbet. - Den smukke egetræs prædikestol i renæssance blev ligeledes restaureret. Kirken fik også et nyt orgel (Frobenius), der er opstillet nede i tårnet. I vinduet ved døbefonten indsattes et stort glasmaleri: Jesus siddende - malet af Trock Madsen.

Kirken, der fra korvæg til vestgavl måler 40 m og rummer ca. 200 siddepladser, fremtræder nu som et dejligt lyst rum med ro og harmoni i såvel linier som farver. Orgelfacaden har foroven døre, der kan svinges ud som sidefløje. Disse er smykket med forgyldte kristelige ornamentter i billedskærerarbejde anbragt på himmelblå grund og indrammet af brede forgyldte lister. Dette arrangement er meget smukt.

I kirken findes forskellige mindsten og epitafier. Størst interesse knytter sig til mindetavlen på våbenhusets ydervæg over bibeloversætteren Christiern Pedersen, som levede sine sidste år i Helsinge. Han døde her 16. januar 1554, og er muligvis begravet på kirkegården. En meget smuk mindemur rejstes over ham i 1956 ca. 200 m fra kirken ved anlægget midt i byen.

P. Westh.

Hornbæk Kirke

Hornbæk Kirke ligger hyggeligt midt i Hornbæks gamle leje. Det er en »Skipperkirke« med firkantet, blytækket tårn. Over spiret rejser fløjstangen sig med vindfløj af kobber, et splitflag, hvorover ses symbolerne: korset og kronen. Kirken hilser fiskerne langt ud over sundet. Kirkeinventarets kønne blå hovedfarve symboliserer havet. Den nuværende kirke er den tredje kirke på samme plads. Da den første ret snart blev ødelagt af storm og uvejr, måtte man flytte alter, kalk og disk samt krucifiks hen i en fiskers storstue og holde gudstjeneste der i en årrække. Også den anden kirke, en bindingsværksbygning fra 1671, gik ret hurtigt til grunde. Men ved kong Chr. VI's »priselige omhu« rejstes den smukke grundmurede kirke, som står endnu. Den blev indviet 27. oktober 1737. Hundrede år senere fik den sit nuværende alterbillede, fremstillet af den ypperlige maler, professor C. W. Eckersberg. Billedet forestiller: Jesus og den samaritanske kvinde.

Den skønne romanske døbefont, prydet med dobbeltløver, er en jysk type. Over den en dåbshimmel, skænket af fiskerne i 1780. Derover igen en skyformation med englehoveder, der kigger frem mellem skyerne. Prædikestol i renæssance fra o. 1650 med evangelisterne påmalet i 1760. Ved siden af den et firefaget timeglas, anskaffet i 1742 »til præstens bekvemmelighed«.

Under kirkeloftet hænger 4 dejlige gamle skibe. Om deres oprindelse ved vi ikke meget. Men i 1809 havde orlogsskibet »Fr. VI« »i mange år hængt i kirken«, så mange, at den trængte til restaurering. Skibet »blev nedtaget, paa det nøiagtigste og skønneste istandsat og prydet og derefter . . . under et talrigt Følge af Stedets Indvaanere, de i Omegnen cantonnerende Herrer Officerer og andre Embedsmænd med megen Højtidelighed atter henbragt i Kirken og sammesteds ophængt under Sang og Kanoners Affyring«. Denne strålende skibefest i 1809 medførte, at kirken i de nærmest følgende år fik sine 3 andre prægtige skibe. Den afgav også forbillede for de senere for Hornbæk så ejendommelige og vist nærmest enestående *skibefester*. Hvert 25. år bliver kirkeskibene istandsat af Hornbæks gode, skibskyndige mænd, og kvinderne syr nye flag til dem. Derefter »sejler« de tilbage til kirken ad krogede gader under stor festivitas, båret af fiskere, mens lodsformanden kommanderer »styrbord!« og »bagbord!« o. s. v. - I en niche hænger Erstads kobberrelief af Søren Kanne, der redder Hornbækskipperen og hans pog, som strandede ved Grenaa i 1835, skænket kirken af jyderne ved dens 200-års jubilæum i 1937. Den smukke mindetavle over Hornbæks faldne under verdenskrigene er udført af konservator P. K. Andersen, Hornbæk, som også har udført restaureringsarbejder for kirken. Det smukke tæppe foran alteret (hædret med æresdiplom) er syet af en mandlig sommergæst, kaffehandler Høst, personlig. - Sognets og byens beboere elsker deres kirke. Men også sommergæsterne slutter op om kirkens gudstjenester, eller de træder ind ad den åbne kirkedør om hverdagen for at søge styrke i stilheden.

L. V. Højrup.

Humblebæk Kirke

Kirken er opført 1868 i en blanding af romansk og byzantinsk stil. Kong Christian IX overværede både grundstensnedlæggelsen og indvielsen, hvorfor kongens monogram findes over indgangen.

I 1898 brændte koret, og maleren A. Dorph, som havde malet altertavlen (korsfæstelsen), malede denne om. Efter husbukkeangreb fornyedes tårnet i 1926 og hele hvælvingen og taget i 1927. De malede vægge og hvælvingen blev derefter hvide, og træværket udførtes i egetræ.

Kirkegården er af en sjælden skønhed, skrånende ned imod en dam, som under kanonbådekrigen 1807—14 var udgravet til hjælp for kaperbådene. Ved en kirkegårdsudvidelse i 1953 byggedes af firmaet Monberg og Thorsen en bro over kanalen til et areal, hvorfra der er den skønneste udsigt over havnen og Sundet.

Grosserer Cornelius Stau har skænket kirken tårnuret (fabrikant Bertram Larsen) og glasmosaik i vinduerne, ligesom der for grosserer Staus legatmidler efter hans død er anskaffet nyt orgel.

Kirken er selvejende og blev fra 1933 selvstændig sognekirke.

Er. Porsdal.

Hørsholm Kirke

Hørsholm Kirke ligger på en ø omgivet af det skønneste haveanlæg med søer, alléer og store grønne græsflader. Den ø, kirken er bygget på, er uden overdrivelse et af de mest historiske steder i Danmark. Fra år 1300 til år 1800 har der her stået slotte, meget forskellige i størrelse og af højst forskellig kunstnerisk værdi - uden sammenligning skønnest af dem alle var Thuras Hirschholm, bygget i 1730-erne og nedbrudt i de første årtier af det 19. årh.

Den nuværende kirke derude på slotsøen er bygget af sin tids største arkitekt C. F. Hansen. 1823 blev den under stor festivitas indviet af Sjællands daværende biskop Fr. Münter i nærværelse af selveste landsfaderen Frederik den Sjette. C. F. Hansen tilhører den kunstretning, man har kaldt nyklassicismen, altså en retning, der bevidst søger at genoplive den bygningskunst, man møder i det antikke Grækenland og Rom. I klassicismen kommer alt an på de rette proportioner, og hvor denne arkitektur er lykkedes, er det netop forholdet mellem de enkelte dele og helheden, der fryder øje og sind. Hørsholm Kirke er et af den store mesters bedste værker. Proportionerne er fine, rummet er vel køligt, men ædelt og højtidstfuldt. Det er det græske tempel, der er arkitektens forbillede, men nu omskabt til kristent gudstjenestehus.

Hørsholm Kirke kan vel aldrig måle sig med middelalderens landsbykirker. Alligevel har denne kirke sin særegne skønhed. Den vil ikke distrahere den besøgende med mange og forskelligartede kunstværker. Af kirkens inventar kan nævnes et par alterstager af bronze af betydelig værdi. Altertavlen udgøres af et gipsrelief (kopi efter Thorvaldsen) og forestiller Nadverens indstiftelse.

Hørsholm Kirke vil ved selve bygningsværkets klassisk rene linier, buer og flader drage sind og sjæl opad.

Vilh. Dickmeiss.

Høsterkøb Kirke

Høsterkøb Kirke er en filialkirke af Birkerød Kirke og dens distrikt omfatter den østlige del af Birkerød sogn: Høsterkøb, Sandbjerg, Braadebæk etc. Den er opført i 1907—08, bygget af røde mursten og består af skib og kor, våbenhus og tårn. Koret er hvælvet, medens kirkeskibet har træloft. Kirkens arkitekt er Ulrik Plesner. Kirken er lys og venlig, præget af de skønne naturomgivelser, hvori den ligger, og selv om den er opført i vore dage, rummer den alligevel to skønne fortidsminder, nemlig en gammel romansk døbefont og en meget smuk søjlealtertavle i Kronborgrenæssance, som oprindeligt har tilhørt Birkerød Kirke. - Et smukt tårnur, skænket kirken af ejeren til Petersborggård, minder de vejfarende, som passerer Høsterkøb Kirke, om, at klokken slår, tiden går, evigheden forestår.

Svend Melbye.

Jørlunde Kirke

Jørlunde Kirkes ældste bygningsværk: skibet og den vestlige del af koret er bygget af frådsten i begyndelsen af det 12. årh. Det smukke romanske kirkerum med bjælkeloft og seks små vinduer i skibet og to i koret forsynedes i slutningen af det 12. årh. med kalkmalerier. De fleste af disse er gået tabt, ikke så meget grundet om- og tilbygninger eller reformationens kalkkost, men på grund af den fugt, den porøse frådsten sugede til sig udefra, og som i tidens løb skrællede det lag af kalkpudset af, billederne var malet på.

I 1864 opdagedes spor af de gamle kalkmalerier på den romanske triumfbues vestside. En undersøgelse gav som slutresultat en afdækning og en (måske for hårdhændet) restaurering af de meget interessante og langt udenfor landets grænser berømte kalkmalerier på skibets østside og det oprindelige kors nordside. Begge steder skyldes maleriernes bevarelse (trods anden mishandling), at de pågældende mures bagside ikke har været udsat for vejrliget.

Kalkmalerierne, som er malet på blå baggrund, forestiller (i skibet) til venstre: Lazarus's opvækkelse (øverst) og brylluppet i Kana (nederst), - til højre: Jesus tages til fange i Getsemane (øverst) og Golgatha (nederst). Triumfbuens romanske hvælving fremviser to engle, hvis fremstrakte hænder i fællesskab bærer en medaillon, der omrammer Kristussymbot: lammet med sejrspanen. På korets nordside ses fra venstre til højre tre billeder: Jesu indtog i Jerusalem palmesøndag, flugten til Ægypten og skærtorsdag aften. - I begyndelsen af det 14. årh. rejses kirkens tårn. Hertil bruges nu foruden frådsten også marksten.

En ny tankegang sætter ind i det 14. årh. Gotikken bygger hvælvinger ind i kirken og lader hånt om kalkmalerierne, som delvis dækkes. Vinduerne gøres større, og malerierne på hvælvingerne males på lys baggrund.

I slutningen af 1300-tallet (efter den skæbnesvangre begivenhed med Sorte Død 1349, se spedalskhedsvinduet i sakristiet) kommer tilbygningerne, hvis materiale er munkesten. Koret forlænges mod øst. Sakristiet bygges på nordsiden af det oprindelige kor, og våbenhuset lægges op til mandsindgangen på sydsiden i skibets vestlige ende. Udvendig forsynes kirken med kamtakkede gavle. Efter reformationen flyttes våbenhuset om på kirkens nordside foran kvindernes indgang.

Kirkens ældste inventar er døbefonten, som er en seværdighed. Den stammer fra tiden omkring 1150. Prædikestolen er fra omkring 1830. Den smukke altertavle i renæssance er fra 1613 og udført af Bernt Snedker, Slingerup. Maleriet i storfeltet forestiller Kristus på korset, omgivet af Maria og Johannes. I topfeltet den opstandne Jesus.

Indvendig taler fortiden sit smukke sprog. Udvendig har den nyere tid talt et mindre pænt sprog ved at lægge et hæsligt cementlag på kirkens skib og tårn.

I. A. Brovang.

Interiør
fra
Jørlunde Kirke

Karlebo Kirke

Karlebo Kirke ligger i en af Danmarks smukkeste egne mellem Hillerød og Øresund. Som de fleste gamle danske landsbykirker er den anbragt nøjagtig i retningen øst-vest. - Dens kerne fortæller om dens høje alder, som anslås til 750—800 år. Det oprindelige gamle kirkeskib er romansk og af kampesten. I overgangen fra den romanske til den gotiske stilart, nærmere bestemt omkring det 13. årh., er bygningen blevet omdannet til en statelig, regulær kirke i korsform. Da blev koret brudt ned, og et nyt blev bygget i munkesten, samtidig med at skibet blev forlænget mod øst. I forbindelse med denne ombygning blev to korsfløje henholdsvis mod syd og nord føjet til. Disse har nøjagtig de samme dimensioner som det nye kor og er af samme bygningsmateriale som dette. Først langt senere er præsteværelset bygget til på nordsiden af koret. Hele kirken er overhvalvet og forsynet med tredelte vinduer i korsarmene.

Under kirkens hvælvinger hænger fire smukke lysekroner, hvoraf den største er dateret 1906, de to henholdsvis 1898 og 1906, og den nærmest koret ingen datering har. Tårnet med sine to klokker er meget anseligt. Selve tårnet stammer fra senmiddelalderen. - Kirkens altertavle er smukt udskåret og fra højrenæssancen. Den er dateret 1597 og således fra Chr. IV's tid. Dens billede forestiller Jesus, der velsigner de små børn, malet af Chr. Schleisner o. 1870. Prædikestolen i renæssance fra o. 1600. Orglet er anbragt i søndre korsarms østside. Kirken har plads til 250—300 mennesker.

Eugen Jensen.

Kregme Kirke

Kregme Kirke ligger smukt på en lille, stejl banke mellem Roskilde fjord og Arresø. Den ældste del af kirken er over 800 år gammel. Som byggemateriale brugte man små kampesten. Det var i den romanske tid. Derefter byggedes der videre i den gotiske periode med røde teglsten. Kirken blev forlænget mod vest, vinduerne blev gjort større, skib og kor og det tilføjede våbenhus fik gavle med kamtakker og blændinger, og omkring år 1500 kom tårnet til. Det blev af terrænhensyn lagt på nordsiden af koret, og Kregme Kirke har derved fået sit eget, uregelmæssige præg.

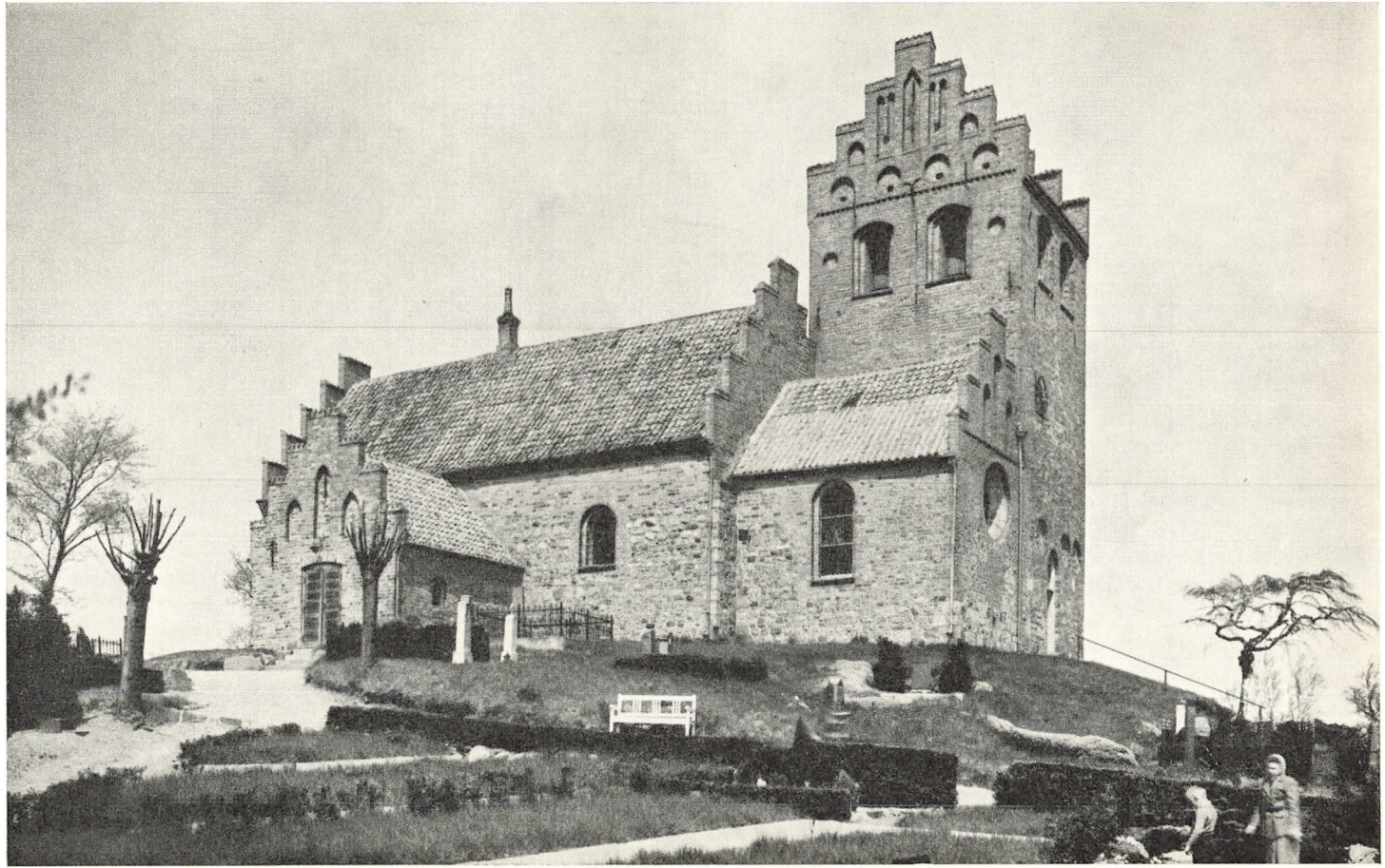
Når man træder ind i kirken, fanges øjet af et stort, farvestrålende vindue over alteret. Ved jubilæet i 1950 blev kirkens indre restaureret, den gamle altertavle (fra 1844) blev hængt ind i sakristiet. En stor rundblænding i korets østgavl blev åbnet og forsynet med et glasmaleri. Det forestiller Kristus som verdensdommeren. I det sydlige vindue i koret er der fornyligt indsat glasmalerier. De er ligesom det første udført af kunstmaler Johan Thomas Skovgaard. - Ved restaureringen fik kirken et nyt alterbord af sten.

I 1886 fandt man kalkmalerier, men de er blevet overhvidtet med undtagelse af en romansk fremstilling af barnemordet i Bethlehem (på nordvæggen i koret). Prædikestolen er udført i bruskarok fra 1646.

Degnestolen er et smukt snitværk fra 1560. Felterne er i det fine »foldværk«, de rundbuede afslutninger foroven har plantemotiver i tidlig renæssancestil. - På skibets sydvæg ved orglet hænger en tavle med et langt mindedigt, forfattet af Gert Albertsen Schumacher (en slægtning af Peder Griffenfeld) i anledning af hans forflyttelse til Helsingør 1671. - På skibets nordvæg er der en mindetavle over faldne soldater fra Kregme sogn i krigene 1850 og 1864. - Klokkerne er fra 1649 og 1722.

Med sin smukke beliggenhed, sit maleriske ydre og sit lyse og festlige indre er Kregme Kirke en skøn Guds bolig, hvor det altid er en oplevelse og glæde at komme.

Johs. Due-Hansen.

Krogstrup Kirke

»Henfarne slægter - forglem dem ej! - i arv de gav dig en ædel gave.« Disse verslinier kan nynne i én, når man træder ind på Krogstrup kirkegård og betragter den smukke, gamle kirke med de fine gavle, - arven, som Krogstrup sogn fik fra sine fædre.

Den lille romanske frådstensbygning med kor og skib udvidedes mod vest, fik tårn og helgenkapel (i munkesten). 1614 ombyggedes tårnet af Bastian murmester og fik svungne renæssancegavle. Våbenhus fra 1862. Tårnet ombyggedes atter i 1881 og fik de nuværende gavle. Samtidig repareredes murene ved hjælp af et cementlag. - Gennem norddøren kommer man ind i et smukt gotisk hvælvet kirkerum, med lyst og festligt præg. Hvælvingerne er dekorerede 1944 af Ole Søndergaard. I koret - lidt fremtrukket - står den romanske granitdøbefont, prydet med fugle- og løvemotiver og stærkt fremtrædende mandshoveder. Beslægtede fonte træffes i Østjylland. - Går man ind i sakristiet, står man i det gamle helgenkapel (1400-tallet), indviet til ære for St. Dionysius. Her stod et billede af træ af St. Dionysius, som folk på bestemte tider udsmykkede »med synderlig zirat og klædedragt«. Denne helgendyrkelse gjorde Joachim Bülow på Chr. 4's befaling 1606 ende på ved at fjerne figuren.

På et romansk frådstensalterbord med relikviegrav står den pragtfulde altertavle (fra 1633) i frodig brusksbarok, udført af »Hans Snedker i Krattmøllen« (Hans Barchmand). Den bærer lensmand Fr. Urne og Karen Arenfeldts våben, - maleri: Kristus og de to disciple i Emmaus (malet 1870 af C. Schleisner) og figurer af apostlene Peter og Paulus i nicherne. I topfeltet er nu et kors. Det tidligere billede: Ecce homo er ophængt i sakristiet. Alterbordet prydes stadig af de gotiske malmstager (måske en gave fra Mogens Bille til Svanholm) og en syv-armet stage (skænket 1916 af sognepræst K. Kayser), kalken og disken fra 1635 og oblatæsken fra 1736. Alterskranken er af smedejern med initialerne NIS og IIS. Jævnfør smedejernsgitteret. - Den smukke prædikestol i senrenæssance fra 1626 bærer våben for Jørgen Urne og Margrethe Marsvin, evangelistfigurer og hermer symboliserende: tro, håb, kærlighed, retfærdighed og styrke. Lydhimlen har indskrift på latin fra Luk. 8.5 om sæden, der faldt på vejen, på klippegrund, blandt tidsler og i god jord. - Tårnrummet lukkes af et smukt prydet smedejernsgitter fra o. 1780. Her, hvor nu orglet står, var fra 1753 åben begravelse for Jonas Jørgensen og Maria Falk og sønnen Niels Jørgensen de Svanenskiold og hustru. En rhombeformet marmorplade i væggen minder herom. Kisterne nedsænkedes under gulvet 1881—82.

På nordvæggen en mindeplade for J. P. Jensen, omkommet ved »Norges« forlis 1904. Storklokken er fra 1584 og Lilleklokken er fra 1852.

E. Vinther-Jensen.

Kronborg Slotskirke

På samme sted, hvor Erik af Pommern i 1420'erne havde bygget borgen »Krogen«, opførtes under Fr. II i årene 1574—85 Kronborg Slot med Hans Paeschen og Anthonis van Opbergen som hovedarkitekter. Kronborg Slotskirke, som er placeret i slottets sydøstlige hjørne, var færdig til indvielse den 15. april 1582, og dens historie er således nøje forbundet med slottets bevægede historie. Med sin skønne kirkegavl ud mod Øresund er den med til at hilse de mange forbisejlende et »Farvel og på gensyn« og et »Velkommen hjem«. - En af de data, som er brændt ind i slottets historie, er natten mellem den 24. og 25. september 1629. Da ødelagdes slottet under en voldsom brand. Det eneste rum, der blev bevaret, var kirken, hvis mure og hvælvinger holdt stand mod ilden, og Kronborg Slotskirke er således nu det eneste af slottets renæssance-rum, som står urørt i samme skikkelse, som da det blev opført.

Chr. IV tog straks fat på genopbygningen, og allerede i 1638 var istandsættelsen afsluttet. For kirkens vedkommende bestod istandsættelsen i, at den høje østgavl blev fornyet, og inde i kirken blev orglet udskiftet med et nyt, ligesom den lukkede kongestol på pulpituret er fra denne tid. Men ellers er kirken med sit skønne inventar bevaret i sin oprindelige skikkelse. - Da slottet i 1785 blev overtaget af militæret, og bygningerne toges i brug til kaserne og kornmagasiner, blev kirken i nogle år anvendt som fægtesal, indtil Chr. VIII i 1838—43 ved arkitekt G. Bindesbølls hjælp lod kirken restaurere, og alter og stole bringe tilbage på deres oprindelige plads.

Det smukke kirkerum, der med sin gennemførte renæssance-udsmykning er enestående i verden, er formet som en hal, hvis hvælv bæres af otte toskanske sandstenssøjler. Altertavlen fra 1587 er af billedhuggeren Thomas Frandsen, udført i sort og hvidt marmor med fløje af træ. I midtfeltet sidder et forgyldt alabastrelief af korsfæstelsen. I topstykket læses Fr. II's navnetræk, og forneden står majestæternes valgsprog. Nyt altertæppe tegnet af H. G. Skovgaard og syet af oberstinde Marguerite Stagaard. - Døbefonten, der er udført i rødtligt porfyr, er skænket af Chr. VIII. Prædikestol, stolestader og pulpiturer er alle fra Fr. II's tid og udmærker sig ved deres rige udskæring og brogede staffering. Til trods for at ikke to felter er ens, virker det alt sammen som et harmonisk hele. De er udført i 1586—87 under ledelse af kronborgsnedkeren Jaspar Matiessen. På topstykkerne af stolegavlene ses motiver fra det danske og mecklenburgske rigsvåben. Forrest på Fr. II's kongestol, på prædikestolen og på kirkegavlens udvendige side figurer, der symboliserer dyderne, et meget yndet emne for datidens billedkunst. Kirkeportalen omkring kirkens indgangsdør er udført i sandsten og fremstiller Moses, David og Salomon. - I Kronborg Slotskirke holdes der gudstjeneste den første søndag i hver måned, ligesom der ved hvert nyt elevholds ankomst til sergentskolen afholdes specielle militærgudstjenester. - Der findes ikke elektrisk lys på Kronborg. Men de levende lys i lysekronerne passer ligesom også bedst til dette kirkerum med de gamle, velbevarede farver og ornamenter.

R. Bjerglund Andersen.

Kyndby Kirke

Nær ved alfar vej, men skjult bag bygninger og træer, ligger Kyndby Kirke, så mange trafikanter, der skal ud for at se Kyndbyværket, let kører forbi sognets første seværdighed. Men finder man vej til kirken, bliver man overrasket over det interessante udbytte, den i det ydre så beskedne kirke giver. Den romanske frådstensbygning med kor og skib (fra før 1150) er forlænget mod vest i senromansk tid og mod øst i sengotisk tid (munkesten). Et lavt tårn med lille spir rejstes 1876 foran syddøren på det gotiske våbenhus' plads.

I det smukke kirkerum, med gotiske hvælvinger, hvoraf de tre mod vest har fine gotiske blomsterdekorationer fra Isefjordsmesterens værksted (1425—50), fanges øjet af kirkens ældste minde: kalkmaleriet om det gamle rigt prydede romanske vindue (1200—25). Brudstykket viser begyndelsen og slutningen på en Maria-frise: ærkeenglen Gabriel og Kristus ved Marias dødsleje. Over Maria-frisen har været en billedserie om Jesu liv. - På det murede alterbord står altertavlen med maleri: Kristus med Kalken, malet 1861 af C. Schleisner. En fløj, med nadverordene om kalken, af en tidligere, lutheransk katekismustavle er ophængt i skjoldbuen. Gotiske malmstager fra o. 1575 og en syv-armet stage (skænket af sognepræst K. Kayser 1916) pryder alterbordet. Alterkalk med fod fra o. 1600. Oblatæske og vinkande fra 1955. - I 2. skjoldbue hænger det tidliggotiske korbuekrucifiks fra omkring 1300 (rest. 1945, nye arme og ophængt på nyt kors). Ved korsets fod samles menigheden om døbefonten, af gotlandsk sandsten (o. 1600), med evangelistrelieffer og våben for Esge Bille og Elsebe Skram på foden, og på kummen 8 scener af Jesu liv.

Den skønne bruskarok-prædikestol med lydhimmel og opgang er fra samme tid (o. 1630). Prædikestolen har fint udskårne figurer, i felterne evangelisterne, på hjørnehermerne kvindefigurer forestillende dyderne: klogskab, styrke, håb, tro og tilbedelse. På opgangens gavle 2 figurer af Adam og Eva, måske fra en tidligere altertavle. - To gamle stolestader (o. 1650) med udmærket bruskværk, vrængemasker og kerubhoveder er bevaret. Ansigterne er borte. Orglet fra 1952 (I. Starup & Søn) med smuk egetræsfacade tegnet af arkitekt V. Hardie-Fischer, som også stod for kirkens restaurering i 1950—51. Storklokken fra 1719 og Lilleklokken fra 1854. I kirken findes to epitafier.

E. Vinther-Jensen.

Lille Lyngby Kirke

Lille Lyngby Kirke ligger smukt på en bakke, der mod nord danner en brat skrænt ned mod Arresø. Inde i kirken, over døren til våbenhuset, ses indmuret et stykke svært egetømmer, som sandsynligvis har siddet i den trækirke, som blev afløst af den nuværende stenkirke omkring år 1100. Den er opført i romansk stil og er siden skalmuret med tilhugget granit. Det oprindelige kor blev nedbrudt i den senere middelalder og et nyt opført. På samme tid blev kirkens bjælkeloft erstattet med hvælvinger. Kirken er indviet til den hellige trefoldighed.

Tårnet er fra ca. 1500, det havde oprindelig kamtakke gavle. Pyramidetaget er fra ca. 1800. I vindfløjen står 1797. I tårnet hænger to klokker, den største blev støbt af Fastenowe 1514, den lidt mindre bærer årstallet 1652 og kom som erstatning for den i 1602 efter kgl. befaling afgivne.

Fra 1600 tallet stammer det mærkeligt høje våbenhus, opført foran kirkens syddør. Kvindernes indgang på nordsiden blev tilmuret ved en restaurering 1868. Udvendig ses endnu de lodrette sandstenskarmer. Ligeledes udvendig på nordvæggen er de højtsiddende små romanske vinduesnicher at se.

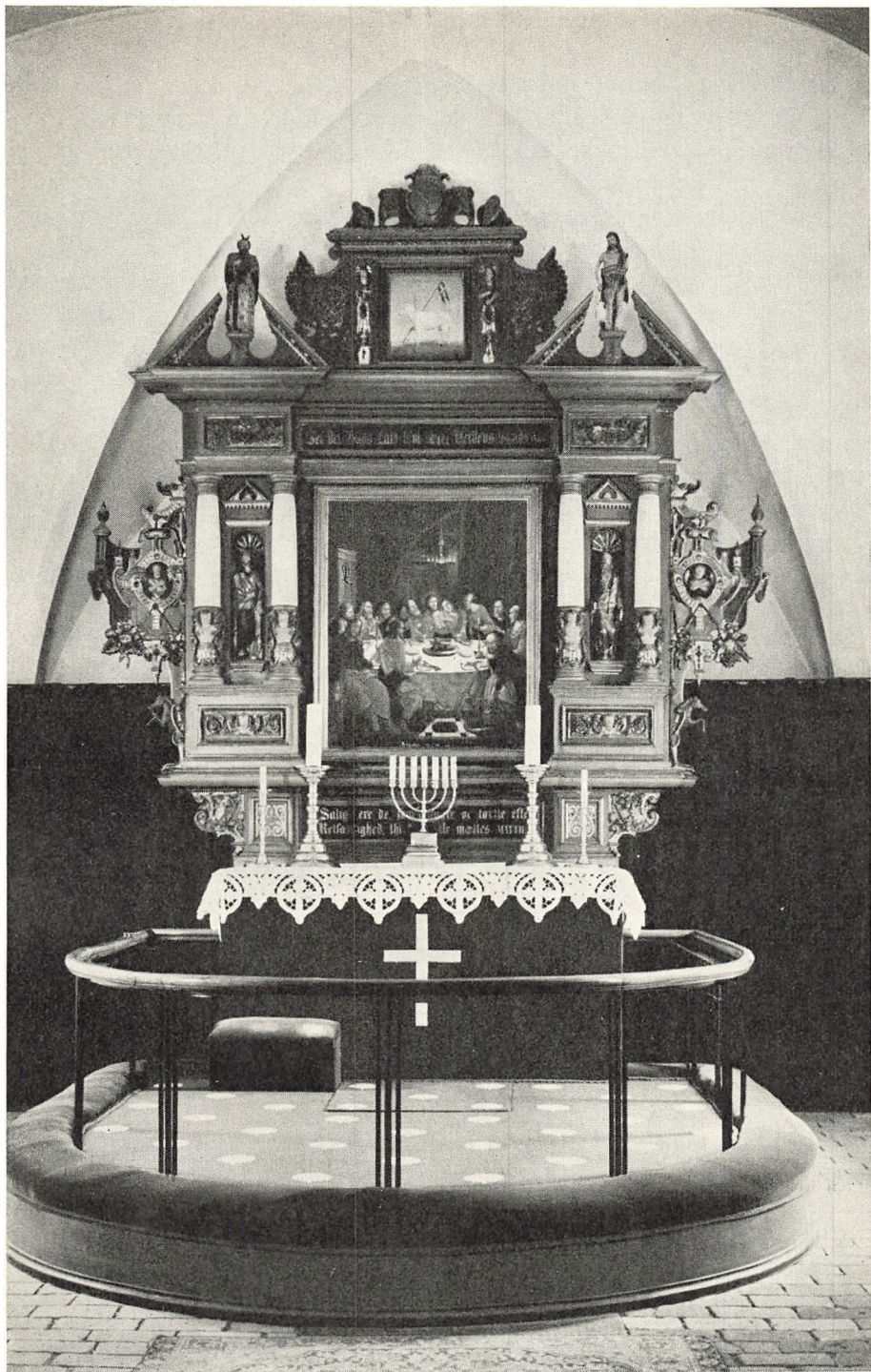
I det højtliggende kor bemærkes den rigt udskårne altertavle fra omkring 1630. Den bærer lensmand på Frederiksborg (1627—41) Frederik Urne og hustru Karen Arenfeldts våben i relief. Selve alterbilledet »Indstiftelsen af den hellige nadver« er et ret tarveligt arbejde fra 1700 tallet. Alterstagerne er af malm og fra 1620. Omtrent samtidig blev prædikestolen til, den er i renæssancestil.

I rummet under tårnet er orglet anbragt og foran dette den smukke og sjældne døbefont, prydet med relieffer fra den hellige historie. På rummets nordvæg er ophængt to store mindetavler over Bagge Nielsen Ussing, præst i Ll. Lyngby 1740—74, og hans hustru Maria Susanne, som begge er begravet i kirken. Døren mellem våbenhus og kirkerum har smukke foldeværksfyldinger. En ret stor kirkelade nedbrændte 1798.

C. F. L. Kragbøll.

Altertavlen
i
Ll. Lyngby Kirke

Lillerød Kirke

Lillerød nævnes som sogn i bispejordsbogen 1370. Kirken er en romansk kampestensbygning fra ca. 1200. I den senere middelalder er skibet forlænget mod øst og overhvalvet. I 1906 fik kirken et nyt tårn, 23 m højt. Tårnet med sine otte glamhuller vender mod øst.

Træder man ind i kirken er det første, der fanger ens blik, det ejendommelige alterparti. Alterskabet er afløst af et stenbord med fire kærter. Knæfaldet går ikke foran, men er anbragt ved de to sider og bag stenbordet, der står på langs i koret. - Altertavlen er en egetræsvæg, der helt lukker af i buen mellem kor og apsis.

I et felt på egetræsvæggen et skriftord udskåret og stående i træets naturlige farve: Din tro har frelst dig, gå bort med fred. - Over skriftordet et kors udskåret i væggen. To døre fører ind til det smukke præsteværelse i apsis. Er det mon verdens mærkeligste alter? I hvert fald sjældent skønt. Tegnet af prof. Mogens Koch og indviet 12. december 1954. - En prægtig tilbagevenden til den oldkristne form med bordet og åben adgang mellem menighed og præst. Den gamle altertavle, malet af J. L. Lund og forestillende Englen ved graven, er nu ophængt på nordvæggen i koret.

Kirkens skib i fine farver er et harmonisk rum med tre krydshvalvinger. I det nordøstre hjørne granitdøbefonten med et dåbsfad af bly og inskription: F. R. VI 1828 Lillerød Kirke. Dåbskanden ligeledes af bly med inskription: Lillerød Kirke 1830. - Man lægger Chr. IV de ord i munden: »Fromhed styrker riget«. - Prædikestolen af egetræ er fra denne konges tid - 1632 - skænket af Frederik Urne, lensmand på Frederiksborg. I de fire felter evangelisterne med symboler. Over prædikestolen lydhimmel.

Kirken måtte 1602 afgive en klokke, der vejede 15 lispund, til kanonstøberiet i København, men end lyder klokkerne i Lillerød. Den store støbt 1588, den mindre 1731.

H. K. Søbye.

Lynge Kirke

Lynge Kirke ligger på nordsiden af et bakke drag nær sognets sydvestlige udkant som et idyllisk midtpunkt i den gamle landsby.

Kirkebygningens kærne, det romanske skib fra 1100-tallet, er bygget af kampesten, som enten er utildannede eller blot kløvede, idet dog hjørnerne er bygget op af tilhugne kvadre. Omkring denne kærne grupperer sig de for den typiske landsbykirke sædvanlige tilbygninger: koret mod øst, sakristiet ved korets nordside, våbenhuset ved skibets sydside og endelig tårnet mod vest. Af disse tilbygninger er de tre første alle opført i gotisk tid, og bygningsmaterialet er her munkesten - med undtagelse af enkelte skifter af indmurede kampesten i kor og sakristi. Våbenhusgavlen er dog ombygget 1703. Derimod er det nuværende tårn helt af yngre dato, opført af små mursten i året 1723, hvilket fremgår af en sandstenstavle, der er anbragt under lugerne mod vest. I øvrigt ses årstallet mere iøjnefaldende, da det udgøres af fire jernankre i den pudsede, hvidkalkede mur.

I kirkens indre prydes kor og sakristi af oprindelige krydshvælv, i sakristiet med smukt spil i århundreders hvide kalk på det gamle murværk, i koret smykket med gode kalkmalerier, der er malet af »Isefjordsmesteren« o. 1470 og fremstiller skabelses- og syndefaldsberetningen til og med Abels død. I korbuen ses billeder af »Johannes Fader« og »Jacobus Søn«, formentlig kirkens velgørere; men sjældnere er billedet af en håndværker, der brænder kalk. Kalkmalerierne i koret blev restaureret i 1906. Skibet har haft tilsvarende, der hovedsagelig er gået til sammen med hvælvvingerne, som 1790 blev erstattet med bjælkeloft, der nu er gipset. Af hvælvkonstruktionen i skibet findes endnu foden af en pille bag prædikestolen. En interessant vinduesprofil af kridtsten fra skibets opførelse afdækkedes i muren, da prædikestolen, i højrenæssance fra 1614, blev nedtaget 1957 til restaurering og fremkaldelse af den gamle staffering. Altertavlen er bruskbarek fra o. 1630; et stærkt medtaget nadverbillede blev 1868 erstattet med et naturalistisk maleri af A. Dorph: Skattens mønt. Samtidig blev den gamle døbefont af træ ombyttet med den nuværende. Orglet er nyt.

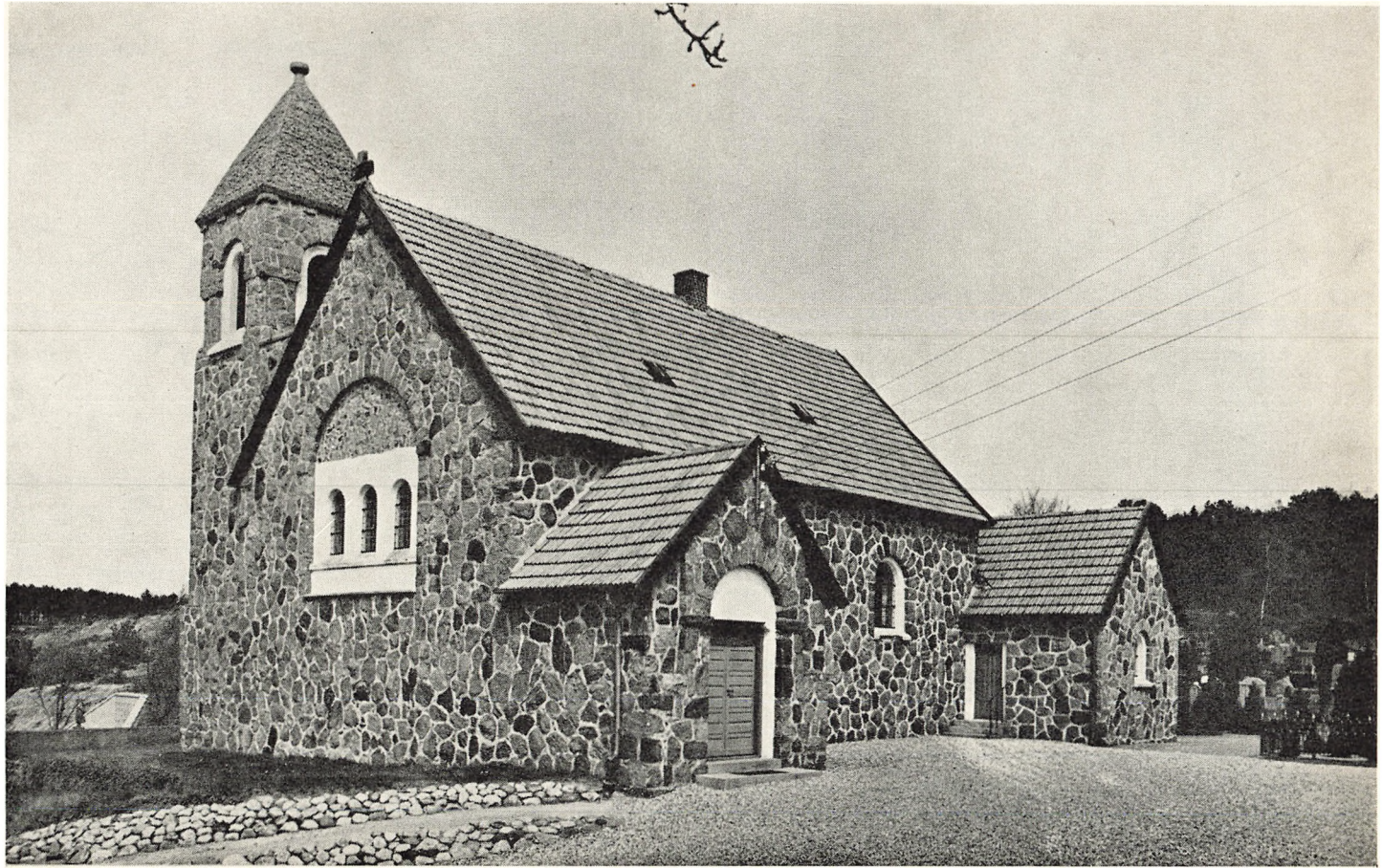
H. Egede Jensen.

Lynæs Kirke

Lynæs Kirke er opført i året 1901 af arkitekt A. Clemmensen; kirken er fælles kirke for både Hundested og Lynæs. Arkitekten har med stor sans for naturens egenartethed på dette sted (lyngbakker m. v.) opført kirken i kløvet kamp. Kirken har bjælkeloft. Dens smukkeste prydelser er et egetræskrucifiks, der er ophængt over alterbordet og skåret af Axel Poulsen. For få år siden har man anskaffet et nyt orgel til kirken (Frobenius). På kirkegården er der i 1956 opført en særlig »Mindegård« for omkomne fiskere og søfolk fra Torup sogn, hvis navne er indhugget i en lang række granitsten. Lynæs Kirke, der i 1944 blev udvidet, står atter for en større udvidelse i forbindelse med opførelsen af et nyt kapel; det er tanken at lade tilbygningen være forbundet med det nuværende kirkerum ved en række søjler, der vil give rummet mere kirkepræg.

E. Fledelius.

Maarum Kirke

Maarum Kirke stammer antagelig fra det 12. århundrede. Ved en restaure-ring af tagkonstruktionen år 1892 fandt man en fyrretræsbjælke med årstallet (1170?) udhugget. Kirken, en romansk kampestensbygning med kor og apsis, bærer spor af tidligere små vinduer og døre med overliggende buer af kridtstenskvadre. Det oprindelige flade loft blev omkring år 1500 ombyttet med de nuværende hvælvinger.

1837 er kirkens skib forlænget 14 alen mod vest. Omtrent samtidig hermed er et pulpitur i den nordre side, der »i den lille kirke gav plads til mandfolkene«, blevet nedbrudt. Et nyt og større våbenhus mod syd er opført, og de nuværende fem jernvinduer mod syd indsat.

I 1926 blev en af træ konstrueret tagrytter, der var anbragt omtrent på kirketagets midte, og som stammede fra Chr. d. VI.s tid, erstattet med det nuværende af teglsten opførte høje tårn mod vest.

Den gamle døbefont, der har stået i kirkeskibets vestende, er på en eller anden måde forsvundet. Hvad der er blevet af den, ved man ikke. Den døbefont, der nu befinder sig i kirken, anbragt i skibets nordøstlige hjørne, er af nyere dato.

Prædikestolen, nu anbragt i skibets sydøstlige del, er smukt udskåret og stammer fra det 17. århundrede. Efter adskillige overmalinger blev den i 1937—38 restaureret af Nationalmuseet.

Altertavlen med motivet »Kristus velsigner de små børn« bærer den tysk-fødte danske maler Mathias Eddeliens navnetræk og årstallet 1843.

I. M. Andersen.

Melby Kirke

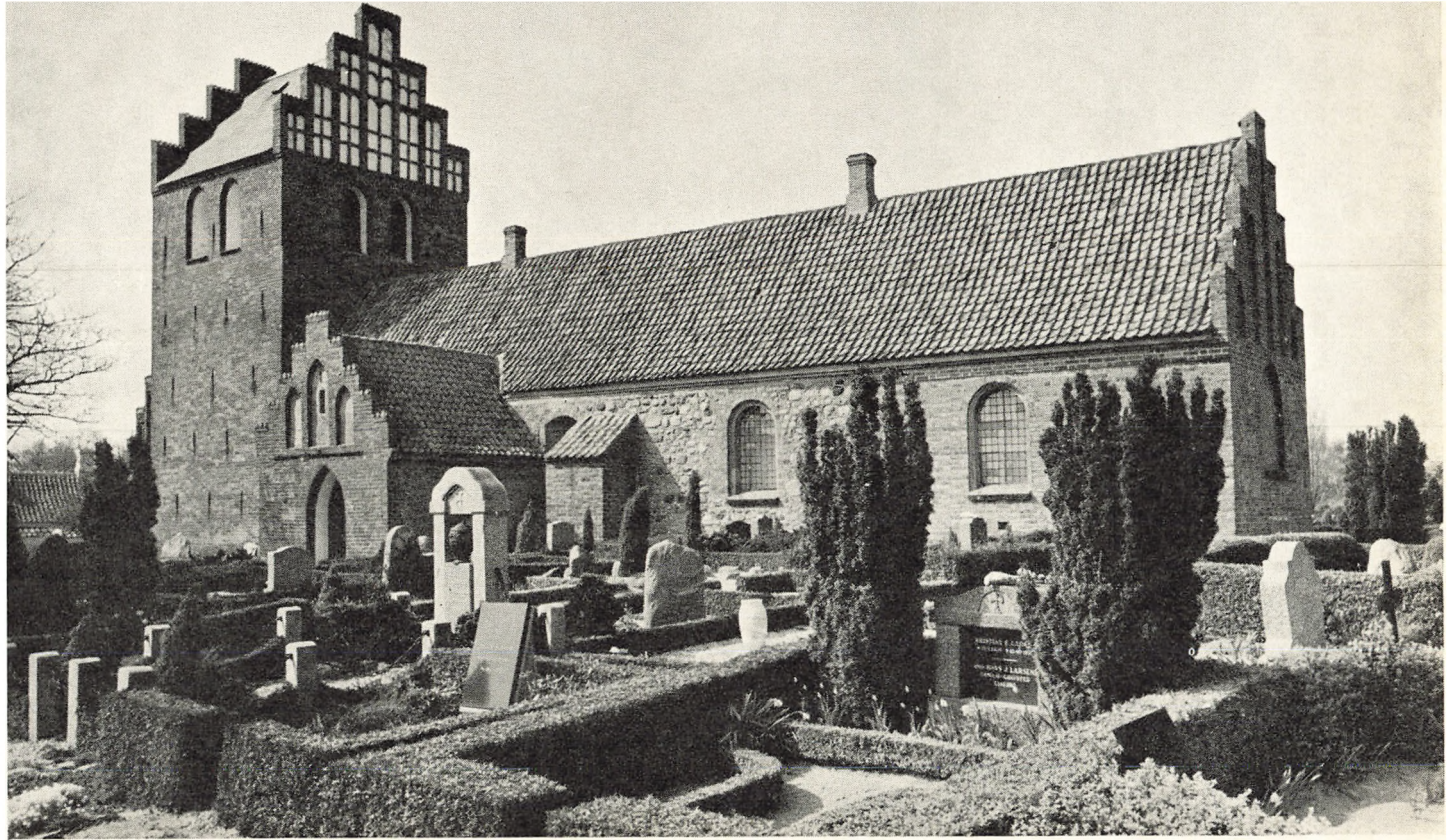
Som mange af middelalderens kirker er Melby Kirke - beliggende på den inderste østlige del af halvøen Halsnæs mellem Kattegat og Roskilde fjord - bygget på toppen af en høj bakke. For datidens folk var kirken sognets midtpunkt; den skulle kunne ses og høres fra de fjerneste kroge.

Melby Kirke - også kaldet Sct. Margrethe Kirke er meget gammel. De ældste dele af den går helt tilbage til romansk tid i det 12. årh. I kirkens midterparti, som er ældst, er bevaret rester af de gamle kampesten. I den senere middelalder blev kirken forlænget mod vest; koret blev brudt ned og bygget i eet med skibet og opført i røde munkesten. I gotisk tid udvidedes kirken yderligere, idet tårnet byggedes til i vest, våbenhuset i syd og sakristiet i nord. Samtlige tilbygninger er opført i røde munkesten og - tilligemed korvæggen - forsynet med smukke, kamtakkede gavle. Desuden er tårnets gavle udstyret med en for egnen karakteristisk, hvidkalket blindingsdekoration.

I kirkens indre forsvandt det for den romanske stil særprægede egetræsbjælkeloft allerede under udvidelsen i den senere middelalder, og kirkerummet blev overhælvvet. I 1905 afdækkedes nogle meget smukke kalkmalerier i loftshvælvingerne; de går tilbage til begyndelsen af det 16. årh., men overdækkedes, efter at reformationen havde sejret i Danmark; enhver mindelse om den katolske tid skulle fjernes. Kalkmalerierne består overvejende af blomster- og bladmotiver i meget skønne farver. Ind imellem stikker symbolerne for de 4 evangelister frem. Prædikestolen, som stammer fra Chr. d. IV's tid, er udstyret med udskårne træfigurer i smukke farver, ligeledes forestillende de 4 evangelister. Lige under prædikestolens overkant er det kendte ord fra Lukasevangeliet: »Salige er de, der hører Guds ord og bevarer det«, malet på latin. På den ene korvæg hænger et gammelt epitafium med et maleri af tre Melby-præster, 11 børn og den kvinde, som alle successivt var gift med. Døbefonten er af granit og i romansk stil. Dåbsfadene af messing, det ældste stammer fra o. 1550. Altertavlen i nygotisk ramme, der er fra 1842 og malet af Chr. Andersen, er af ringe kunstværdi. Den forestiller Jesu møde med kvinderne efter opstandelsen påskemorgen.

Vest for kirken en gl. kirkelade (nu kapel). Nordgavl og vestmur i oprindelig skikkelse.

A. Krüger Henriksen.

Nivaa Kirke

Nivaa Kirke, som er filialkirke i Karlebo sogn, ligger meget smukt på en bakketop på pladsen bag Nivaa mølle foran en granlund. Den kan ses viden om i Karlebo sogn. Den blev indviet den 23. oktober 1910. Kirken er tegnet og bygget af arkitekt Kay Schrøder, og byggesummen har andraget kr. 50.000, hvoraf staten har givet kr. 18.500. Den er en gave fra den på egnen kendte godsejer Johs. Hage, Nivaagård, hvis grav med en buste af ham findes bag kirkens kor syd for kirken. Kirken er overhvidtet. Den har tårn med hovedindgang mod nord og er dækket af et rødt tegltag. Tårnet har een klokke.

Indvendig er den gulkalket. Skibet har spidsbuet træloft. Rundt på væggene, lige under loftet er malet skriftsteder fra bjergprædikenen. Lysekroernerne i smedejern virker tunge i det ellers lette rum.

Koret får sit lys om dagen fra to blyindfattede ruder med farvede glas, hvortil ideen siges at være hentet fra Italien. På alteret står et enkelt udført, forgyldt kors, hvori der slynger sig en vinranke, som krones af Kristi monogram. Døbefonten er fremstillet af savonieresten. Der er ca. 200—250 siddepladser, hvis bænke er holdt i en mørkeblå farve.

Eugen Jensen.

Nødebo Kirke

Af den oprindelige, godt 800 år gamle romanske kirke står der endnu koret og skibet. Udvendig ses endnu de gamle romanske vinduer, og på nordsiden ses ligeledes rester af den gamle kvindedør. Kirken har haft fladt bjælkeloft, og væggene har været smykket med romanske kalkmalerier, som dog nu er kalket over. Senere har man bygget hvælvinger, ligesom der er blevet føjet våbenhus og tårn til; af tårnet er nu kun tårnrummet, der er indlemmet i kirkerummet, tilbage. Hvælvingerne er spidsbuehvælvinger, rigt udsmykket med kalkmalerier, der antagelig stammer fra ca. 1450. I det ene hvælvingesæt er syndefaldet fremstillet i fire billeder. I det næste forsoningen ligeledes i fire billeder. I tårnrummet findes kalkmalerier, der er fra samme tid, som de i skibet. Her finder vi de hellige tre konger, Marias himmelkroning og forskellige helgenbilleder.

Granitdøbefonten er antagelig på alder med kirken, og med sine rombemynstre er den af typisk gammelnordisk oprindelse. Et røgelseskar fra den katolske tid hænger oppe ved døbefonten. På nordvæggen hænger en gammel altertavle, hvis midterfelt (korsfæstelsen) er malet af nederlænderen Isenbrand og fløjbillederne af Jacob von Utrecht. Tavlen, der er i sengotisk stil, er fra o. år 1523. Den nuværende altertavle er fra 1839. Alterbilledet er udført af Jørgen Roed og forestiller Jesus og den samaritanske kvinde. Prædikestolen er barok fra 1668. - Tagrytteren, i hvilken klokkerne hænger, er kun ca. 200 år gammel. Den fik nyt blytag o. 1952.

Nødebo Kirke ligger idyllisk mellem Grib Skov og Esrum Sø, og er en yderst særpræget og smuk kampestenskirke, hvor mange forbigørende standser op for et øjeblik i Guds hus at fornemme lidt hvile i sindet.

B. Kielberg.

Nr. Herlev Kirke

Nr. Herlev sogn har siden 1655 hørt til Hillerød. I den katolske tid var det to sogne: Herlev og Freerslev med hver sin kirke, men 1555 blev Freerslev Kirke nedbrudt og sognene slået sammen. Nr. Herlev var så selvstændigt pastorat i 100 år.

Det oprindelige af Nr. Herlev Kirke er 800 år gammelt. Ca. 1150 blev kirken bygget af kampesten i romansk stil. På nordsiden af skibet ses endnu et af de første små vinduer (tilmuret). - Omtrent 100 år efter blev skibet forlænget mod vest og tårnet bygget. En smuk rundbuet portal i tårnet er senere tilmuret.

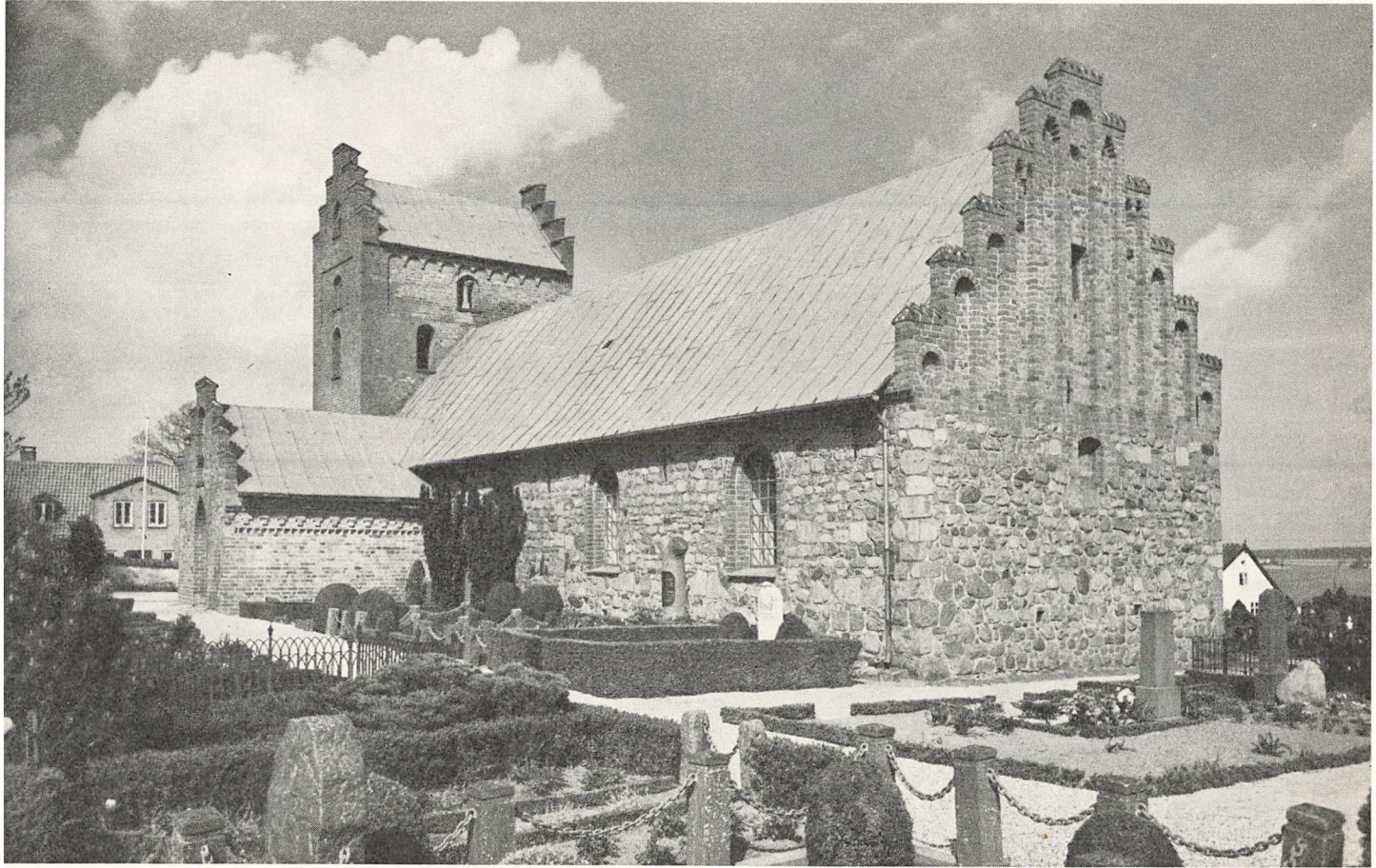
Omkring 1450 kom våbenhus og hvælvinger til, og sidstnævnte smykkedes med kalkmalerier, der i stærke drastiske billeder skildrer: Dommedag, Jesu lidelseshistorie og sømændenes helgen Sct. Nikolaus. På pillen mellem tårn og skib ses smukt og enkelt den hellige Kristoforus, som bærer Jesusbarnet over floden. Kalkmalerierne blev afdækket og restaureret 1924—26.

Efter reformationen 1536 og vel omkring 1555, da Freerslev Kirke blev revet ned, blev det oprindelige romanske kor nedbrudt og erstattet med det nuværende brede kor, som senere er udstyret med to hvælvinger uden kalkmalerier.

En rigt udskåret barokaltertavle fra 1703 med stort englehoved på hver side viser foroven det hebraiske gudsnavn Jahve indrammet af skyer og en prægtig stråleglorie. Det hele omslutter et ikke særlig smukt maleri fra 1703 af korsfæstelsen, malet af Magnus Berg, som også har skåret ovennævnte barokaltertavle. O. 1767 skulle et andet alterbillede af nadveren være ophængt (malet af Lars Høyberg), men det er forsvundet, og det oprindelige alterbillede atter ophængt. Alterstagernes inskription viser årstallet 1621. Prædikestolen i bruskarok bærer Chr. IV's navnetræk. Forskellige epitafier af sort marmor på korvæggene og gravsten i gulvet fortæller om, at kirken i længere tid har været sognekirke for den egentlig bosiddende menighed i Hillerød og Frederiksborg Slots nærmeste omegn.

E. Johansen.

Altertavlen
i
Nr. Herlev Kirke

Oppe-Sundby Kirke

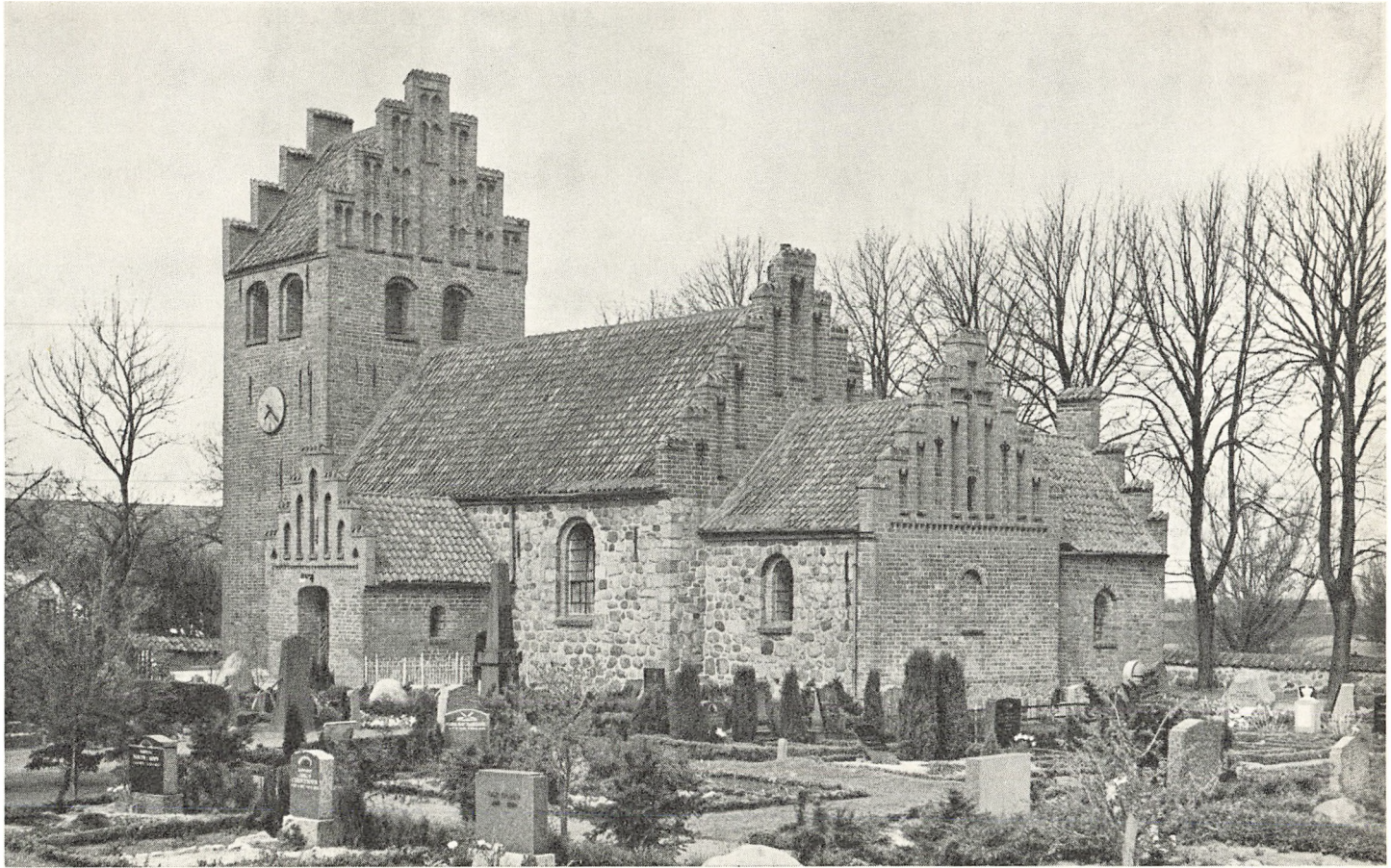
Oppe-Sundby Kirke stammer fra den romanske tid og er opført af rå kampesten med hjørner af granitkvadre og med døre og vinduer af frådstenskvadre. Alle de senere gotiske tilbygninger består af røde munkesten. I kirkens skib kan der endnu påvises spor af to oprindelige vinduer og konedøren mod nord. Den ældste syddør er senere omdannet. Ca. 1400 blev kor og skib forsynet med krydshvælvinger, og noget senere blev skibet forlænget mod vest og våbenhuset tilbyggedes mod syd. Sakristiet på korets nordside stammer fra ca. 1500 og udmærker sig - ligesom våbenhuset - ved takket kamgavl og smukke blændinger.

Omkring 50 år senere opførtes tårnet mod vest, ligeledes med trappegavl og blændinger i tidens stil. - Alterbordet består af murværk fra omtrent samme tid som tårnet, mens alteret er påmalet årstallet 1637. Altertavlens hovedmotiv udgøres af et maleri (sign. F. C. Lund 1870) af »Den Opstandne«, flankeret af apostlene Peter og Paulus. Døbefonten er en romansk granitfont med ornamenteret dåbsfad i messing fra 1600 tallet.

Et oprindeligt korbuekrucifiks fra tidlig gotisk tid findes nu anbragt på skibets nordvæg. Den særdeles smukke prædikestol er fra ca. 1600, og den største lysekrone er en gave fra 1687, mens klokkerne stammer fra henholdsvis 1572 og 1632. I 1935 ophængtes en skibsmodel. I 1950—51 fandt en ret omfattende restaurering sted med bl. a. nyt gulv og nye stolestader. Samtidig skænkedes ny alterbordsplade og nummertavler. I 1955 fik kirken to nye lysekroner, skænket af den lokale kreds af D.K.B.

Oppe-Sundby Kirke ligger meget smukt og kan ses viden om.

Marius Storgaard.

Ramløse Kirke

Det er det store og majestætiske tårn af kampesten med sine svære støttestøtter, der giver Ramløse Kirke sit særpræg.

Tårnet er i sit anlæg senromansk, vel fra det 12. århundredes slutning. I 1616 nedrev man en del af det, ombyggede og forsynede det med omtalte støttestøtter, så det stod færdigt i 1619. Imidlertid styrtede den øverste del af tårnet ned i 1657, hvorved skibets vestlige hvælv blev knust, og en ny opbygning fandt sted. Samtidig hermed lavede man et stjernehvælv i skibets vestende. - Kirkens ældste dele: skib og kor stammer sandsynligvis fra midten af det 12. årh. og er opført af kampe- og munkesten. En gotisk korforlængelse er blevet foretaget omkring 1400—50, som har bevirket, at skib og kor er blevet lige lange, hvilket er ret sjældent. Samtidig med korforlængelsen har man indbygget hvælvinger hvilende på dværgsøjler, og sakristiet mod nord samt våbenhuset mod syd er bygget til i den nærmest følgende periode, således at kirken har haft sit nuværende udseende omkring 1475—1500. På korets nordside et tilmuret senromansk vindue, og ligeledes ses spor af et oprindeligt vindue i skibets sydside. - Tårn, skib og våbenhus er blevet pudset over med et tykt cementlag og derefter overhvidtede, medens kor og sakristi fremtræder i deres oprindelige udførelse.

I det indre er kirken ret enkelt udstyret. Alterbilledet er et maleri af Chr. Købke fra 1838, forestillende: Kristus og Nikodemus i samtale. - »Ingen kan se Guds Rige uden at blive født påny«. (Johs. evang. 3. 3.) - Rammen om maleriet er i nygotisk stil og blev restaureret i 1929. Bagsiden af alteret tjener som præstetavle. På alterbordet to alterstager, den ene fra tiden o. 1500, den anden fra 1711, men ens i udførelse, hvilket kunne tyde på, at den ene af de to oprindelige stager er bortkommet. - Døbefonten er udført i sandsten. Dåbsfad af tin fra 1848, og dåbskanden ligeledes af tin fra 1829. Et korbuekrucifiks fra o. 1400 hænger nu på skibets nordvæg. Prædikestolen er fra 1635 og udført i barokstil. Mindsten over sognepræst Saxo Jensen, der var præst i Ramløse fra 1615—51. Kirken har to klokker, den ældste er fra 1584, den anden fra 1700. - Der har i sin tid været en kirkelade, men den blev revet ned allerede i 1615.

Jørgen Andersen.

Rungsted Kirke

Rungsted Kirke er beliggende på Bolbrovej i Rungsted og nu klemmt inde mellem villaer. Den 12. maj 1907 indviedes den af daværende biskop Skat Rørdam og har altså i år kunnet fejre sit 50-års jubilæum. Kirken er bygget af professor L. Knudsen, stilen er nærmest romansk og kirken fremtræder med røde tegltage og hvide mure.

Dens indre er ganske kønt, rummet har en egen intim karakter og gør på de fleste et tiltalende indtryk. Når kirkens interiør i dag fremtræder i så køn en skikkelse, skyldes dette først og fremmest nu afdøde fru L. Hougaard, Rungstedlund, som i 1920-erne uden hensyn til omkostningen lod alt inventar forny. Ligeledes skænkede hun kirken ny altertavle og prædikestol, begge stykker af ikke ringe kunstnerisk værdi.

Alterbilledet, der er en kopi efter van Dyck, forestiller Jesu fødsel. Døbefont af klæbersten.

Vilh. Dickmeiss.

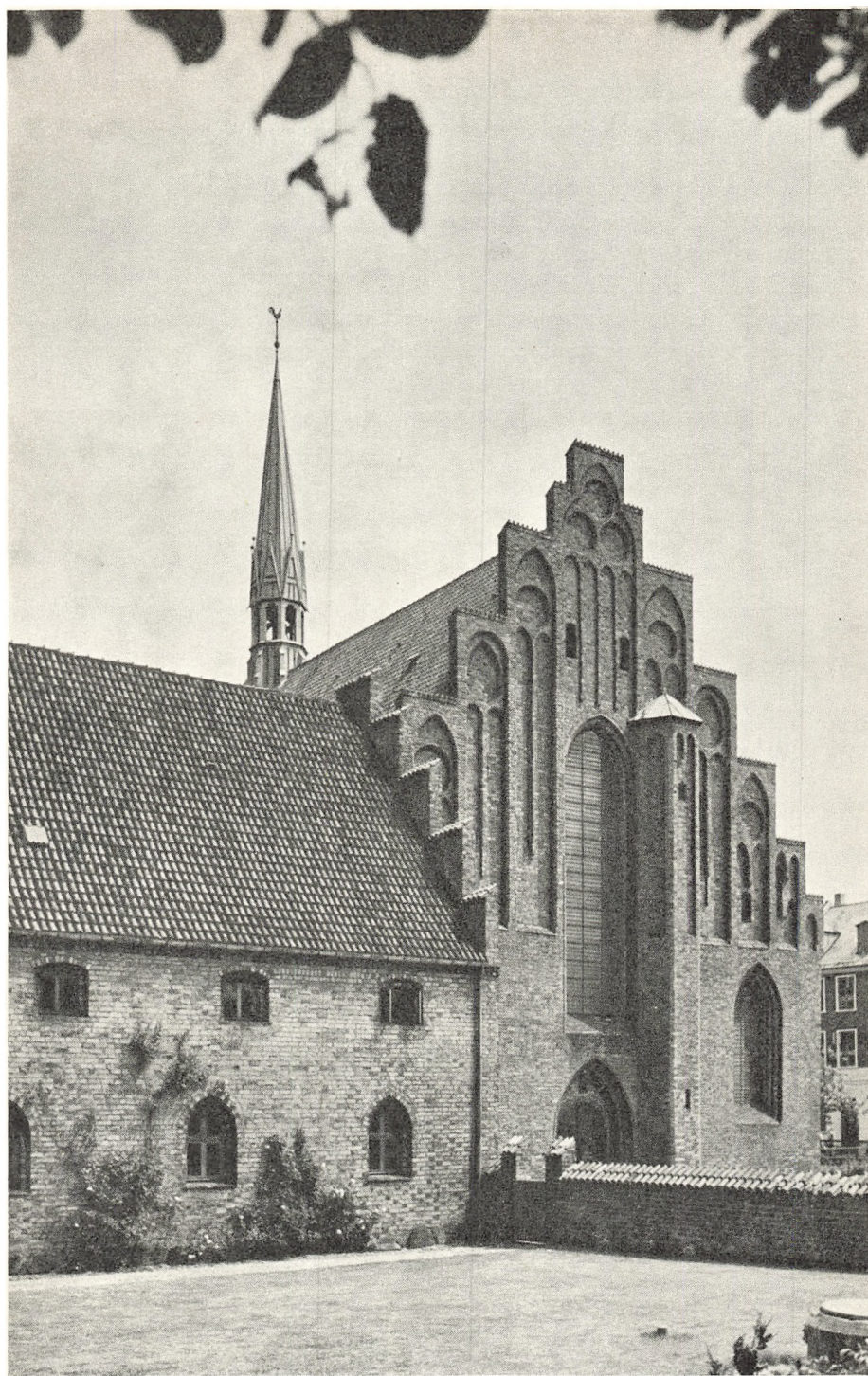
Sct. Mariæ Kirke

Sct. Mariæ Kirke er den eneste klosterkirke, der er tilbage af de tre, som tidligere prægede bybilledet i Helsingør. Men det særlige ved denne Karmelittermunkenes smukke, gamle kirke er dog, at den nu er den eneste klosterkirke i hele Norden, som stadig har sit tilhørende kloster stående fuldt bevareret, som ved sin opførelse for ca. 500 år siden.

Det vældige bygningsværk blev påbegyndt i 1430, men en brand tyve år senere lagde alt i røgsværtede ruiner, så man måtte begynde næsten helt forfra, og mere end 50 år skulle gå, før værket var fuldent, som vi ser det i dag. Gang på gang - og vel mest af økonomiske årsager - måtte man standse byggeriet, og på kirkens søjler kan man af stenenes forskellige profiler ligefrem se, hvor langt man var nået i de forskellige etaper. - Kirkerummet, som er 42 m langt, består af et hovedskib og to sideskibe, hver med otte hvælvingsfag, og alle tre skibe er samlede under samme tag, selvom hovedskibet med sine 19 m fra gulv til loft er næsten dobbelt så højt som sideskibene. De store gavlflader er formet i sengotisk stil med høje vinduer og blændinger. Østgavlen med de høje »orgelpiber« formet i sten er en facade, som har været forbillede for senere tiders kirkebygningskunst (Grundtvigskirken).

Grundet sammenbygningen med klosteret har kirken intet vindue mod nord. Men dette i forbindelse med de mange og høje vinduer mod de andre verdenshjørner bevirker, at rummet får nogle forunderlige lysbrydninger, der fremhæver den arkitektoniske renhed og skønhed under de høje hvælvinger. Ejendommeligt er det at tænke på, at denne skønne kirke ved en kongelig forordning har været dømt til nedrivning, da man efter reformationen ikke mere mente, man havde brug for den. I mange år blev den brugt som rejsestald af omegnens bønder. I 1577 blev den påny ophøjet til kirkebrug, og »371 Læs Halm og anden Urenhed kørtes ud paa Sanden«. Den fik da navnet »Den tyske Kirke«, fordi kirkesproget i denne kirke blev tysk af hensyn til de mange udlændinge i byen, som ikke forstod dansk; og så sent som i 1851 blev der prædikeret på tysk. Da Helsingør i 1819 blev delt i to sogne, blev Sct. Mariæ Kirke sognekirke for Sct. Mariæ sogn og den er stadig garnisonskirke for garnisonen på Kronborg.

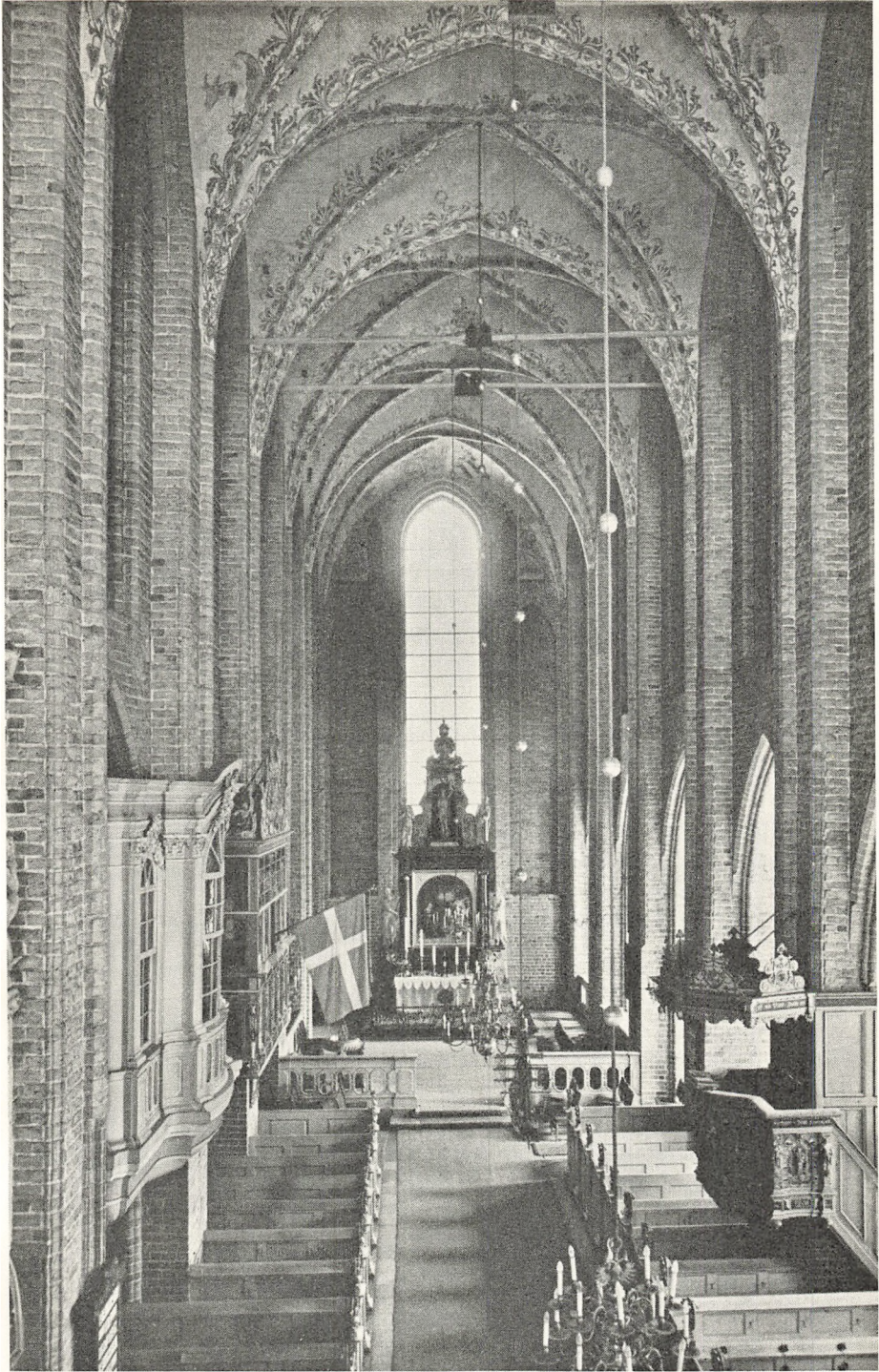
(fortsættes)

(fortsat fra side 124)

Kirken har kostbart inventar. Foruden prædikestolen fra 1597, skænket af lensmanden på Kronborg, barokaltertavlen fra 1637 med maleri: bebuddelsen (malet af J. L. G. Lund), forskellige epitafier samt de to pulpitter i renæssance og barok, bemærkes især det skønne orgel fra 1635, til hvilket den store orgelkunstner Diderik Buxtehudes navn er knyttet. Han var organist her fra 1660—68. - Døbefonten af sandsten er smukt udført i renæssance. Et alterkrucifiks af elfenben fra o. 1700. Bemærk også vestdørens dørhammer fra 1636 og pengeblokken, fremstillet af Chr. IV's navnkundige kunstsmed Caspar Fincke. Af de mange ligsten i kirken er den ældste opsat ved indgangen til sakristiet. Den bærer årstallet 1448. Over for den ser man en kopi af kirkens gamle altertavle, som nu opbevares på Nationalmuseet. I en af dens kvindeskikkelser menes at kunne genkendes Dyveke, begravet i klostret 1517. - I årene 1901—07 blev kirken og klostret restaureret under professor Storcks ledelse. Den fremtræder nu som en af vore smukkeste købstadskirker - og med en akustik, som ikke overgås i nogen anden kirke i landet.

R. Bjerglund Andersen.

Sct. Olai Kirke

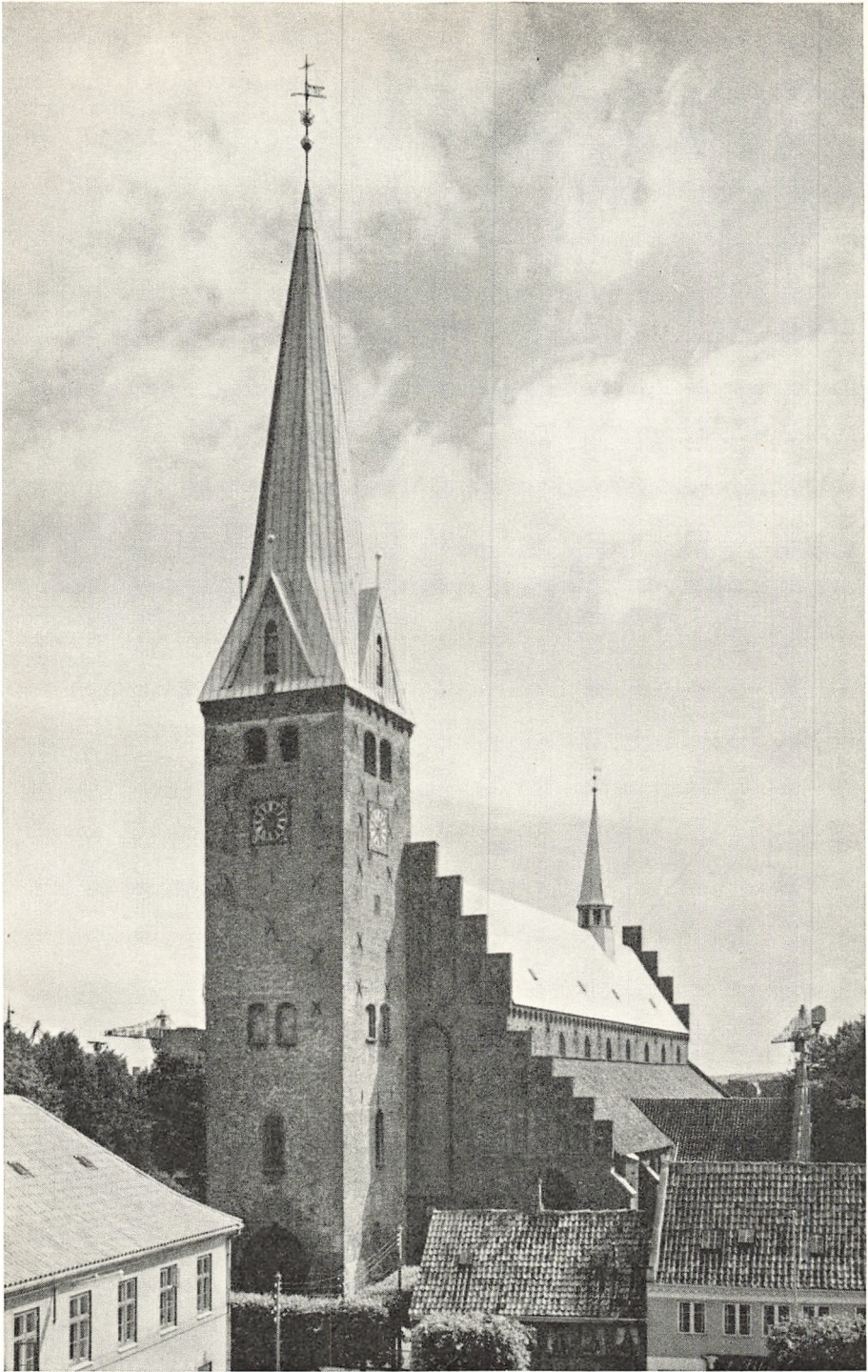
I de kildeskrifter, vi har til rådighed, omtales Sct. Olai Kirke første gang i 1450. Den oprindelige kirke må dog være bygget tidligere. I en del af nordmuren er murstenene nemlig mindre, og der findes rester af små rundbuede vinduer to steder. Dette sammen med visse byggetekniske enkeltheder peger hen mod tiden omkring 1200. Den ældste kirke har været kullet og med fladt bjælkeloft. Efterhånden blev kirken for lille, og man byggede til mod vest - godt 11½ m. Sandsynligvis skete det under Erik af Pommern, der med sundtolden skabte velstand i byen. I samme tidsrum blev tårnet rejst. Omkring 1480 begyndte man at udvide kirken påny, idet man byggede til, så dens grundareal blev omtrent fordoblet og endelig blev i årene 1558-59 hvælvinger indsat og tårnet gjort henved 10 m højere. Fra den tid berettes mange fornøjelige træk. F. eks. tjente peblingene sig hver en hvid, når ovnen skulle fyldes eller tømmes. Mestrene fik til opmuntring 5 par handsker, kalkslagerne 4 par, og de, som skifter kalk, 1 par til fire skilling stykket. Siden har kirken stort set bevaret denne skikkelse. Dog skænkede Chr. IV en ladning norske fyrrebjælker, hvorefter magistraten lod mester Fiet Kragen bygge et spir på »75 alen eller endnu længere, hvis murværket kan bære det«. En storm væltede 1737 »Helsingørs jomfru« og først 1898 blev det nuværende spir, tegnet af Storck, sat på. Det blev givet af frøknerne Hagemann.

Sct. Olai Kirke var »Borgernes Kirke« og rummer derfor mange gaver og minder om byens liv.

Prægtigst bl. inventaret er alteret i bruskarok (se næste side). I koret hænger iøvrigt en skøn lysekroner med Olaf den Hellige som top. Den blev skænket af ni unge karle, der ophængte den pinsedag 1662.

Her findes også det ejendommelige riffelmaleri, der set fra venstre viser korsfæstelsen og fra højre opstandelsen. Korgitterets balustre er skænket af byens borgere 1652—53. I de 76 messingbalustre er deres navne indgraverede. Træværket, der bærer balustrene, er skåret særdeles smukt af Claus Brameyer og Jens Mortensen. Et meget livagtigt skåret portræt af den ene findes på korets udvendige sydside. I baptisteriet ved hovedindgangen står den store malmdøbefont, givet 1579 af Frantz Lauritzen og Bente Poulsdatter, med den talende indskrift, at vægten er »XII hondrid pond«. Nu bruges en trædøbefont fra 1929, skåret af en køl fra en af de gamle færger. Prædikestolen er fra 1567, gjort af Jesper Mathiesen snedker. Det er en af landets tidligste renæssancearbejder i nederlandsk stil. Nogle stolestader fra 1560 er bevaret og forsynet med rigs- og adelsvåben samt Helsingørs byvåben - et skib. Endvidere kan nævnes malerierne: Den gældbundne tjener (1579), Hellig tre Konger, Salome og Herodes. - Væggene smykkes

(fortsættes)

(fortsat fra side 128)

af flere epitafier og mindetavler, bl. a. over salmedigteren H. C. Sthen, der en tid var præst her, samt over Herluf Trolle og hustru Birgitte Gøje. - Fra den katolske tid har vi kun det store krucifiks over skranken mellem kor og skib, og en smedejernsstage til højre for hovedindgangen.

Med de mange andre enkeltheder ufortalt kan man roligt sige, at Sct. Olai Kirke er et storslået udtryk for byens trofasthed mod kirken og dens herre.

Altertavlen i Sct. Olai Kirke.

Den nuværende altertavle i bruskarok blev skåret af »alterbyggeren« Lorentz Jørgensen i Holbæk. Det menes at have taget ham cirka tre år med 60 mand som medhjælpere! Tavlen bærer årstallet 1664. Den kostede mindst 450 daler og er rigeligt sin pris værd. Skønt den er mere end 11 meter høj, virker den både let og helstøbt i sin opbygning. - Hovedmotivet er scener fra Jesu liv lige fra Mariæ bebudelse til hans himmelfart. På hver sin side af alteret findes alabasthusaltre fra Holland, skænket af Herluf Trolle og Birgitte Gøje. Deres motiver er korsfæstelsen og de hellige tre konger.

J. E. Biering-Sørensen.

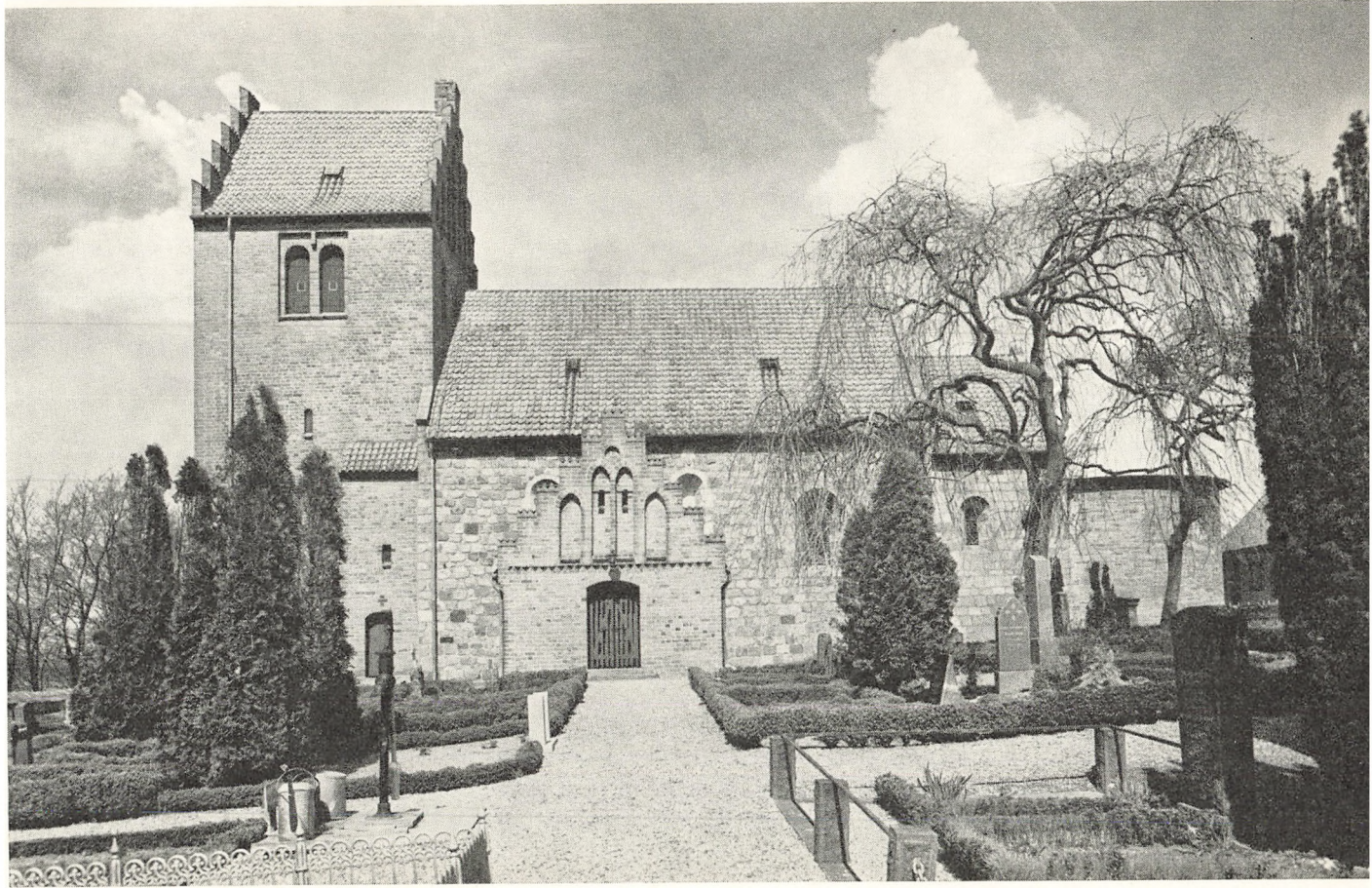
Selsø Kirke

Selsø Kirke ligger ensomt på randen af et bakkedrag kort øst for Selsø sø, der endnu i det 16. årh. skal have været en vig af Roskilde fjord. Oprindeligt har kirken uden tvivl været gårdkapel for herregården Selsø, der ligger i en afstand af ca. 300 m fra kirken, men efter nogle fundamentrester på kirkegårdens sydlige ende at dømme skal den i sin tid have ligget lige op af kirken. - Murværket i koret synes tydeligt at vise, at kirken oprindeligt har været en rundkirke, der vel en tid tillige har gjort det ud for et fæstningsværk. Kirken er opført i romansk stil med apsis, kor og skib. Apsis er meget særpræget; idet den er trekvart-rund og har et betydeligt større omfang end normalt. Til gengæld er koret meget kort, og skibet bredt og højt. Apsiden er ældst og er opført helt af fintskåren frådsten på profileret sokkel. Kor og skib er bygget af små granitkvadre. Der er spor af de oprindelige vinduer og kvindernes indgang mod nord (tilmuret).

I 1895 fandt man under restaurering en kampestensgrund, der strakte sig fra skibets nordøstre hjørne og fortsatte krummet mod vest ca. 10 m. Dette fund synes at give en forklaring på kormurværkets krumning, og dermed også på, at kirken oprindeligt har været en rundkirke; om muren i koret stammer fra denne tid, ved man dog ikke bestemt. Apsiden har indvendigt et højt, oprindeligt kuppelhvælv. Kor og skib har krydshvælvinger af munkesten i gotisk stil. De to tilbygninger, nemlig våbenhus fra o. 1400 samt det lille tårn, har også gotisk form og er opført af munkesten.

Altertavlen er i renæssance fra 1605 bærende Mogens Ulfeldts og Anne Munks våben, der vidner om kirkens gode forbindelse med Selsøgård. Alterbilledet forestiller Kristus i Emaus og er malet af Niels Simonsen o. 1834. Det blev skænket kirken af gehejmeråd Holten, Krabbesholm (1810—50), hvis søn var præst (og provst) for Skuldelev-Selsø 1829—73. På alteret gotiske malmstager. Prædikestolen er barok fra 1637, med samtidig enestående og smuk dør, opgang og lydhimmel. Den har såvel universitetets våben som Chr. IV's monogram, der vidner om, at kirken administrativt har været i gode hænder. Døbefonten er ottekantet, i renæssance, udført i sandsten med englehoveder. Dåbsfad af tin fra samme tid. En smuk degnestol, der oprindeligt var skriftestol, pryder koret. Et korgitter, signeret 1690, men som består hovedsageligt af et panelværk, der vel er ca. 100 år ældre, kronet af Kristus med verdenskuglen og de fire evangelister. - På skibets nordvæg findes et broncekrucifiks af J. A. Jerichau, skænket af universitetet o. 1850.

M. Lomholt Andersen.

Altertavlen
i
Selsø Kirke

Sigerslevvester Kirke

Sigerslevvester Kirke er en smuk lille kampestenskirke fra o. 1100. Døre og vinduer er af kridt, hjørnerne er af kridt- og granitkvadre. Kirken har apsis, kor og skib med gotisk våbenhus mod nord, apsis har skråkantet sokkel. I skibet spor af tre romanske vinduer, samt af en syddør, som er tilmuret. Norddøren er rundbuet og har to kridtsten som overliggere. Vinduerne er høje og rundbuede, i apsis findes et lille romansk vindue. - Kor og skib har krydshvælvinger fra gotisk tid. I 1921 fandt man kalkmalerier fra o. 1450, de overhvidtedes.

Altartavlen er udført af Henrik Barchmand 1616 og har på forsiden foldeværksfyldinger. Over alterbilledet, malet på egetræ og viser nadverens indstiftelse, er et maleri af opstandelsen, og derover igen en krone med Chr. IV's navnetræk. På alteret står to malmlysestager fra 1690. Alterkalk fra 1725. - Døbefonten, der står i den nordre side af korbuen, er romansk og af granit med en indhugget snoet kant; dåbsfad af messing fra o. 1550. Stolestaderne er fra o. 1600, nogle af dem smukt udskåret og med navne og årstal. Prædikestol fra o. 1870. På skibets vestgavl en præstetavle med præsterens navne siden reformationen. I skibet to lysekroner, hvoraf den ene er skænket til kirken.

I 1706 fandtes til klokkerne et bindingsværkstårn, der senere afløstes af en tagrytter på skibets tag, hvis vindfløj bærer årstallet 1869. I tagrytteren to klokker, hvoraf den ene er fra o. 1300 og kaldet Ave-Mariaklokken efter sin indskrift. Den store klokke er fra 1593. Den gamle Ave-Mariaklokke, som i katolsk tid anvendtes til morgen- og aftenringning er interessant derved, at den rimeligvis har været afgivet til Helsingør Gjethus (støberi) i 1602, da Chr. IV. havde brug for metallet til rigets befæstning, og der har man i huen indhugget dens vægt i romertal, men som i Græse efter en ihærdig indsamling af kedelkobber, samme vægt som klokken, fået den løst tilbage og reddet den fra smelteovnens ild. Vistnok i 1556 beordredes kirken nedrevet, men takket være ulyst dertil, skete dette ikke; få år senere toges befalingen tilbage.

Et gammelt sagn, der dog stadig lever, beretter om to herremandsfruer i Græse og Sigerslevvester, der begge ville have den forreste stol i Sigerslevvester Kirke, som da har været den eneste kirke. Da de to damer ikke kunne enes, byggede den ene selv en kirke, og det skulle være Græse Kirke. Undertiden fortæller sagnet, at den første kirke lå i Græse, men i kirkernes nuværende skikkelse er den i Sigerslevvester ældst, men sagnet er en forklaring på to kirker i så små sogne. Begge kirker har fra gammel tid tilhørt kongen.

Peder Albrechtsen.

Skibby Kirke

Skibby Kirke er opført engang i begyndelsen af det 12. årh., formentlig med biskop Svend Nordbagges Roskildekatedral som forbillede. Oprindeligt havde kirken intet tårn, først 1700 byggedes det nuværende som afløser for et »klokkehus« af træ. Våbenhuset er fra det 14. årh. I 1868 lagde man et tykt lag cement over hele kirken udvendig med undtagelse af våbenhuset, og det oprindelige materiale ses nu kun i den afdækkede korrunding, hvor den smukke, levende frådsten kommer fuldt til sin ret både i helhedsbilledet og de kønne enkeltheder.

Hvor meget man end må beklage, at en tidligere tids forkærlighed for den triste cement har skæmmet kirkens ydre, kan man endnu glæde sig over de gode proportioner mellem kirkens enkelte dele. Indvendig overhvalvedes det store, oprindelig fladloftede skib i det 15. årh. med to rækker hvælv, båret af fire svære piller, der i dag giver kirkerummet dets særpræg. Af ældre inventar er kun lidt bevaret, således i et skab i korvæggen et røgelseskar fra ca. 1250, kirkens store, sengotiske krucifiks og den - en del forandrede - gamle altertavle fra 1608, nu opstillet i skibet.

Derimod findes en del af de middelalderlige kalkmalerier endnu, og trods en hårdhændet restaurering giver billedet i korrundingen af den tronende Kristus, omgivet af de fire evangelister og deres symboler endnu et smukt indtryk af, hvorledes man formåede at smykke et kirkerum i det 12. årh. I korhvælvet, der i første halvdel af det 14. årh. blev prydet med kalkmalerier, fremstilles motiver fra Jesu liv, en dommedagsscene med motiv fra Johannes åbenbaring og en legende om tre unge konger, der på deres falkejagt møder tre døde konger og således påmindes om forkrænkeligheden. De livligt malede, farveglade billeder i korhvælvet, korrundingens majestætiske Kristusfremstilling og de med dette billede samtidige malerier på korbuen giver kirkerummet skønhed og liv.

K. Tofte.

Alterbord og kalkmalerier
i
Skibby Kirke

Skoven Kirke

Skoven Kirke er en ny kirke, der er opført i den nordlige del af Horns herred i Draaby sogn, idet dette sogn er meget langstrakt.

Kirken ligger op til skovbrynet af Nordskoven. Den er opført i 1897 og blev indviet den 19. december 1897. Kirken er tegnet af arkitekt Martin Borch. Den er bygget af røde mursten i romanske former og med rødt tegltag. Over vestgavlen er bygget et lille klokkespir. Der er fladt bjælkeloft med felter både i kor og skib. Korbuen er aftrappet i tre afsnit, så den giver et massivt indtryk. Væggene er grå med dekorative friser under loftet og under vinduerne, ligesom der er dekorationer i korbuen og på korvæggen bag alteret med vinranker og druer, også prædikestol og stolestadegavle er dekorerede. Over alterbordet findes et forgyldt krucifiks. Det er en kopi af en original, der hænger i Gentofte Kirke.

Johs. T alleruphuus.

Skuldelev Kirke

Skuldelev Kirke stammer fra det 12. årh., idet apsis, kor og skibets østlige del udgør den oprindelige romanske frådstensbygning. I midten af det 15. årh. er kirken udvidet med to hvælv, tårn og våbenhus i gotisk stil og opført af munkesten. De lave lofter erstattedes med hvælvvinger. To små højt-siddende romanske vinduer ses endnu på nordsiden. Tårnets gavle har blændinger og er kamtakke, de øvrige er glatte. En delvis ombygning af våbenhuset fandt sted 1776. I apsisen er en præstedør fra nyere tid. I skibet findes kalkmalerier fra sengotisk tid (o. 1450). De blev restaureret 1938 og bærer motiverne: Guds rige som et træ, jvf. Markus ev., kap. 4., v. 30—32. Over døren til våbenhuset: Livets hjul - menneskets vej - op og - ned.

Altartavlen er et senempirisk arbejde fra 1835 (træ) med et maleri: Kristus bryder brødet. Det er en kopi efter Carlo Dolci, malet af »Margrethe grevinde af Scheel-Plessen, født von Hedemann«, kirkeejerens hustru. Alterstagerne er fra o. 1450. Altersranken er af smedejern, hvori er våben for Rosenkrantz og Skeel. De samme våben på stolestaderne. Døbefonten, der er af norsk marmor, stammer fra 1835. Et værdifuldt romansk korbuekrucifix fra o. 1200 er desværre flyttet fra kirken til Nationalmuseet. Prædikestol med lydhimmel er senrenæssance arbejde fra 1620—25, udført af en Roskildemester Brix Michgell, med motiver: Jesu gravlæggelse, opstandelse, himmelfart og dommedag. Det triste gelænder skæmmer den smukke prædikestol. De to øverste stole er større end de andre, og de eneste bevarede af de oprindelige. De er smykket med Niels Rosenkrantz's og frue Birte Skeels fædre og mødre våben samt årstallet 1686. Det er til minde om patronatsrettens erhvervelse til Skuldelev Kirke, en ret fru Birte Skeel netop fik i det år. Før havde den været hos kronen.

I tårnet hænger en stor og en lille klokke, der begge har forbindelse med det gamle kirkeur, idet en lille hammer på den ene slår kvarterslag, på den anden timeslag. Den store klokke bærer indskriften: Gud alene æren, og stammer fra 1803, støbt i København. Den lille, som vistnok oprindelig har været bestemt til en kirke i Sverige eller Norge, er støbt i 1608.

Rundt om i kirken findes flere mindetavler over personer, der har haft tilknytning til sognet. I 1911 overgik Skuldelev Kirke til selveje.

M. Lomholt Andersen.

Altertavlen
i
Skuldelev Kirke

Skævinge Kirke

Som så mange steder skal man også i Skævinge opad bakke for at komme i kirke. På den lille banke opførtes omkring år 1100 den nuværende kirkes ældste del, skib og kor i romansk stil. Byggematerialet var rå granit. Gennem få og små højtsiddende vinduer faldt lyset ind i det lille rum. I korets nordvæg ses endnu spor af et af de oprindelige vinduer. Kirken blev indviet til Sct. Andreas. - Inde i kirken over døren til våbenhuset er indmuret en svær egeplanke med en kraftig not. Den er sandsynligvis et levn fra sognets ældste kirke, som var opført af træ.

I begyndelsen af 1500-tallet forlængedes skibet mod vest. Over denne udvidelse opførtes tårnet 1614 med den meget smukke sekskantede tilbygning mod syd, hvori en vindeltrappe til tårnet er indbygget.

I tårnet hænger to klokker. Den største og ældste blev støbt 1516 af Fastenowe. Den lille er fra 1848. Dens forgænger revnede under sørgeringen over Fr. d. VI. Omtrent samtidig med tårnet byggedes våbenhuset foran kirkens syddør. Den nordre dør, kvindernes indgang, blev tilmuret 1868. Den lille tilbygning af gule mursten mod nord er fra 1757, opført af præsten Qvist til gravkammer for sin hustru. I rummet, der nu er sakristi, hænger en mindetavle over den afdøde præstekone. 1935 blev kirken udvidet med en tilbygning mod nord, hvor det samtidigt anskaffede nye orgel fik sin plads.

Altetavlen »Den vantro Thomas« er malet af Eckersberg 1833. De meget værdifulde alterstager af malm blev 1696 skænket af Hans Nansen den Yngre. Granitdøbefonten, selve kummen, kirkens ældste inventar, er i romansk stil. Dåbsfad og kande af tin bærer årstallet 1828 og Fr. d. VI's navnetræk.

Et pulpitur fra 1673 langs skibets nordvæg blev fjernet 1886. Et andet pulpitur bygget 1891 tværs over skibet langs vestmuren nedbrødes 1935.

Prædikestolen er fra 1625 (gjort af Hans Barchmand) og indlagt med sort og gult træ. Evangelistfigurer på siderne. Kirken har overalt bjælkeloft båret af svære bjælker. Alle vægge har været prydet med kalkmalerier. Kun det store billede fra ca. 1550 er bevaret. Det blev fremdraget 1889 og forestiller en episode fra Rolandskvadet: Tvekampen mellem Holger Danske og Sulten Bruher (Burmand?).

C. F. L. Kragbøll.

Slagslunde Kirke

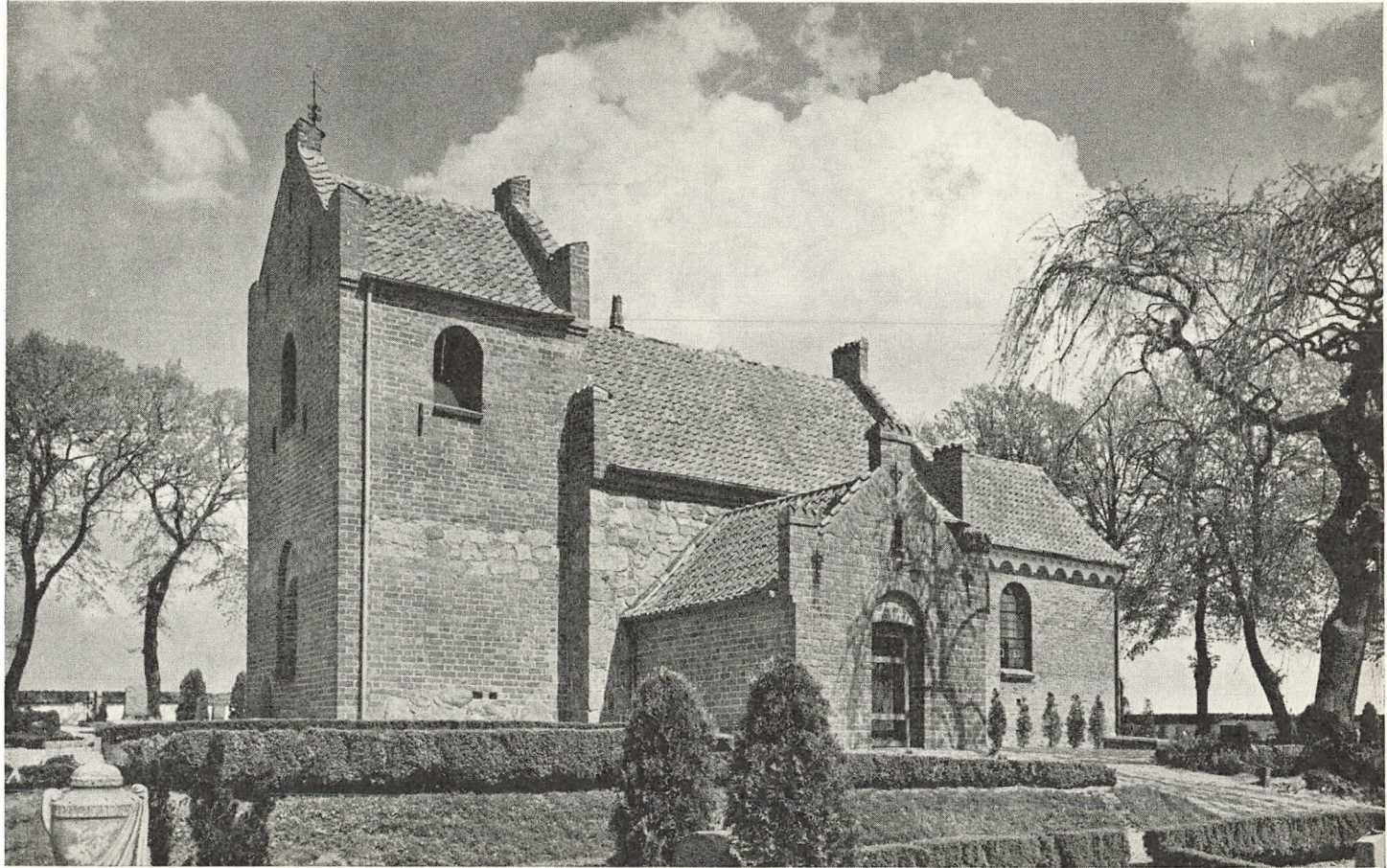
Slagslunde Kirke, smukt beliggende på en bakke, har en ret anselig alder. Det lille romanske skib med tårn og tårnopgang, samt det lille, oprindelige kor (som blev ombygget og udvidet 1831) stammer antageligt fra det 13. årh. De anvendte materialer er kampesten, en del frådsten og enkelte kridtsten. Våbenhuset, opført i gotisk stil, af munkesten, er senere tilbygget. Det samme gælder det rummelige sideskib mod nord, som stammer fra 1800 - og ikke just er nogen arkitektonisk pryde. Disse tilbygninger har flade lofter. Tårnet er påfaldende lavt i forhold til skibet.

Altartavlen i nygotisk ramme, forestillende Maria med barnet og malet af C. W. Eckersberg o. 1825, betegnede biskop Mynster i sin tid som »uheldig«, og det er næppe for meget sagt. Kirken har en smuk alterkalk fra 1588. Dåbsfadet med en fremstilling af syndefaldet er godt 300 år gammel. Den renæssanceprægede prædikestol bærer årstallet 1613 og har en snedkermester fra egnen til ophavsmand (Bernt Snedker fra Slangerup). Degnestolen har særprægede foldeværksfyldinger og bomærke med årstallet 1560. Kirkens klokker er støbt 1630 og 1631 af Felix Fuchs.

I 1914 fandt man under gravearbejde i kirkegulvet to ligsten, hvoraf den ene ved håndværkernes uforsigtighed blev brækket itu og den anden kun delvist reddet. De fremdragne brudstykker blev sat sammen så godt som muligt og anbragt i væggen bag alteret. Det drejer sig om en ligsten over sognepræst Søren Lauritsen (d. 1617) og hustru. Nederst på stenen ser man indristet et kors, en kalk og to hænder, særdeles smukt udført.

I 1934 blev Slagslunde Kirke, som hidtil havde tilhørt landbrugsministeriet, selvejende. 1936 blev den smukt restaureret.

Kai Hansen.

Slangerup Kirke

Slangerup el. Sct. Michaels Kirke, sognekirke for Slangerup By- og Landsogn, er en stor, smuk gammel købstadskirke, der ligger højt og centralt i den tidligere købstad, Slangerup. Majestætisk og værdig hæver dens røde tårn og langstrakte skib sig over byens tage og synes vidt omkring i landskabet. Dens bygning er et arkitektonisk mesterværk i gothisk renæssancestil, opbygget af den navnkundige bygmester, Hans van Steenwinckel den ældre fra Holland, kendt for sine monumentale værker som Frederiksborg Slot.

Slangerup Kirke er opført i 1588 i munkesten. Murermester Jørgen v. Friborg udførte murerarbejdet. Af bygningskomplekset er dog det nederste af tårnet ældre, idet vi her har en rest af den tidligere kirke, der havde vist sig for lille til byens kirkebesøg. - Selve kirken er 40 m lang og har høje spidsbuevinduer såvel i nord, som syd og øst. Skibet afsluttes mod øst i en dejlig renæssancegavl. På sydsiden er våbenhuset med indgangen gennem en rundbuet portal over hvilken er anbragt tre sandstensskjolde med rigsvåbenet, Fr. II's initialer, og hans dronnings, Sofies, våben. Desuden læses majestæternes valgprog (på tysk). »Mein Hofniin zu Gott alliin« og »Gott verlest die seinen nicht«. På dansk: »Mit håb står til Gud alene« og »Gud svigter ikke sine«.

Inde i det store smukt hvælvede kirkerum, hvor skib og kor går i et, kun adskilt ved et korgitter, præges væggene af de mange malerier og epitafier fra byens storhedstid, ligesom også de mange ligsten i gulvet fortæller om betydelige borgere, der fik deres hvilested under selve kirken. - Først fanges dog øjet af den pragtfulde rigt forgyldte og farvede altertavle i renæssancestil, der hæver sig bag det store stenalter. Tavlen er fra 1611-12; i midterfeltet er et fint træskærerarbejde, forestillende korsfæstelsen. Dette stammer fra den tidl. kirke og er fra ca. 1450. På alteret står to stager fra 1621. Desuden findes et eksemplar af Chr. IV's bibel. Døbefonten af eg er i barokstil og står under en smuk baldakin. Den tidl. kirkes font er opstillet i tårnrummet, hvor også opbevares en legemstor Kristusfigur og den fornemme præstetavle.

Prædikestolen er i den alm. stil fra Chr. IV's tid. Orglet på pulpituret bærer Fr. IV's monogram. Ældst i kirken er det store krucifiks over indgangsdøren, det går tilbage til 1200-tallet. Stolestaderne er lukkede og har særprægede gavle; mange med navne eller bomærker. - I tårnet hænger tre klokker, hvoraf den ældste er støbt omkr. 1200. Mellem de mange betydelige præster ved kirken op gennem tiderne må nævnes den i byen 1634 fødte og som biskop i Odense i 1703 døde salmedigter: Thomas Johannes Kingo, hvis »Aandelige Sjungekor's« I. del blev til i Slangerup. Han var sognepræst ved kirken fra 1668 til 1677. En portrætmedaillon af Kingo med sin tredie hustru er op-hængt i kirken. Et andet minde er den af ham skænkede lysekrone. Ikke uden grund besøges kirken hvert år af tusinder fra hele verden. Den er den festlige ramme om menighedens gudstjenesteliv.

Eyvind Strengberg.

Interiør
fra
Slangerup Kirke

Snostrup Kirke

Snostrup Kirke er en gammel kampestenskirke, med tilbygninger i munkesten, på nordsiden findes rester både af de gamle nordvinduer, og af den gamle norddør, kvindernes dør.

I en niche i skibet findes en sengotisk »Smertensmand«, en træskulptur i egetræ, som forestiller Kristus siddende på en sokkel, han bærer lændeklæde, holder to nagler i hænderne og har en tornekrone om issen.

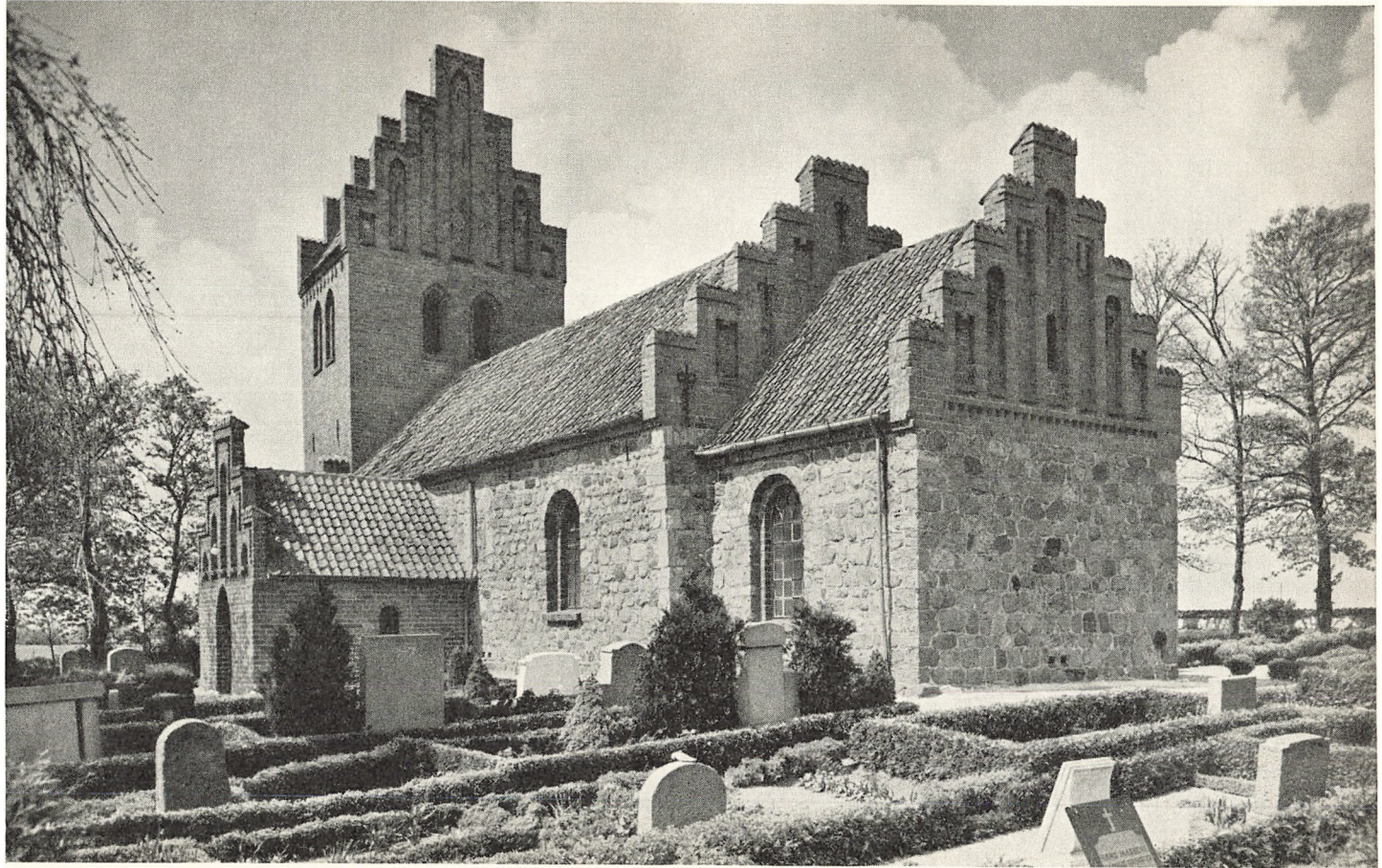
Prædikestolen er rigt udsåret, i fem felter er figurer af Jesus og de fire evangelister. På lydhimlen Chr. d. 4's navnetræk. Altertavlen forestiller Jesus, som viser sig for Maria Magdalene efter opstandelsen, malet 1842, mærket E, måske Eckersberg.

I koret er to præsteepitafier, øverst et maleri af et præstepar, hr. Peter Johansen Hovi, sognepræst og provst (død 1679) og hans hustru Margrete Simonsdatter Hovi. På bordet ved præsten står bl. a. et kranium, hvor der gror nogle aks op af, livet midt i døden.

Under maleriet findes en trætavle, hvorpå der står:

Herunder hviler det udmattede Legeme af fordum vellærde og velærværdige Hr. RASMUS STAGE. Hand indgik i Verden ved en hæderlig Fødsel 1693 den 31 Augusti. En vel anvendt Ungdom aabnede ham Døren til Herrens Viingaaard, udi hvilken hand indgik som Sogne-Præst for denne Guds Menighed 1727. Dette hellige Embede forestod hand som en retsindig og for Guds Ære og sine kjære Tilhøreres Salighed nidkjær mand udi 30 Aar. Hand levede i et ærligt og kjærligt Ægteskab udi 29 Aar med sin gudfrygtige og fromme Ægtefælle Maren Klunker. Men hende avlede hand 7 Børn, 3 Sønner og 4 Døtre, af hvilke sidste den ene forlængst er indgaaet i Evigheden. Hand gik ud af Verden og ind i Livet ved en salig Død 1757, den 17 Februari, i sin Alders 64. Aar. Hans trolige og retsindige Omgang med alle, og hans utrættelige Flid i Guds og sit eget Hus for sine Underhavendes timelige og evige Velfærd forglemmes aldrig af hans efterlevende Enke og Børn, som ham til Ære haver bekostet denne Taule.

B. B. Bøgh.

Stenløse Kirke

Stenløse Kirke, hvis ældste del er bevaret, bygget af kampesten, er fra den romanske tid, ca. 1100—1250. Den ligger smukt, omgivet af kirkegården på et bakkedrag midt i byen.

Kirken har i tidens løb ændret skikkelse. Sidst i 13. årh. blev tårnet, bygget af munkesten, føjet til; fra sengotisk tid stammer udvidelsen mod øst og våbenhuset mod nord, ligeledes opført af munkesten, og fra sidste del af 18. årh. sideskibet mod nord af små røde mursten. Sideskibet har fladt loft, mens kirken ellers er overhvælvet.

Ved en omfattende restaurering 1956—57 fandt man det oprindelige kor's fundament, spor af et sidealter og af en stenbänk langs kirkeskibets vægge. Et enkelt kalkmaleri var nogenlunde velbevaret (fra o. 1475). I tårnets murværk indvendig fandt man navnet »Bo« ridset med runebogstaver fra 13. årh. Det vil blive bevaret ligesom kalkmaleriet.

Det er mest den rige indre udsmykning, der gør kirken til en seværdighed. Der er bl. a. et korgitter fra renæssancetiden, muret alterbord med smukt udskåret og malet forside fra 1611. Altertavle i bruskarokstil af den fra Holbækegnen kendte billedskærer Lorents Jørgensen, skåret 1663, og med motiverne: Nadveren - Korsfæstelsen - Opstandelsen - Himmelfarten. Ege-træsdøbefont fra ca. 1620 med »himmel«, prædikestol fra 1595, præstestol, det eneste signerede arbejde af renæssancesnedkeren Anders Nielsen Hatt fra Roskilde. Et korskab fra 1621 er fra samme værksted. Degnestolen er fra o. 1570.

Orglet er fra 1898, en gave fra den i sin tid bekendte advokat Carl Fischer Hansen, New York, til minde om hans fader, der var »Skolelærer i Stenløse i 30 år«. Orgelpulpiturets panel har i udskårne felter malede billeder af profeterne. Et tilsvarende panel med fire profeter er opstillet lige over for prædikestolen, mens fire billeder er gået tabt. Det udskårne ligner Slangerupsnedkeren Esben Børresens arbejder.

I sideskibet findes »ildebrands-tavlen« med en versificeret indskrift af daværende sognepræst, pastor Muus, til minde om en ildebrand, der i 1747 lagde en trediedel af byen i aske. Den store lysekroner er fra 1714. Ved indgangen ses en fattigblok. Kirkens to klokker er henholdsvis fra o. 1450 (den lille) og 1739. Den store klokke blev egentlig støbt til ophængning i Christiansborg Slotskirke.

S. Sørensen.

Strø Kirke

Strø Kirke er opført i romansk stil og stammer fra 1100 tallet. Den er bygget af kampesten og med kridtkvadrede omkring vinduer, døre og korbue. Oprindeligt bestod kirken af skib, kor og apsis, men har senere fået forskellige tilbygninger. Disse er alle opført i tegl. De romanske dele har rester af retkantsokkel, og af de oprindelige vinduer er et i korets nordside og et i skibet bevaret, ligesom den retkantede syddør i rundbuet spejl endnu findes. Senere kom to gotiske tilbygninger, et sakristi på korets nordside og et tårn mod vest. På tårnets nordside opførtes et trappehus. I 1702 byggedes på sydsiden et våbenhus af bindingsværk. Dette blev dog nedrevet 1769 og genopbygget i tegl. 1738 styrtede apsis ned og en ny femsidede apsis opførtes, ligeledes af tegl.

Kirken fik i gotisk tid krydshvælvinger, først i koret, senere i skibet. I 1885 afdækkedes i koret kalkmalerier fra sengotisk tid. Malerierne består af ranker, blomster og skriftbånd. På skibets hvælv fandtes der også forskellige motiver, men disse blev atter overhvidtede. I koret mod syd kalkmaleri af en bispekikkelse.

Kirkens største klenodie er uden tvivl det smukke senromanske korbuekrucifiks fra o. 1250. Dette fine billedskærerarbejde er en sjældenhed i denne egn af landet. Ølsted Kirke har dog et lignende. - Prædikestol med en meget smuk lydhimmel i bruskarok, malet 1630, og forsynet med våben for lensmand Fr. Urne og hustru Karen Arenfeldt. Altertavle fra o. 1600 med tre malerier af A. Dorph fra 1875. I midten: den opstandne Jesus, til venstre herfor Paulus med sværdet og til højre Peter med nøglerne. Stolestaderne har smukke udskæringer på gavlene. Dåbsfad af tin fra 1830 samt dåbskande med Fr. VI's monogram. En særdeles skøn alterkalk fra o. 1320 hører også til en af Strø Kirkes værdifulde ting.

Kirkegårdsmuren stammer fra sengotisk tid og er opført af munkesten. Mod syd findes en indgangsportal og op til denne en sikkert samtidig kirkelade. Her er nu indrettet ligkapel, efter en restaurering i 1931.

J. C. Jensen.

Altertavle og kalkmalerier
i
Strø Kirke

Søborg Kirke

Søborg Kirke er Holbo Herreds største og anseeligste Landsbykirke. Dens storslaaede Arkitektur fortæller om, at Søborg i Middelalderen var Rigets Hovedstad, og derfor blev Kirken saa anseelig og rummelig, at den nu tiltrækker Turister hele Sommeren igennem og er elsket af Sognets Beboere som deres Fælleshjem.

Dens Bygherrer er Ærkebiskop Eskild, Kong Valdemar den Store og Absalon. I Kirkens Kor findes udvendig en lille uanseelig Runeristning, hvor der staar: Then fyrsa, d. v. s.: Her lagde man den første Sten, Grundstenen. - Den nuværende Kirke er sikkert Afløser af en første Trækirke; derom har vi dog ingen Spor fundet; men her har staaet en romansk Kirke formentlig med to romanske Taarne som i Fjenneslevlille, Absalons Fødeby. Fundamenterne af denne middelalderlige Bygning er fundet og aftegnet i det nuværende Gulv i Vest (lagt i røde Munkesten). Det ældste Inventar i Kirken er Runestenen indsat i Sydmuren (i Kvindernes nu tilmurede Indgangsdør). Der staar med Runeskrift: »Ave Maria«. - Der er tolv Indvielsestegn paa Kirkens Indervægge, seks i Koret og seks i »Skibet«. Paa Dr. Margrethes Tid er der sket en stor Forandring, idet man har bygget de dristigt svungne Hvælvinger, som nu hviler paa tre Midtergangssøjler, den fjerde Søjle, Dværgsøjlen i Kordøren, er senere taget væk for at give mere Indblik i, hvad der foregaar i Koret. De tre Murpiller har smukt udhugne profilerede Fodbaser; der er gjort mindre ud af den tredie end af den anden og første Søjles Fodbase, alt som man nærmer sig Højalterets tre Trin. Foran den tredie Søjle har det nu nedhugne Lægmandsalter haft sin Plads. Ikke mindre end tolv Malmlysekroner er fordelt i Hvælvingskapperne samt i Vaabenhuset i Vest og Sakristi og Kapel i Syd. Koret domineres af den store Renæssancealtertavle med et Maleri af Prof. A. C. V. Thomsen. Det forestiller: Jesus som tolv-aarig ung Mand i Templet.

Foran Absalons Marmorplade, der dækker over det nu restaurerede Munkestensalter med Helgengemmet, har Sognets Kvinder i 1940—41 broderet paa Stramaj et meget beundret Altertæppe med Motiverne: Julerose, Paaskelilje, Pinselilje, Gran og Malteserkorset som Bindeled. I Midterfeltet Jesu Monogram. Jesus, Menneskenes Frelser, og i Siderne staar det kendte Alfa og Omegabogstav, som siger, at Jesus Kristus er den første og bliver den sidste, som faar Ordet. - Paa Alteret bl. a. en Reformationsbibel, skænket af Sognets Ungdom. - I Koret findes det nu - desværre - tilmurede: »De Spedalskes Lyttehul«, hvor Datidens dødssyge Spedalske har vovet sig hen til den hellige Kirkes Mur for der at lytte til Munkenes Messe og faa Brødet rakt ud paa en flad Stok. - Over Prædikestolen med Chr. IV's Monogram ses et Timeglas, hvor Sognepræsten hver Søndag vender Glasset for at minde

(fortsættes)

(fortsat fra Side 164)

Mennesker om, at »Glasset rinder, Tiden gaar, Evigheden forestaar«. Et stærkt bemalet Processionskors hænger ved Opgangen til Prædikestolen, som bærer en skønt udskåret Madonnaskikkelse fra Middelalderen.

Kirkens Kalkmalerier er meget beundrede af Kendere. Paa første Søjle Faderen, som løfter Sønnen op i sine Arme og fremviser ham for Verden. I Sidefeltet et Madonnabillede. Paa anden Søjle er den dominerende Skikkelse Johannes Døberen, som har en løftet Pegefinger, der peger hen paa Lammet's Fane, med Ordene: »Se, Guds Lam, som bærer Verdens Synd«. Paa Søjle's Sydside knæler en Ridder og en Bymand foran Jesus paa Korset, og paa den nordre Side ses Stefanus, halvt dækket af Stendyngen, man ser Himlen aaben, hvorfra Guds Finger rækkes ned. Paa Sydsiden Rester af et Skib med Sømændenes Helgen St. Nikolaus i Lænker. Endvidere ses et Kristushoved med Indskrift, og ovenover Rester af en Ridderfrise. Paa Triumfbuen er Paulus med Sværdet og et Ridderskjold. - Kirkens Stoleværk er fra Restaureringen 1940 og forsynet med 25 kendte Lensmænds Navne samt Vaaben. Kirkens Perle fra nyere Tid er Kr. Zahrtmanns: Madonna med Jesusbarnet, det er dog Ham, alt vidner om herinde. Der er flere Epitafier og Malerier over afdøde Sognepræster. (Blandt andet Provst Hoff's Maleri.)

Kirken er gammel, men mens alt andet sank i Grus, Slottet og Byen, staar Kirken som Virkested for Faderen, Sønnen og Helligaanden.

Emil Steenvinkel.

Tibirke Kirke

I udkanten af det tilplantede flyvesandsområde, som nu udgør Tisvilde Hegn, ligger den hvide Tibirke Kirke med sit røde tårn. Da den gamle Tibirke by begravedes af sandflugten, kom kirken til at ligge ensomt, og det gør den endnu. Men alligevel besøges den hvert år af tusinder, som både vil se den gamle kirke og den skønne skovkirkegård med den prægtige udsigt.

Tibirke Kirke er antagelig bygget omkring 1120—30 som en lille romansk kampestenskirke, bestående af dens nuværende andet og tredie fag samt en lille apsis. Ret hurtigt udvidedes den med det nuværende vestlige fag, hvori der antagelig har stået et firkantet trætårn. Og igen ca. hundrede år senere nedreves »apsis«, og kirkens store kor blev opført. Koret er bredere end selve kirkeskibet, hvilket er meget usædvanligt. Det menes, at midlerne til koret stammer fra de mange offergaver, som de valfartende gav efter deres besøg ved Helene kilde og grav. Det har sandsynligvis fået sin størrelse for at kunne give plads til læsning af mange messer.

Tårnet er fra senmiddelalderen, og siden dets opførelse har kirken i alt væsentligt bevaret sit nuværende udseende.

Kirkens gotiske skabsaltertavle, som stammer fra før år 1500 og enten er et lybsk arbejde eller skåret af en lybsk mester her i landet, forfaldt og blev 1738 erstattet af et barok-alter med et nadverbillede af J. F. Krügel. Da den gamle, forfaldne skabsaltertavle i 1939 - nyrestaureret af Nationalmuseet - vendte tilbage til kirken, blev Krügels nadverbillede ophængt på korets nordvæg.

Foruden det gamle, gyldne alter har kirken meget værdifuldt inventar. De smukke stolestader er fra 1562 og tiden lige derefter. De er smykket med Tibirkemændenes bomærker og foldeværk. Alle kvindestole er ens, kun brudestolen har en perlerad fremfor de øvrige kvindestole.

Prædikestolen er fra 1739 og har rene, enkle linier. Lydhimlen, som er samtidig med prædikestolen, bærer Christian den VI.s navnetræk.

Døbefonten er af granit. Kummen har reliefkors. Foden er et terning-kapitel, måske fra Æbelholt klosterruin.

I korets nordside findes som et minde om sandflugtstiden sandflugtsinspektørens familiestol, bygget 1740 og malet 1742. Den bærer indskriften: Her ordets frugter høstes for inspektørens hus, at de deraf kan trøstes trods Satans vold og knus.

Kirken gør med sine uregelmæssige hvælvinger fra middelalderen og sit gamle inventar et så enkelt og rent indtryk, at den for de fleste kommer til at stå som den typiske landsbykirke. Det er vel grunden til, at den sandsynligvis er den kirke uden for København, hvis gudstjenester besøges af flest københavnere. Mange kendte personligheder ligger begravet på kirkegården, blandt andre skuespillerinden Ellen Rindom, død 1922. *H. P. Honoré.*

Altertavlen
i
Tibirke Kirke

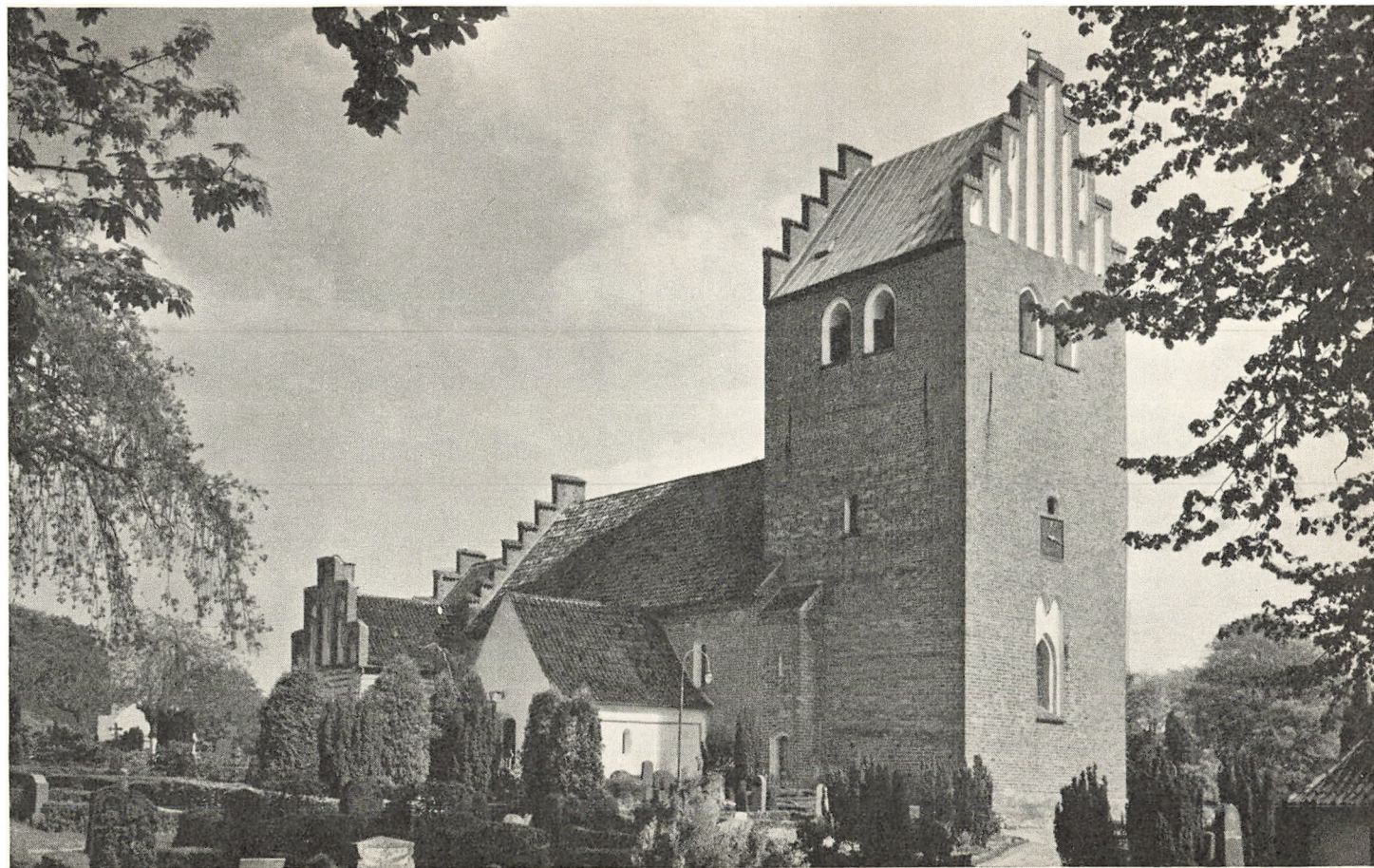
Tikøb Kirke

Tikøb Kirke stammer fra slutningen af det 12. årh. Formodentlig har der ligget en lille trækirke i tiden forud. Tikøb Kirke er en af de smukkeste murstens-landsbykirker fra middelalderen. De byggekundige Esrommunke opførte den af de nyopfundne mursten. Koret og langhuset, som er den ældste del, er bygget i ren romansk stil. Teglstenene, som er brugt, er små munkesten fra 25—27 cm i længde og på alle hjørner er stenene omhyggeligt riffelhuggede fra venstre og nedefter til højre. På koret er den enkelte frise blevet til en dobbelt, to halvcirkler inden i hinanden, og disse buer, der hviler på konsoller, afsluttes forneden af ornamenter og nogle menneskehoveder i smuk udførelse. - Oprindelig førte to døre ind i kirken, en mod syd for mændene og en for kvinderne mod nord. Den sydlige, der ses endnu, er tilmuret. De slanke piller i den tilmurede dør og bueslagene over den vækker beundring. Norddøren, inde i våbenhuset, har en smuk romansk frise. I kirkens nordside og i våbenhuset ses de oprindelige vinduer i romansk stil. På korets østgavl ses tre små tilmurede vinduer. - Oprindelig var der i kirken bjælkeloft, og der fandtes en mur, der adskilte kor fra skib. Murrester ses endnu stikke frem i korbuen. Mellem murens kant og hvælvingen var et åbent rum. - Omkring 1400, da gotikken var kommet til Danmark, blev bjælkeloftet erstattet af høje krydshvælvinger, ligesom tårnet blev opført. Våbenhuset er formodentlig en del ældre. - Sakristiet bærer årstallet 1517 og har en ydermur, hvor murstensskifter veksler med ca. 17 cm høje skifter af fin, lys sandsten.

Alterbordet er bygget af kraftige munkesten, men senere forsynet med en forside af træ, endnu o. 1740 dekoreret og påmalet: *Ora pro nobis Sancta Anna!* bed for os *Sct. Anna*, hvilket kunne tyde på, at kirken var indviet til den hellige Anna, Jomfru Marias moder. Døbefonten er fra kirkens tilblivelse. Den er hugget i fin skånsk sandsten med dekorationer og bærer i indskriften stenhuggerens navn: Alexander. Den rigt udskårne prædikestol i renæssance er fra 1586. På rækværket til trappen står en lille forgyldt løve, som holder et skjold med *Fr. II* og dronning Sofies navnetræk. Et senmiddelalderligt krucifiks er ophængt i korets nordvæg. I skibet er på nordvæggen anbragt en lille dåbsgruppe: Jesu dåb og fire statuetter af tre profeter og David. - Altertavlen har årstallet 1723 og er i barok stil. Hovedfeltet er et maleri af Krock: Nadveren.

I 1942 gennemgik kirken en omfattende restaurering. Orgel og stolestader blev fornyede. Til indvielsesfesten under besættelsen blev en tavle opsat på væggen ved prædikestolen med denne indskrift: 750 års fest vi fejret i Guds hus, mens verden blødte allermest og tårne sank i grus. Her har vi fred og samler end Guds menighed.

M. Frøkjær-Jensen.

Tjæreby Kirke

Over det ret flade og skovløse sogn hæver Tjæreby kirketårn sig med det ejendommelige ottekantede spir. Den ret lille kirke er opført i romansk stil af kampesten i det 12. årh.

Kirke og sogn blev af biskop Absalon o. 1175 underlagt Æbelholt kloster, der under abbed Vilhelm opnåede stor rigdom og fik betydelig magt og indflydelse på denne egn. En statue af abbed Vilhelm (helgenkronet efter sin død 1203) blev opstillet i Tjæreby Kirke og påkaldt af menigmand længe efter den lutherske reformation i 1536.

I begyndelsen af 1400-tallet blev der indbygget krydshvælvinger i kor og skib. I det 15. årh. fik kirken kalkmalerier, der senere overkalkedes. Ved en restaurering af kirken i 1860-erne fremdroges disse kalkmalerier delvis, idet hvælvenes blad- og blomsterdekorationer restaureredes, mens væggenes motiver fra lidelseshistorien atter overkalkedes.

Altertavlen fra 1839 viser Jesus i Getsemane Have, malet af M. Rørbye. Fra en tidligere altertavle stammer antagelig to renæssancemalerier ophængt i kirkens skib; det ene viser tornekroningen, det andet Jesus segnende under korset. Fra en gammel altertavle stammer sikkert to små træfigurer, Peter med nøglen og Paulus med sværdet; højst sandsynligt har disse figurer været skændet under den reformatoriske billedstorm, da næsen på begge har været molesteret.

To gotiske alterstager pryder alteret, mens to mindre renæssance-stager står på en murafsats ved døbefonten, som er af romansk type. Prædikestolen fra 1609 har udskårne figurer af evangelisterne og bærer på latin indskriften: »Evangeliet er en Guds kraft til frelse for enhver som tror«. Himmelen over prædikestolen (fra 1652) har udskårne englefigurer; fra samme tidsalder er stolestaderne.

I kirken bemærker man to epitafier, et i træ, og et i sandsten, derimod overser man lettere den store ligsten i midtergangen under korbuen. Stenen, der antagelig dækker en begravelse, har endnu svage spor af indskrift og i hjørnerne evangelistsymbolerne. - Udvendigt på kirken bør man bemærke det ejendommelige menneskehovede, hugget i en granitkvadre og anbragt over det søndre vindue i kirkeskibet.

I tårnet er ophængt to klokker. Den største, der er støbt i 1601, bærer Chr. IV's valgsprog: »Gudsfrygt befæster riget«.

O. Finsen.

Torup Kirke

Under et udgravningsarbejde på Torup kirkegård for nogle år siden stødte man på rester af en kolossal, rund stensætning, inden for hvilken der fandtes tydelige spor af aske - en omstændighed, der vil give vind i sejlene for de stednavne-forskere, der hævder, at navnet Torup står i forbindelse med gudenavnet Thor, mens traditionen ellers vil vide, at navnet er afledt af Towes-Thorp.

Ca. 1220 opførtes på denne gamle offerplads den kirke, som endnu står, og hvis ældste mure (mod syd) stammer fra opførelsestiden, ligesom man inden for indgangsdøren i sydsiden ser særdeles velbevarede kalkmalerier, der skriver sig helt fra ca. 1250 (Hellig Olav og Uddrivelsen af Paradis); i øvrigt findes rundt om i kirken flere kalkmalerier, der endnu ikke er draget frem. Af de oprindelige - ganske små - romanske vinduer findes der endnu to meget smukke ved indgangen i sydsiden, ligesom et tilmuret romansk vindue ses i korets endevæg; ellers er kirkens vinduer gotiske.

Når man træder ind i kirkerummet, virker dette med sin anselige længde temmelig lavt, idet slægt efter slægt ganske simpelt har lagt nye gulve oven på de eksisterende, således at gulvet efterhånden er blevet hævet betydeligt. En udgravning af gulvet er nu planlagt. - Ejendommelig for kirken er den store tilbygning (sideskibet) mod nord, der stammer fra 1746, og som kan tilsluttes hovedskibet ved højtiderne og større begravelser. For få år siden lod man en anerkendt kunstsmed opsætte smedejerns-gitterdøre (med glas) mellem de to kirkerum.

Det meget smukke og rene kor blev for et par år siden restaureret, ved hvilken lejlighed man bl. a. lod et krucifiks, der hidtil havde hængt ret upåagtet i sideskibet, restaurere af Nationalmuseet og derefter opstille som alterbillede; i krucifiksets hovedskal fandt man kunstnerens navn anført samt årstallet 1300. Krucifikset er nu kirkens skønneste klenodie og er i sin art enestående i hele Nordeuropa. Den gamle altertavle, malet af Constatin Hansen i Rom 1841, som forestiller Jesus og de små børn, er nu anbragt i en stor niche ved siden af døbefonten. Samtidig lod man opføre et nyt alterbord af munkesten, tegnet af arkitekt Rolf Graae - og konservator Egmont Lind foretog en meget lempelig og pietetsfuld afdækning af kalkmalerier på korets endevæg. Billederne fremtræder meget afdæmpede og giver virkeplads for beskuerens fantasi. Torup Kirke har nu et korparti, der i sin ophøjede renhed virker meget stærkt. - Prædikestolen er fra 1609 - med indlagte citrontræ-ornamenter. - Det ret massive tårn har et fundament af kampesten, hvis tilblivelse går tilbage helt til det 13. årh., hvilket er ret sjældent. Efter brand er tårnet nyopført 1839. I dets sydside ses en tilmuret romansk dør. Den store kirkeklokke er fra 1747, mens den lille er fra 1866. På kirkegården ser man mod nord rester af en kirkegårdsmur fra ca. 1500.

E. Fledelius.

Alterpartiet og døbefont
i
Torup Kirke

Uggeløse Kirke

Uggeløse Kirke ligger på en bakkekam højt over Uggeløse by, hvorfra stejle stier fører op til kirken og kirkegården med vide og smukke udsigter.

Kirkebygningens ældste dele stammer fra den romanske tid. Murene i skibet består af rå og kløvede kampesten, idet dog hjørnekvadrene er tilhugget af et blødere materiale, nemlig frådsten, der også har været anvendt til de oprindelige vinduer og døre, af hvilke kun syddøren er bevaret. Tidligt er skibets sidemure blevet forhøjet og forsynet med senromanske vinduer, af hvilke to endnu findes tilmurede. Støttestøtterne på nordsiden er nyere. Det nuværende kor, som virker langt og smalt, er formentlig resultatet af en ombygning allerede i 1200-tallet; en enkelt hjørnekvader, som er bevaret i nordmuren, tyder på, at koret oprindeligt har været kort og med korrunding. Materialet i korforlængelsen er små munkesten, udsmykket med riller ved vinduer og hjørner; men i øvrigt har senere skalmuring fundet sted. Sakristiet ligger her ved korets sydside, opført af munkesten formentlig o. 1400, og våbenhuset ud for syddøren, ligeledes af munkesten, er bygget 1763. Tårnet, der virker temmelig bredt og tungt, har oprindeligt været betydeligt højere; det styrtede sammen 1767, men genopførtes i samme grundplan, lavere og med pudsede mure, hvori en sandsten med årstallet er anbragt. Interessant er det 400 år gamle tårnurs, der stammer fra Hørsholm slot; det er håndsmedet og af enkel konstruktion med kun en viser, timeviseren.

Indvendig i kirken findes krydshvælvinger af gotisk type, tre fag i skibet, to i koret og et i sakristiet. Kalkmalerier er ikke afdækkede. Døbefonten af granit er romansk uden udsmykninger. En smuk højrenæssancealtertavle fra o. 1600, som oprindeligt stod i Lundforlund Kirke, blev fra Nationalmuseet overdraget til Uggeløse og opstillet 1947 efter en restaurering ved kirkemaler Einar V. Jensen, omfattende nystaffering og udførelse af maleriet: Kristus på korset. Et ældre alterbillede af Eckersberg fra 1842: Kristus og seks apostle - er nu opstillet i sakristiet. Prædikestolen har 1830 afløst et forment arbejde fra 1629, gjort af Hans Barchmand (Hans Snedker i Kratmøllen). Orglet er fra 1870-erne.

H. Egede Jensen.

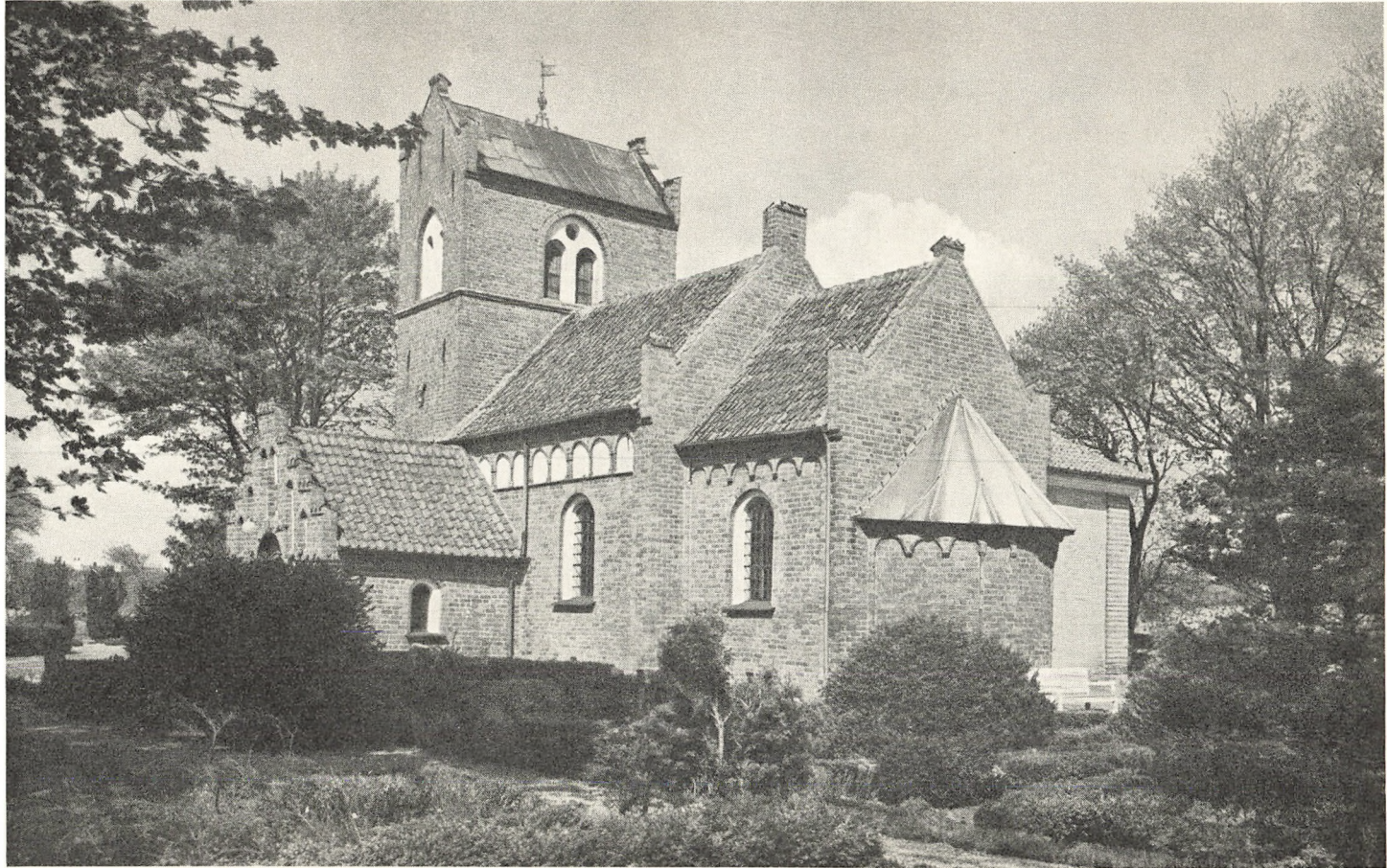

Uvelse Kirke

Uvelse Kirke (annekssognekirke i Slangerup-Uvelse pastorat) er en lille, meget gammel, men velbevaret kirke, opført i munkesten i begyndelsen af 1200-tallet. Den regnes for en af de smukkeste kirker fra denne tidlige tid. Dens tårn, der for neden udgør en del af kirkerummet, er senere ombygget og udvidet. Det hviler inde i kirken på to store smukke søjler. Når bortses fra våbenhuset - syd for kirkeskibet - består kirken af et sammenhængende rum i fire afsnit: apsis, kor, skib og tårn. Til skibet er i 1742 føjet en stor tilbygning i nord. På kirkeskibets udvendige mur findes en karakteristisk række af rundbuefriser. - Altertavlen er i behersket barok og stammer fra o. 1635. Den bærer Chr. IV's navnetræk. I tavlens midte et maleri forestillende Jesus, malet af N. Simonsen (1866). På alteret to meget store barokke stager. Alterkalken i forgyldt sølv er fra 1633. Døbefonten (af skånsk oprindelse) er af kalksten. Prædikestolen er i sædvanlig renæssancetype og ligner den i Slangerup Kirke. - I øvrigt findes ikke megen udsmykning indvendig. Dog er opstillet (1946) det generhvervede gamle vievandskar (eller muligvis døbefont?). I tårnet hænger to klokker, hvoraf den ældste er støbt 1618, den yngste 1878.

Udenfor kirken findes en gammel hedensk offersten med skålhuller. Kirken er smukt beliggende på den af høje træer indrammede kirkegård. De store træer bevirker imidlertid, at kirken ikke er særlig synlig i landskabet. Om vinteren, når der ved skillerum lukkes ind til tilbygningen i nord, kommer kirkens fine interiør mest til sin ret, men da orglet er placeret på et pulpitur i det tilføjede sideskib, må det i den tid, der er lukket hertil, erstattes af et lille harmonium. - Grunden til udvidelsen i 1742 med sideskibet er, at kirkens egentlige skib er ret lille, så det kun kan rumme et ringe antal mennesker. Tidligere har sognet udgjort to sogne. Det andet sogn havde sin kirke i Lystrup by - kun en god kilometer fra Uvelse, men denne kirke er forlængst nedrevet. Den gamle, smukke Uvelse Kirke er en perle blandt vore mange - hundredårige landsbykirker og fortjener at ses. Blandt dens sognepræster er Thomas Kingo (1668—1677).

Eyvind Strengberg.

Valby Kirke

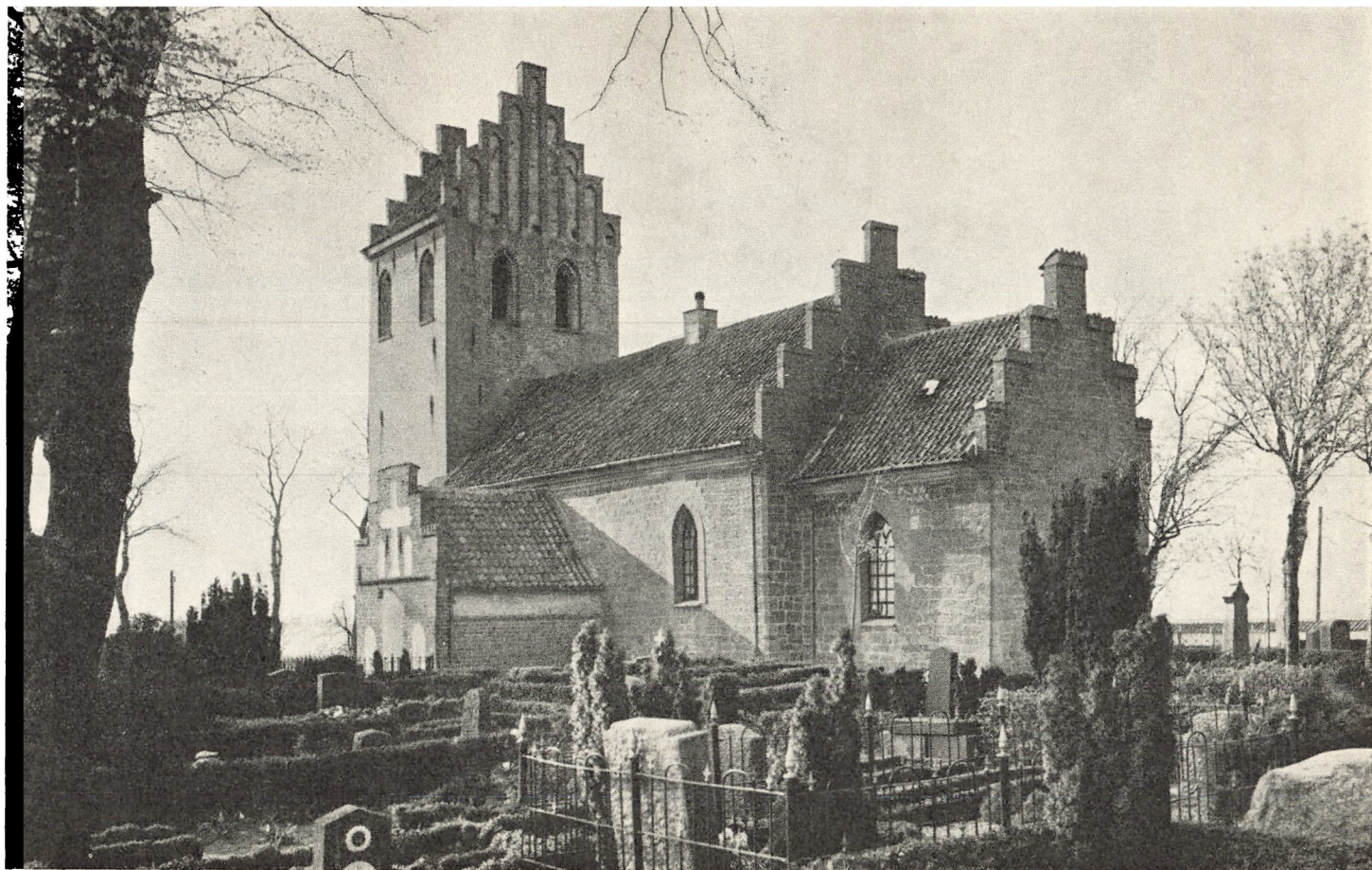
4 km nord for Helsinge i annekssognet Valby finder man den hyggelige lille landsbykirke liggende frit til skue på kirkebakken lige ud til vejen, skærmet af den hvidkalkede kirkegårdsmur og en række elmetræer kirkegården rundt. Her er frit udsyn til Vejby og Blistrup kirker. Som disse har Valby Kirke en anselig alder. Dens ældste del, koret og den østlige del af skibet, stammer helt fra den romanske bygningsperiode.

Medens man ved mange kirker brugte det for hånden værende materiale: kampesten, er der her anvendt tilhugne sandsten fra Helsingborgegnen, rimeligvis sejlet til og udlosset ved nordkysten. De kyndige finder flere fælles ejendommelige engelskprægede byggetræk ved Valby og Vejby kirker og går ud fra, at de er samme engelske bygmesters værk. I årenes løb blev kirken for lille, og omkring 1300 fik skibet en udvidelse mod vest, denne gang af kampesten.

Kirkens romanske præg svækkes også nu ved, at der indmures en hvælving i koret og fire i skibet, alle i spidsbuestil, ligesom de gamle rundbuede vinduer afløses af større med spidse buer. Et våbenhus opførtes ved hver af indgangene, hvoraf det nordre nu anvendes til ligkapel. Så er der antagelig gået 100—150 år, før tårnet opføres - som det sig hør og bør i dette tidsrum - af munkesten. Det er lidt smallere end skibet. Dets underste rum er ved en dør i forbindelse med kirken.

Selv om det ikke er nogen stor kirke, idet koret kun er ca. 4 m langt og skibet 15 m, rummer den dog siddepladser for 130 mennesker. Der er kalkmalerier fra omkring år 1200 på korbuens underside. Altertavlen forestiller Jesus hos Martha og Maria og er malet af Constantin Hansen. I den vestlige ende af skibet findes orglet anbragt oppe på et pulpitur. Prædikestolen er fra 1598, udført i renæssance, men senere malet og er uden særlig udsmykning.

P. Westh

Vejby Kirke

Højt og synlig videnom fra ligger Vejby Kirke på sin bakkeskråning. I ældre tider skal den have været benyttet som sømærke. Nu hindrer beplantning langs kysten denne anvendelse. Men den meget lange kirke er meget anseelig og seværdig.

Vejby Kirke er en meget gammel kirke. Den stammer fra omkring år 1100. Oprindelig synes den at være bygget som stormandskirke i samme engelsk-normanniske stil og sandsynligvis af samme bygmester som den mindre nabokirke i Valby. Der findes endnu mange synlige spor af denne oprindelige stormandskirke. Kirkens oprindelige kor er nedbrudt. I våbenhuset på sydsiden er den prægtige, gamle indgangsportal bevaret - den eneste sjællandske kirkeportal med frisøjler. Den indrammer en meget smuk og ejendommelig egetræsdør, hvis latinske indskrift forkynder, at »femtenhundrede seks og halvtreds lavedes denne kirkedør for at modstå alle klør«. (Kan også oversættes: modstå med alle klør. Tårnet er bygget i det 15. årh. Lidt senere, antagelig omkr. 1500 blev det nedrevne, romanske kor erstattet af en forlængelse mod øst af kirkeskibet. Kirken er bygget af sandsten, vistnok fra Helsingborg-egnen. Da der i det nedbrudte kor ikke har været sandsten nok til forlængelsen, har man suppleret med munkesten. På denne måde er Vejby Kirke blevet den største kirke i provstiet efter Søborg Kirke.

Så sent som 1910 er der indsat en meget smuk og rigt udskåret egetræsdør i tårnets vestside, og det nederste tårnrum benyttes nu som forhal.

Alterbordets renæssancepanelværk er ført tilbage til dets oprindelige skikkelse fra 1559. Altertavlen er fra 1599 og et smukt snitværk. Forneden angives, at det er bekostet på den tid, da Ditlev Holck var høvedsmand på Kronborg. Det tidligere midterfelt, der bestod af en egetræsplade med Fader- og indstiftelsesordene til nadveren, er ophængt på den nordre væg i koret. Og i midterfeltet findes nu et maleri af E. Rannow, opsat 1909. Maleriets motiv er ordet: Kom hid til mig alle I, som arbejder og er besværede.

Den meget gamle døbefont er af granit, firkløverformet med relieffer. Dåbsfad og kande er af krontin.

Prædikestolen svarer nøje til Søborg Kirkes prædikestol og stammer sandsynligvis fra samme værksted som altertavlen. Medens prædikestolens stil er renæssance, er stolestadernes barok. De er fremstillet af Christian Snedker i Hillerød 1631—32.

Over døren til det sydlige våbenhus er anbragt et ærværdigt korbuekrucifiks fra ca. 1450. På kirkeskibets nordvæg er ophængt tre malerier, forestillende to af sognets præster fra det syttende århundrede og en præstekone, som har været gift med ikke mindre end tre Vejby-præster.

I det tidligere nordre våbenhus er indrettet et smukt ligkapel.

H. P. Honoré.

Veksø Kirke

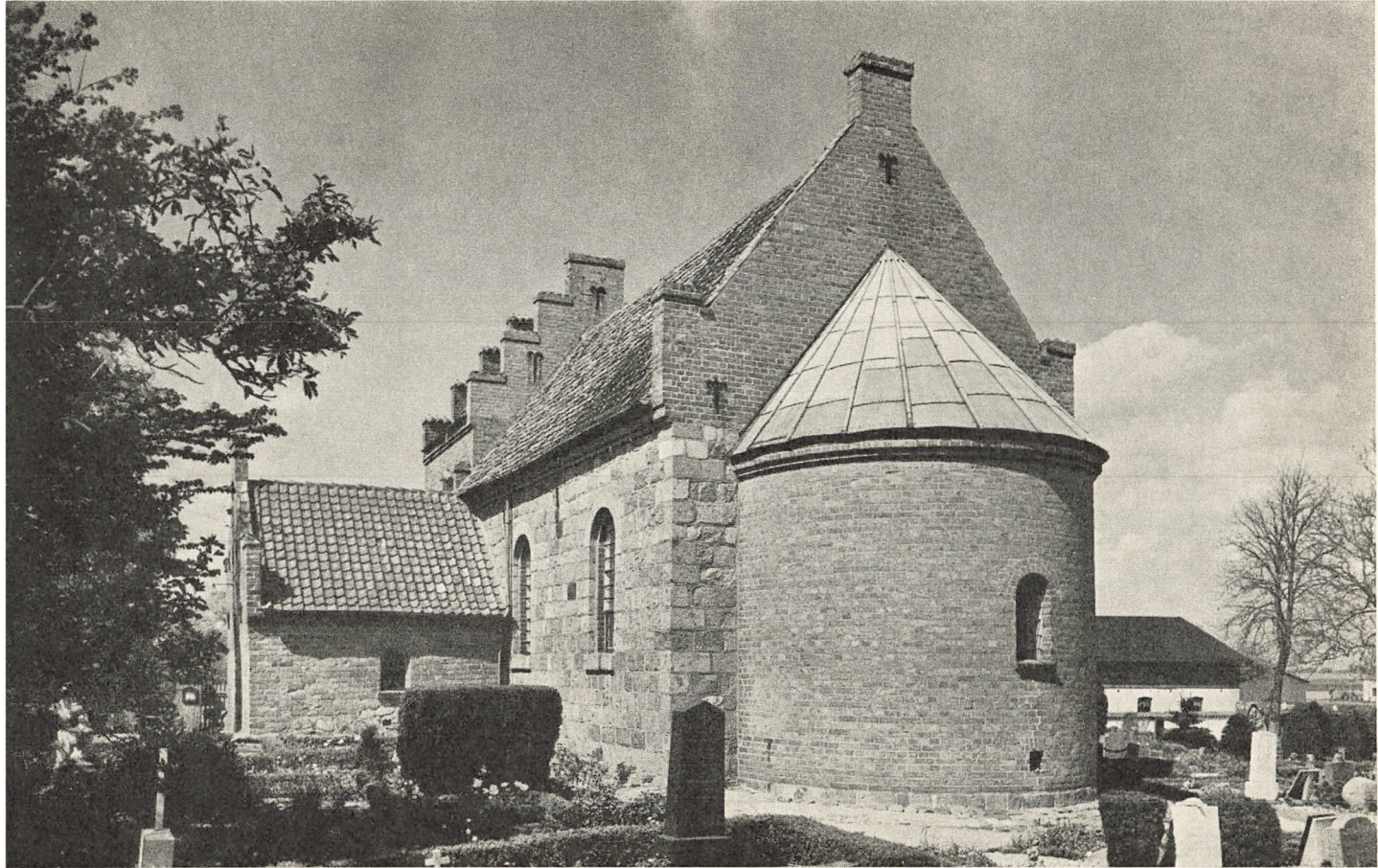
Veksø Kirke er en lille kirke, hvis tårn kun hæver sig lidt over kirkeskibets tagryg, men takket være sin beliggenhed lige ud til København-Frederikssund-vejen er den kendt og besøgt af mange.

Kirkens oprindelige skikkelse kender vi kun fra en tegning af arkitekt Herholdt fra 1850, som viser os det romanske kor med triumfbue og apsis. Ved en gennemgribende restaurering i begyndelsen af 1860'erne blev det oprindelige kor revet ned og erstattet med den nuværende korrunding af moderne mursten og med blytag. I kirkebygningen er anvendt rigelig med kampesten. I kirken er der fladt loft, kun tårnrummet er overhvalvet.

Kirkens indre beherskes af alterbilledet, et maleri af Schleisner: Kristus stående. Det er antagelig blevet indsat 1866 ved kirkens restaurering i stedet for de oprindelige fire felter, - rimeligvis prydet med skriftsteder -, som Herholdts tegning viser. Altertavlen er i højrenæssancestil. Det samme gælder prædikestolen, hvis felter har malerier af de fire evangelister. Lydhimlen er fra 1745—46. Både altertavlen og prædikestolen er rigt udskårne. Døbefonten virker derimod ved sin enkelhed og ælde. Den er fra den romanske tid, af den såkaldte Roskildetype.

Degnestolen er bevaret fra 1564. Desuden findes et hjørneskab i bruskarokstil, beregnet til at hænge; et panel, sandsynligvis skåret af Esben Børresen fra Slangerup; timeglas og endelig en pragtfuld messingstøbt lyse-arm, skænket af en ridefoged 1637. Orglets facade indeholder rester fra et orgel fra 1683, der har været opstillet i Fyrendal Kirke (ved Skelskør). I midtergangen findes en gravramme af egetræ fra 1604.

S. Sørensen.

Vellerup Kirke

Vellerup sogns 133 indbyggere har en lille men smuk gammel kirke. Den senromanske kampestensbygning med kor og skib blev overhvalvet i sen-gotisk tid og fik gotisk forlængelse og gotisk våbenhus af tegl- og kampesten tilbygget. I 1862 rejstes et særpræget romaniserende kampestenstårn med kegleformet spir af grå mursten. (Arkitekt H. Sibbern). Kirkens gavle er fra samme år.

Gennem den gamle syddør kommer man ind i det smukke kirkerum, der er uden hvælvingsdekorationer. Norddøren fører til tårnrum og trappe. - Altertavlen i bruskarok har et lille krucifiks på topstykket og et maleri: Kristus på korset, i storfeltet. Der er to alterstager med påhængt, graveret våben og navnene H. O. Krabbe og F. B. Skeel, 1691. Det nydelige altertæppe, med stjerner på blå bund, er broderet af kirkens sognepræst og damer i menigheden 1956.

Døbefonten, fra romansk tid, er af granit med en cementfod og bærer et glat messingfad fra o. 1700. Kirkens smukke, men meget medtagne, romanske korbuekrucifiks fra 1150—1200 befinder sig på Nationalmuseet.

Barokprædikestolen fra 1640 bærer Christoffer Krafses og Dorthe Banners våben og har i felterne fint udskårne evangelistskikkelser og på hjørnerne symboler for kærlighed, håb, retfærdighed og tro.

Kirkens mindste klokke er sengotisk. Den har ingen indskrift uden et T. Den større klokke har lang inskription, hvoraf fremgår, at den oprindelig er støbt i 1688 og af Otto Scheel og hustru Christina Bille skænket til Skibby Kirke. Klokken er omstøbt 1898 af L. Andersen, Aarhus, og skænket kirken af fru A. Langenau til Egholm.

E. Vinther-Jensen.

Villingerød Kirke

Villingerød Kirke er bygget 1906 som distrikts kirke i den nordre ende af Esbønderup sogn med koret i vest og tårnet i øst på sydsiden af kirkeskibet. Arkitekt var Vilh. Holck. Loftet udgøres af en tøndehvælving. Alterbilledet er af maleren Mogens Gad, det forestiller Jesus og den kananæiske kvinde. Det er malet i 1923. I 1948 fik kirken en tiltrængt restaurering indvendig og sit varmekærk anbragt i en fyrkælder vest for koret.

C. J. Witter.

Vinderød Kirke

Blandt de kirker, der ligger som et dekorativt midtpunkt i landsbyerne langs bredderne af Arresø, har Vinderød Kirke placeret sig netop der, hvor naturen og egnens karakter gennem skovene på højderne og bakkedragenes svungne linier danner den mest maleriske baggrund for en kirke. I tilgift har den fået Danmarks største indsø for sin fod, med et ansigt, der bestandig skifter. Den oprindelige kirke, der blev ombygget i 1700-tallet, var en lille, enskibet kirke, der efter general Classens død blev udvidet i nordsiden med et kapel, hvor generalens sarkofag fik sin blivende plads, efter hans eget ønske. Da kirken blev for lille, lod det Classenske Fideicommis, der ejede den, den ombygge efter professor Ove Petersens tegning, og den blev indviet i 1884. Den fremtræder i gotisk stil med røde sten og det høje, slanke tårn midt på sydsiden. I tårnet hænger to smukke, klangfulde klokker fra 1494 og 1649, den sidste omstøbt i Frederiksværk 1826. Altertavlen bærer et maleri: Kristus, malet af C. Schleisner 1858. - Kirken rummer 225 siddepladser, hvilket ikke var for mange, da den var kirke både for Vinderød og Frederiksværk.

Da Frederiksværk fik sin egen kirke 1911, bevarede man fællesskabet med Vinderød om kirkegården, der efter den sidste udvidelse i 1953 dækker et areal på 8 tdr. land. Dens maleriske beliggenhed og den fine udnyttelse af terrænets linier i anlægget af kirkegården har givet den enestående skønhed og gjort den til en beundret seværdighed.

Emus Jensen.

Ølsted Kirke

I midten af det 12. årh. begyndte man at rejse en kirke af sten i Ølsted. Den ældste del af kirken er af kampesten og bestod af et skib og et smallere kor. Nogen tid senere blev skibet udvidet mod vest, og omkring midten af det 15. årh. blev koret udvidet mod øst. Hvælvinger afløste det gamle træloft, sakristi blev indrettet bag alteret, og våbenhus tilføjet foran syddøren. Ca. 1590 kom tårnet. Det er bygget over skibets forlængelse mod vest og har gavle mod nord og syd. De forskellige stilarter, byggematerialer, udvidelser og forandringer gennem tiderne kan tydeligt ses på Ølsted Kirke.

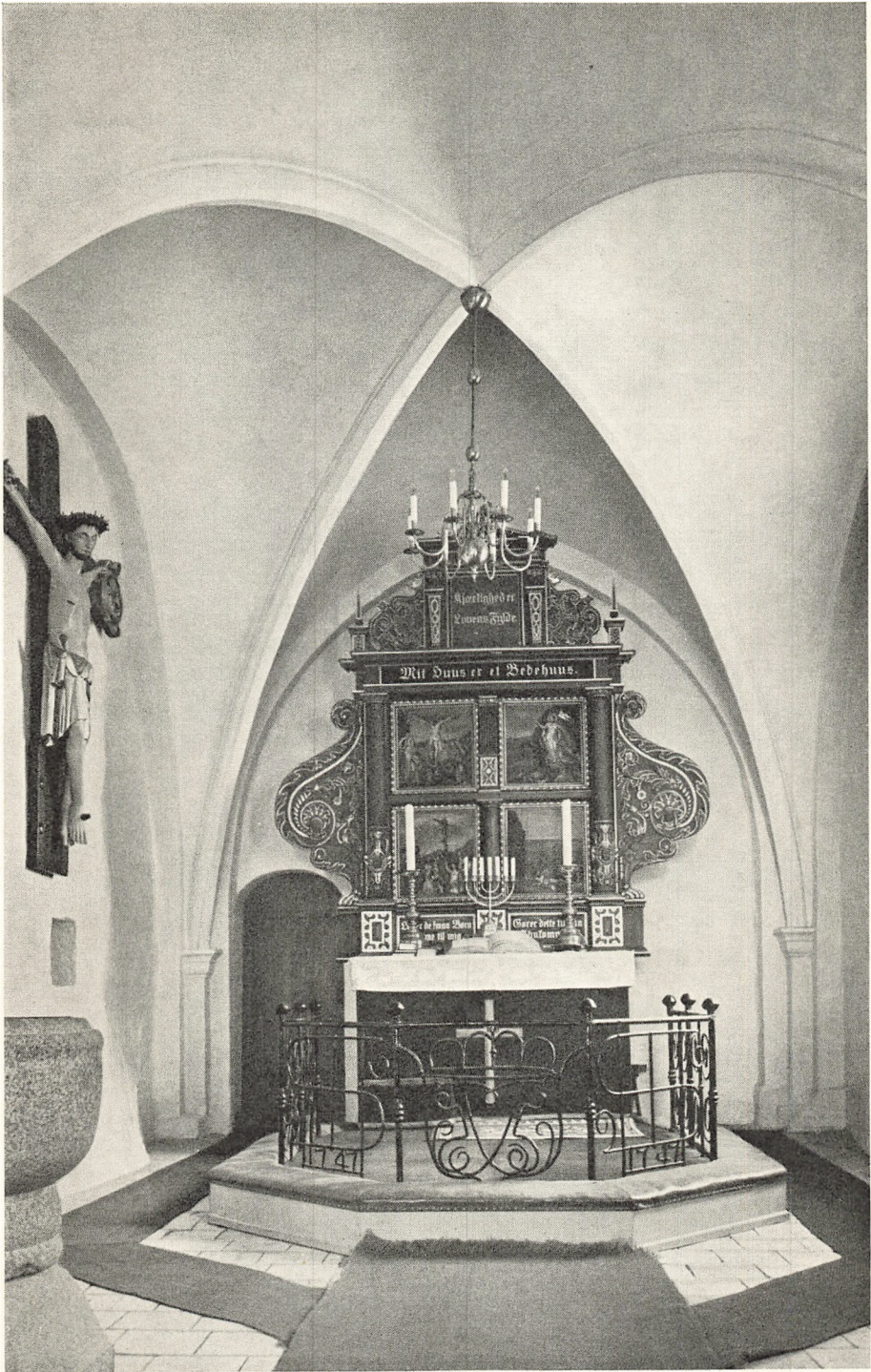
Rester af kalkmalerier findes i kirkens indre. Fra slutningen af det 16. årh. stammer et kalkmaleri af en adelskvinde, fru Lene Viffert, til den forsvundne herregård, Havelsegård. Den lille, trefløjede altertavle på korets nordvæg er muligvis fra samme gård. Tavlen viser i midten: Korsfæstelsen, venstre fløj: Korsbæringen, højre fløj: Gravlæggelsen. - De skønne og med låger forsynede stolestader er fra ca. 1610. Staderne har tre forskellige former, idet de er finest ved koret, lidt ringere midt i skibet og ganske enkle i den vestlige ende. De har angivet rang og byrd og været forsynet med numre. På en af lågerne har man fremdraget et »nr. 10«. Stolestaderne er blevet restaureret i 1957 og malet med nye, smukke farver. - På korets nordvæg hænger vel kirkens skønneste klenodie, det gamle korbuekrucifiks i unggotisk stil fra omkr. år 1300. - Altertavlen i renæssance har fire små malerier på træ. Den er fra ca. 1620. Malerierne er foroven motiver fra Det ny Testamente og forneden fra Det gamle Testamente. Billederne er symbolsk fremstillet, således at den korsfæstede Frelser (foroven til venstre) som parallel har Moses med kobberslangen (forneden til venstre), og den opstandne Frelser (foroven til højre) har profeten Jonas, der udspys af hvalfisken (forneden til højre). - Foran alteret er et meget smukt smedejernsgitter med Frederik V.s monogram og årstallet 1747. - Prædikestolen i renæssance er fra ca. 1600 med en smuk lydhimmel fra 1628 i senrenæssance. Ved opgangen til prædikestolen blev der i 1954 afdækket marmorerede fyldinger. Det samme er tilfældet med pulpituret under orglet. - En skøn egetræsdør, der har været »jernbunden« med store beslag i fine mønstre, er mellem våbenhus og skib. Den bærer årstallet 1638 og lensmanden Fr. Urnes navnetræk.

Ølsted Kirke er ikke alene en interessant og smuk bygning, men har gennem århundreder stået i sognet som Guds hus og vil fremdeles være et helligt sted, hvor mennesker kaldes til andagt og stilhed.

Jobs. Due-Hansen.

Altertavle og korbuekrucifiks
i
Ølsted Kirke

Ølstykke Kirke

Ølstykke Kirke er en munkestenskirke, hvor kun midterpartiet er af kampesten. I det ydre er kirken ejendommelig ved, at de rigt udførte gavle i tårnet (fra en ombygning 1867) ikke vender øst-vest, men nord-syd. Dette kan gå tilbage til traditionen fra et tidligere vist nok romansk tårn, som utvivlsomt har været bygget på den anselige kvadersokkel af granit, denne må nemlig være ældre, end det nuværende tårn.

Kirkens indre domineres af altertavlen, som er et anseligt billedskærerarbejde, skåret 1654 af Claus Gabriel, slotssnedker på Frederiksborg. I midten er fire motiver. Underst et maleri forestillende den hellige nadver, ovenover en korsfæstelsesgruppe med fritstående figurer: Maria, Maria Magdalene og Johannes ved foden af korset. Ovenover dette opstandelsen i basrelief, og øverst himmelfarten. Til venstre for korsfæstelsesgruppen en figur af Moses, til højre en figur af Johannes. De fire evangelister med deres symboler er anbragt i yderkanten af altertavlen. Alt dette er omgivet af rig ornamentik, til trods for dette virker tavlen ikke urolig, men danner et festligt hele. Som et kuriosum kan bemærkes, at hele tre konger og deres gemalinder har fået anbragt deres navnetræk på fritstående skjolde, nemlig Fr. d. 3., Chr. d. 6. og Fr. d. 5., dette viser jo hen imod, at kirken, ligesom jorden, har været ejet af kronen. Prædikestol i udskåret højrenæssancestil fra 1595. På væggen et firdelt timeglas. Renæssancealterkalk fra 1594 i meget fornem udførelse med graverede figurer og våben. Døbefont af granit i romansk form. På væggene i koret og i gulvet forskellige epitafier.

B. B. Bøgh.

Litteraturhenvisninger

- Trap: Danmark. Frederiksborg Amt 4. og 5. udgave (heri flere kildehenvisninger).
- Nationalmuseets II. afdeling (arkivet over Danmarks kirker). De omtalte kirkers protokoller (liber-daticus).
- Niels Stenfeldt: Tikøb sogn i gl. dage.
- Niels Stenfeldt: Asminderød og Grønholt sogne i gl. dage 1925 (utrykt).
- Laurits Pedersen: Helsingør i Sundtoldstiden. Bd. 1-2, 1926-29.
- H. C. Terslin: Fra det gl. Gilleleje. Årbog for Fr.brg. amt. Udgivet af Fr.brg. amts hist. samfund. 1933.
- P. Nedergaard: Dansk sogne- og præstehistorie.
- H. P. Hansen: Blade af Kyndby og Krogstrup sognes historiebog. 1941.
- K. G. Andersen: Optegnelser i Kyndby kirkes synsprotokol.
- H. P. Hansen: Krogstrup el. Sct. Olavs kirkes historie.
- E. Gribsø: Frederiksborg amts kirkeklokker. Udgivet 1934 i årbogen for Fr.brg. amt af hist. samfund.
- Hans Blessing: Veksø kirke. 1944.
- Hans Blessing: Stenløse kirke. 1946.
- Hans Ellekilde: Hornbæk kirke. 1937.
- Kai Flor: Hornbæk. 1940.
- H. L. Sørensen: Draaby kirke. Årbog for Fr.brg. amt. 1955.
- Fr. Weilbach: Fredensborg slot. 1928.
- Danmarks amter. Bd. 1. 1930.
- Niels Pedersen: Kirken i Tibirke. Årbog for Fr.brg. amt. 1903.
- Jan Steenberg: Kregme kirke. Hjemstavnsbog for Fr.brg. amt. 1943.
- Jan Steenberg: Ølsted kirke. Årbog for Fr.brg. amt. 1952.
- Jan Steenberg: Den nordiske lejrskole og kirken. 1940.
- N. Nielsen: Nr. Herlev kirke. Årbog for Fr.brg. amt. 1920.
- R. Broby-Johansen: Danmarks billedbibel. 1947.
- Arne Sundbo: Frederikssunds og købstaden Slangerups historie. Udgivet af Fr.brg. amts hist. samfund. 1937.
- Alfred E. Nielsen: Slangerup. Trykt og udgivet af Kr. Kongstad, Hillerød. 1921.
- M. Mackeprang: Vore landsbykirker. 1944.
- Endvidere skyldes en del af teksten indhentede oplysninger hos lokalkyndige.

